

شروکہ کرنا
تائیدِ ابراہیم علیہ السلام

یا زانایہؑ لصد لوسیہ

أَيُّ إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَسْعُودٍ الشَّجَبِيِّ الْغُرْنَاطِيِّ الْإِلْبِيرِيِّ

شروکہ کرنے

شیخانِ شیخہ میریؑ

مزگہ فت

شروقه کرنا

تائیة الیلیری

یا زانایں ئهنده لوسی :

ئهبو ئیسحاق ئیبراھیم کورئ مه سعودئ توجیبیئ ئیلیری

شروقه کرن :

شیقان شیخه میری

مزگه فت

www.mzgaft.com

ناقص پرتووکس: شروقه کرنا " تائیه الالبیری ".

فہانندن: تہ بو ئیسحاق ئیبراہیمی کورئ مہ سعودئ توجییئ ئیلییری.

شروقه کرن: شیخان شیخہ میری.

دیزاینا ناقہرووکس: سہ میان محمد.

دیزاینا بہرگی: سایتئ مزگہفت.

ژ بہرہمئین: سایتئ مزگہفت - www.mzgaft.com - ۲۰۲۵ ز_ ۱۴۴۷ مش

پیشہ کیا پەرتووکی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

ئەف منظوما ب مفا يا ل بەر دەستى مە، بناشئ "منظومة أبي إسحاق الإلبيري"، يان ژى "تائية الإلبيري"، ئىكە ژ گەنجينهين منظومين ئىسلامى يا كلاسك كو تزيە ژ ئامۆزگارئين ب بها، حىكمەتین بلند، و پالدانه كا ب هیز بەرهف داخا زكرنا زانينى و خو خەملاندن ب پەروشتين جوانە.

ئەف منظومه ژ لايى زانايى ئەندەلوسى، ئەبو ئىسحاق ئىبراھىمى كورئ مەسعودئ توجيبى الإلبيري قە هاتيه قە هاندن.

بهايئ قئ منظومى د سادەيى و راستگويا وئ دايە، كو قەھينەر ب زمانە كئ پەوان و دلئە كەر راستيان ل دۆر ژيانئ، كورتيا وئ، گرنگيا وەختى، و بها و بلنديا زانينى دئينيتە بەر چاڤ.

ئەو ل دۆر مرنئ و بيرئنانا وئ دئاخثيت، و ل دۆر دوماھىكى و پيدفيا خو بەرھەفكرئ بۆ وئ.

ئەف چەندە بوويە ئەگەر كو ئەف قەھينو كە بيتە ژيدەرە كئ گرنگ بۆ قوتابيين زانينى و ھەمى كەسین ل رىكا خودئ دگەر ن.

و د قئ شرو قەكرئ دا، مە بزاڤ كرىە كو ھەر مالە كە كئ ژ قەھينو كئ بينين، پەيقين وئ ب كوردى ديار بكەين، پاشى وەرگيرانە كا تەمام بۆ

مالکى پيشکيش بکهين، و ل دويثدا شروقه کرنه کا بهرفرهه بدهين کو پشت ب ئايه تين قورئانا پيرۆز، فەرمووده يين راست يين پيغه مبهري (سلاف لى بن)، و گو تني زانايين مه زن قه هاتيه بهستن، د دوماهيى دا، مفايىن ره وشتى، ره فتارى، و پهروه رده يى ژ هه ر مالکه کى هاتينه ده ر ئيخستن، و بو شروقه کرنا قى مه نظومى مفا ژ چه ندين شروقه يان هاتيه وه رگرتن، ژوان ژى شروقه کرنا شيخ عبدالمحسن القاسم خودى بپاريژيت. و هه ژمارا هه مى مالکين "منظومة أبي إسحاق الإلبيري" وه ک د گه له ک نوسخه يان دا هاتين ۱۱۲ مالکين هوژانى نه.

هيفيدارين ئه ف کاره بيته جهى مفای بو خوانده قانيين هيژا و بيته هاريکاره ک بو تيگه هشتنا پتر ژ قى هوژانا ب بها و کارپيکرنا ئاموژگاريين وى د ژيانا پوژانه دا.

شيفان شيخه ميرى

۱۶-۱-۱۴۴۷

۱۱-۷-۲۰۲۵

ناف و نه سبا وی:

ئەو ئەبو ئیسحاق، ئیبراھیمی کورې مەسعودی کورې سەعدی توجیبی یە، کو ب (اللبيري) ھاتیه بناقکرن ژ بەر ژيانا وی ل باژیری "البيرة" ل ئەندەلوسی.

ئەصلی وی قەدگەریت بۆ قەبیلا "تجیب" ل یەمەنی.

ژ دایکبوون و ژيانا وی:

ئەبو ئیسحاق ل سالا ۳۷۵ ی کوچی (بەرامبەر ۹۸۵ زایینی) ل جەھکی ب ناڤی "حصن العقاب" ل نیزیک (البيرة) ژ دایک بوویە. وی خواندنا خو یا دەستپیککی ل وی جەبی وەرگرت و پاشی بەرەف (البيرة) چوو بۆ پتر فیرونا زاینی.

ل ویری، ئەو گەهشتە زانایین مەزن و زانستین شەری ژوان وەرگرت، ھەتا کو د بوارین فقە و خواندنین قورئانی دا بناف و دەنگ بوو. پاشی، ئەو بەرەف باژیری غرناطە چوو، و ل ویری ژيانا وی یا زانستی بەردەوام بوو، و بوو نقیسەری قازی وی سەردەمی. ژيانا وی یا زانستی تژی بوو ژ فیکرک و پینماییکرنا خەلکی، و ھشیارکنا وان ل سەر کیشەیین جفاکی.

رەوش و ھەلوستی وی:

اللبيري: ب زیرەکیا خو و ھەلوستین خو یین راست و نەترس دھاتە نیاسین.

ژ هه‌لو‌یست‌یڼ وی یڼ هه‌ره ب ناڤ و ده‌نگ، په‌خنه‌گرتنا وی بوو ل میری
غرناطه، بادیس‌ی کور‌ی هه‌بوس، ژ بهر کو وه‌زیره‌کی جوهی ب ناڤی
"إسماعیل بن النغرالة" بو خو دانا‌بوو.

الإلبیری هوزانه‌کا ب هیژ ل دژی څی کاری نقیسی، کو بوو نه‌گه‌ری
شوره‌شه‌کا جه‌ماوه‌ری ل دژی وه‌زیری جوهی و کوشتنا وی، ژ بهر څی
چه‌ندی میری نه‌و بو باژیری (البیره) دوبر ئیخست.

زانین و هوزانا وی:

الإلبیری: فه‌قیه، فه‌رمووده‌ناس، نه‌دیب و هوزانقانه‌کی مه‌زن بوو.
هوزانا وی ب حـ یکمه‌ت، ئاموژ‌گاری، و زوه‌دی (خـ و
دوبر‌کرن ژ دنیا‌یی) تژی، و فه‌هینوکا وی، هه‌رچه‌نده‌کورت،
لی تژی ژ حیکمه‌ت و ئاموژ‌گاریان.

هوزانا وی یا تائی (کو ب هه‌رفا "التاء" ب دوماهی ده‌یت)، یا کو نه‌م دی
ل سه‌ر دئاخقین، ژ به‌ره‌مه‌یڼ وی یڼ هه‌ره ب ناڤ و ده‌نگه و ته‌رخان‌کریه
بو پال‌دان به‌ره‌ف زانینی و په‌وشتیڼ جوان.

وه‌غه‌رکنا وی:

نه‌بو ئیسحاق الإلبیری ل سالا ۶۰۴ ی کوچی (به‌رامبه‌ر ۱۰۶۸ زایینی)
وه‌غه‌را دوماهی‌ی کر.

خودی دلوقانی‌ی پی ببه‌ت و جهی وی بکه‌ته به‌حه‌شت.

شروقه کرنا منظومی

۱: تَفْتُ فُؤَادَكَ الْآيَّامُ فَتًا وَتَنْحِتُ جِسْمَكَ السَّاعَاتُ نَحْتًا

- پامانا په یقان:
- تَفْتُ: هویر دکهت، دشکینیت.
- فُؤَادَكَ: دلّی ته.
- الْآيَّامُ: پوژ.
- فَتًا: هویر کرنه کا ب ته مامی.
- وَتَنْحِتُ: دکولیت.
- جِسْمَكَ: له شیّ ته.
- السَّاعَاتُ: ده مژمیږ، وهخت.
- نَحْتًا: کولانه کا ب ته مامی.
- پامان:

بورینا پوژان دلّی ته ب ته مامی هویر دکهن، و ده مژمیږ (وهخت) له شیّ ته
ب ته مامی دکولن.

• شروقه کرن:

هوژانقان ب وینهیه کیّ زور کاریگهر دهست ب هوژانا خو دکهت، نهو
دبیژیت کو بورینا دهمی کاریگهریه کا مهزن ل سهر مروقی ههیه، ههر
روژه کا دبوریت، پارچهیه کیّ ژ ژیی مروقی دچیت و نهو پتر ل مرنی
نیزیک دبیت، نهفه دلّی وی "هویر دکهت" چونکی نهو هشیار دبیت کو
ژیان کورته، ههروهسا، ههر ده مژمیږه کا دبوریت، هیژا له شیّ کیّم دبیت

و بهره‌ف لاوازیی دچیت، هه‌روه‌کی چاوا که‌قهره‌کی مه‌زن ژ به‌ر
 کاریگه‌رییا ئاقی یان بای ده‌یته کولین، ئە‌قه بیرئینانه که کو ژیان د‌بۆرینی
 دایه و پید‌قیه م‌رۆ‌ف ئاگه‌ه ژ خوه هه‌بیت، خودای‌ی مه‌زن د‌قورئانی دا
 دب‌یژیت: ﴿وَالْعَصْرِ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ﴾ (سوره‌تا‌العصر، ئایه‌تین ۱-۲).
 خودی ب‌ده‌می سویند‌خوار، کو دوونده‌ها ئاده‌می د‌تیچوون وزیانی دانه.
 وچی نابت بۆ م‌رۆ‌فی کو ژبلی خودی ب‌تشته‌کی دی سویند‌بخۆت؛
 چونکی ئە‌و شرکه.

پیغه‌مبه‌ری خودی (سلاف لی بن) دب‌یژیت: "دوو نیعمه‌ت یین هه‌ین کو
 گه‌له‌ک ژ م‌رۆ‌قان تیدا غافل و زیانکارن: ساخله‌می و وه‌ختی قالان"
 (صحیح البخاری).

• مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. هشیاری ب‌بهایی وه‌ختی: پید‌قیه م‌رۆ‌ف بهایی هه‌ر چرکه‌یه‌کا ژيانا خۆ
 ب‌زانیت و وی د‌کاری د‌باش دا ب‌کار بینیت.
۲. بیرئینانا کورتیا ژیان: ئە‌ف مالکا هۆزانی م‌رۆ‌فی هشیار دکه‌ت کو
 ژیان به‌رده‌وام نینه و دی ب‌دوماهی هی‌ت.
۳. خۆ به‌ره‌ه‌ف‌کرن بۆ دوماهی: ماده‌م ژیان کورته و له‌ش لاواز دب‌یت،
 د‌قی‌ت م‌رۆ‌ف خۆ بۆ ژيانا پشتی م‌رنی به‌ره‌ه‌ف‌بکه‌ت.

۲: وَتَدْعُوكَ الْمُنُونُ دُعَاءَ صِدْقٍ أَلَا يَا صَاحِبَ أَنْتَ أُرِيدُ أَنْتَا

رأمانا په یقان:

- وَتَدْعُوكَ: گازی ته دکهت.
- الْمُنُونُ: مرن.
- دُعَاءَ صِدْقٍ: گازیه کا راست و دروست.
- أَلَا يَا صَاحِبَ: هو هه قال، ئه ی دوست.
- أَنْتَ أُرِيدُ أَنْتَا: من تو دځی، ب تاییه تی تو.

• رأمان:

و مرن ب راستی و دروستی گازی ته دکهت (و دبیریت): "هو هه قال، من ب تاییه تی تو دځی".

• شروقه کرن:

ل ځیره هو زانغان به رده و امی دده ته هزرا مالکا ئیکي. مرن راستیه که کو کهس نه شیت ژي ب په ځیت، ئه و "گازیه کا راست"ه، نه ترسنوکی و نه خه یاله.

الإلبيري: مرنی وه ک کهسه کی نیشان ددهت کو ب ناڅ گازی مروځی دکهت و دبیریتی "من تو دځی". ئه څه بو وی چهندي یه کو مروځ ژ غه فله تی هشیار بییت و ب زانیت کو ئه و ب خو نارمانجا مرنی یه و نه شیت ژي قورتال بییت، خودایي مه زن دبیریت: ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ﴾ (سوره تا آل عمران، ئایه تا ۱۸۵)، هر نه فسه ک دځیت تام بکه ته مرنی.

و د ئايه ته كا دى دا دبېژيت: ﴿أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي
 بُرُوجٍ مُّشَيَّدَةٍ﴾ (سوره تا النساء، ئايه تا ۷۸)، ئه گهر ر پوژا هه وه هات هه چى جهى
 هوين لى بن مرن دى گه هته هه وه، خو ئه گهر هوين د ئاسيگه هين موكم قه
 بن، و د دوير بن ژ مهيدانا شه پرى ژى.

• مفايين ره وشتى و پهروه ده يى:

۱. باوه ر يا ب مرنى: مرن راستيا هه ره مه زنه د ژيانى دا و دقيت مروفي
 باوه ريه كا ته مام پى هه بيت.
۲. هشير بوون ژ غه فله تى: نابيت مروف هنده ب دنيايى قه بهيته گريدان
 حه تا مرنى ژ بير بكه ت.
۳. گرنگيا ته و بى: ماده م مرن هه ر دى هيت، دقيت مروف هه ر دهم ئاماده
 بيت ب توبه كرن و قه گه ريان بو ده ف خودى.

۳: أَرَاكَ تُحِبُّ عَرَسًا ذَاتَ غَدْرٍ أَبْتُ طَلَاقَهَا الْأَكْيَاسُ بَتًّا

رامانا په یقان:

- أَرَاكَ: ئەز ته دبینم.
- تُحِبُّ: توحه ز دکه ی.
- عَرَسًا: ل څیره مهبهست "دنیا یه"، و عرس ب رامانا هه څرینی دهیت.
- ذَاتَ غَدْرٍ: خودان خیانهت و بی وه فای.
- أَبْتُ: په تکر، قه بوول نه کړ.
- طَلَاقَهَا: بهردانا وی.
- الْأَكْيَاسُ: که سین زیره ک و تیگه هشتی.
- بَتًّا: ب ته مامی، بی څه گهړ.

• رامان:

ئەز ته دبینم چه ز ژ دنیا یه کا (هه څرینه کا) بی وه فا دکه ی، (لی) که سین زیره ک و تیگه هشتی ب ته مامی ئەو بهردایه (طه لاق دایه).

• شروځه کرن:

ل څیره، الالبیری دنیا یی دشوبهینیت ب ژنه کا جوان به لی خائین و بی وه فا، مروځی غافل چه ز ژ څی دنیا یی دکهت و پی دهیته خاپاندن، بیی کو ب زانیت ئەو دی ل دوماهیی خیانه تی لی کهت و وی ب تنی هیلیت، به لی که سین "اکیاس" (زیره ک و ژیر)، ئەوین کو راستیا دنیا یی زانی، وان ئەو ب ته مامی "طه لاق" دایه، ئانکو دلی خو پیڅه نه گړیدایه و چه ز ژیکرنا وی ژ دلی خو ده رڼی خستیه.

پیغمبرؐ خودی (سلاف لی بن) دیبثیت: "دنیا زیندانا موئمنی یه و به حه شتا کافری یه" (صحیح مسلم).

زانایین ئیسلامی، وه ک ئیمامی حه سه نی به صری، گه له ک جاران هشیاری داینه ل دۆر خاپاندنا دنیایی و گۆتیه: "ئه ی کوری ئاده می، تو بتنی کۆمه کا پۆژانی، ههر پۆژه کا دچیت، پارچه یه ک ژ ته ژ ی دچیت".

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. زانینا راستیا دنیایی: دنیا جهی تاقی کرنی یه، نه جهی مان و حه واننی یه.

۲. خو دویر کرن ژ حه زژیکرنا دنیایی: دقیت مروف ب ئه ندازی پیدقی کار بو دنیایی بکه ت، به لی دلی خو پیقه گرینه ده ت.

۳. چاقلیکرنا زیره کان: مروقی زیره ک ئه و که سه یی کو بو ئاخره تا خو کار دکه ت، نه ئه وی کو ب جوانیین ده رقه یی یین دنیایی ده یتته خاپاندن.

۴: تَنَامُ الدَّهْرَ وَيَحْكُ فِي غَطِيطٍ بِهَا حَتَّى إِذَا مِتَّ انْتَبَهَتْ

• رامانا په یشان:

- تَنَامُ الدَّهْرَ: تو هه می ژیی خۆ دنقی.
- وَيَحْكُ: حه یف و مخابن بۆ ته.
- فِي غَطِيطٍ: د خه وه کا گران و ب خرخر دا.
- بِهَا: تیدا (مه به ست دنیا یه).
- حَتَّى إِذَا مِتَّ: حه تا ده می تو دمری.
- انْتَبَهَتْ: تو هشیار دبى، ل خۆ دزفری.

• رامان:

حه یف و مخابن بۆ ته! تو هه می ژیی خۆ د ناڤ وى (دنیا یی) دا د خه وه کا گران و ب خرخر دپورینی، حه تا کو تو دمری، هینگى تو هشیار دبى.

• شروقه کرن:

ل قیږه هو زانځان گوته نه کا توند تر ل دژى مروځى غافل ب کار دئینیت، نه و دبیژیت "ويحك"، کو په یشه که بۆ ئاگه هدارکرنى و لومه کرنى دهیته ب کارئینان، نه و مروځى ب دنیا یی څه مژویل د شوبهینیت ب که سه کى د خه وه کا گه له ک گران دا، نه و چ ژ ده ورو به رین خۆ نزانیت و ب تنى خرخر ژوى دهیته، نه و خه وه، خه و غه فله تى یه ژ بیرئینان وزکرى خودى و ناخره تى، به لى هشیار بوونا راسته قینه، دى ل ده می مرنى بیت، ده می په رده ل سهر چاځان دهیته پراکرن و راستى هه می دیار دبن، به لى مخابن، وى ده می هشیار بوون بى مفایه، نه و رامانه ب ته مامى دگهل قى ئایه تا

پیرۆز د گونجیت: ﴿لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ﴾ (سوره تاق، ئایه تا ۲۲)، ئانکۆ: "ب راستی تو ژ قی چهندی یی بی ئاگهه بووی، ئینا مه ئه و پهردی دلی ته نخافتی ژ سه ر ته را کر، قیجا بی ئاگهه ییا ته نه ما، ودیتنا ته ئه فرۆ بۆ وی تشتی تو دبینی یا موکم ودژواره.

ههروه سا گۆتنه کا ب ناڤ و دهنگ ههیه کو دبیزن یا ئیام عهلی یی کوری ئه بی طالبی یه (خودی ژێ رازی بیت): "الناس نیام فاذا ماتوا انتبهوا"، ئانکۆ: "مروؤف د نفستینه، ده می دمرن، ئه و هشیار دبن".

• مفايین رهوشتی و پهروه دهیی:

۱. هشیاری ژ غه فله تی: غه فله ت مه زنترین نه خوشیا دلانه و مروؤفی ژ ئارمانجا وی یا راسته قینه دویر دئخیت.

۲. هشیار بوون بهری مرنی: هشیار بوونا ب مفا ئه و هشیار بوونه یا کو د قی ژیانێ دا بیت، دا مروؤف بشیت کارین باش بکهت.

۳. ژیان بتنی ده لیقه یه: ئه ف ژیا نا کورت بتنی ده رفه ته بۆ به رهه فکرنا ژیا نا هه تا هه تایێ.

۵: فَكَمْ ذَا أَنْتَ مَخْدُوعٌ وَحَتَّى مَتَى لَا تَرْعَوِي عَنْهَا وَحَتَّى

• رامانا په یشان:

• فَكَمْ ذَا: کا چه ند.

• أَنْتَ مَخْدُوعٌ: تو یی هاتی خاپاندن.

• وَحَتَّى: و هه تا.

• مَتَى: که نگی.

• لَا تَرْعَوِي: تو پاشقه ناچی، تو نائی سهر هشین خو، تو ته و به ناکه ی.

• عَنْهَا: ژ وی (مه به ست دنیا، غه فله ت، یان گونه ه).

• رامان:

کا چه ند تو یی هاتی خاپاندن! و هه تا که نگی، و هه تا که نگی تو ژ وی

(غه فله تی) پاشقه ناچی و نائی سهر هشین خو؟

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه پرسیاره کا لومه کرنی یه کو هو زانقان ناراسته ی مروقی غافل

دکه ت، ئه و دبیزیت: "تو یی هاتی خاپاندن" ب جوانیی دنیا یی و ب دریژیا

هیثیان، پاشی ب شیوازه کی دووباره پرسیار دکه ت "هه تا که نگی؟" بو

هندی کو وی مروقی ژ خه و غه فله تی راکه ت، دووباره کرنا په یقا "حتی"

نیشانا وی چه ندی یه کو کار گه هشتیه راده یه کی مه ترسیدار و هیدی ده م

بو پاشی خستنی نینه، ئه ف بیرئینا وی ئایه تی یه کو خودایی مه زن

دبیزیت: ﴿أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ

الْحَقِّ﴾ (سوره تا الحديد، ئایه تا ۱۶)، ئانکو: ئه ری ما نه وه خته بو وان یین

باوهری ب خودی وپیغه مبهری وی ئینای ودویکهفتنا ریکا وی کری، کو
ل ده می زکری خودی وخواندنا قورئانی دلین وان نه رم بین؟.

• مفایین ره وشتی و پهروه ردهیی:

۱. پیدقیال خو زفرینی: دقیت مروث بهردهوام حسابا کار و کریارین خو
بکەت.

۲. مه ترسیا پاشتیخستنا تهوبی: پاشتیخستنا تهوبی ئیکه ژ لهشکه ریڼ
شهیتانی کو مروقی د غه فله تی دا دهیلیت هتا مرن دهیت.

۳. زانینا خه له تیان و فه گه پریان: زیره ک نه و کهسه یی کو دانپیدانی
ب خه له تیڼ خو بکەت و ب له زب زفریته سه ر ریکا راست.

۶: «أَبَا بَكْرٍ» دَعَوْتُكَ لَوْ أَجَبْتَا إِلَى مَا فِيهِ حَظُّكَ إِنَّ عَقْلَتَا

• رَامَانَا پەيقان:

• أَبَا بَكْرٍ: ئەي بابى بەكرى (ئەقە كونىيەيا كورپى ھۆزانقانى بوو، يان زى مەبەست ھەر قوتابىيە كى زانىنى يە).

• دَعَوْتُكَ: مەن گازى تە كر.

• لَوْ أَجَبْتَا: خۆزى تە بەرسف دابا.

• إِلَى مَا فِيهِ حَظُّكَ: بۆ وى تىشتى كو بەھر و مفايى تە يى راستەقىنە تىدايە.

• إِنَّ عَقْلَتَا: ئەگەر تو تىيگەھى و عەقلى خۆب كار بينى.

• رَامَان:

ئەي ئەبا بەكر (كورپى مەن/قوتابىي مەن)، مەن گازى تە كر، خۆزى تە بەرسفا مەن دابا، (گازى) بەرەف وى تىشتى كو بەھر و مفايى تە تىدايە، ئەگەر تو عەقلى خۆبكار بينى و تىيگەھى.

• شروڧە كر:

پىشتى ھىياركرنە كا گىشتى، ھۆزانقان دەست ب ئاموژگارىيە كا تاييەت و راستەوخۆ دكەت، ئەو گازى "ئەبا بەكر" دكەت، كو دىيت ناڧى كورپى وى بيت، و ئەقە شىوازى ئاموژگارىيە گەلەك كاريگەرتر لى دكەت، ئەو گازى وى دكەت بۆ "حظك" ئانكو: خىر و مفايى وى، و دى د مالكىن داھاتى دا ديار بيت كو مەبەست ژڧى مفاى "زانىن"ە.

پاشی مہرجہ کئی ددانیت: "إِنْ عَقَلْتَا" (تہ گہر تو تیبگہہی). ٹانکۆ، ب
 دہستہ ئینانا قی مفای گریڈایہ ب بکارئینانا عہقل و ژیریئ، زیرہ کیا
 راستہ قینہ ئہو نینہ کو مروؤف پاران کۆم بکەت، بەلکو ئہو نیشاندا نا وی
 چہندی یہ کا خیرا راستہ قینہ د چ دایہ، ئەقہ بنہ مایہ کئی سەرہ کی یہ د
 پەروردهیا ئیسلامی دا کو گازیکرنہ بو خیری، خودی د قورئانی دا
 دبیزیت: ﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ﴾ (سورہ تا آل عمران، ئایہ تا
 ۱۰۴). ٹانکۆ: وبلا دہستہ کەك ژ ھەوہ -گەلی خودان باوہران- ھەبت بەری
 خەلکی بدەتہ خیری.

دلوقانی و سۆزا بابہ کئی یان مامۆستایہ کی بو کورپی خو یان قوتابیئی خو
 د قی مالکی دا دیارہ.

• مفایین رەوشتی و پەروردهیی:

۱. گرنگیا ئامۆژگاریا دلسۆز: ئامۆژگاری ستوینہ کا گرنگہ ژ ستوینین
 ئاینی ئیسلامی.

۲. پۆلی دەبیاب و مامۆستایان: ئەرکی وانہ کو گەنجان بەرہف ریکا
 راست و خیری ببەن.

۳. مفای راستہ قینہ: مفای راستہ قینہ د وی تشتی دایہ کو بو دین
 و ئاخەرہ تا مروؤفی باش بیت.

۴. بکارئینانا عہقلی: عہقل نیعمہ تہ کە ژ خودی و دقیت بو نیاسینا حەقیی
 و جودا کرنا وی ژ بە طالیی بہیتہ بکارئینان.

۷: إلی عِلْمٍ تَكُونُ بِهِ إِمَامًا مُطَاعًا إِنْ نَهَيْتَ وَإِنْ أَمَرْتَ

رامانا په یقان:

إلی عِلْمٍ: بهر هف زانینه کي.

تَكُونُ بِهِ: تو پي دبی.

إِمَامًا: پیشه‌وا، ریبه‌ر.

مُطَاعًا: گوهداری لی هاتیه کرن.

إِنْ نَهَيْتَ: نه گهر ته ریگری کر (ژ تشته کي خراب).

وَإِنْ أَمَرْتَ: و نه گهر ته فرمان دا (ب تشته کي باش).

رامان:

(گازی ته دکهم) بو زانینه کي کو تو پي دبیه پیشه‌وايه کي گوهدار یلیکری،

چ ته ریگری ژ تشته کي خراب کر بیت یان ته فرمان ب تشته کي باش کر

بیت.

شروقه کرن:

ل فیره هو زانقان دیار دکهت کا نهو "مفایه" چیه نهو ی کو وی د مالکا

بهری نوکه دا ئامازه پیدای، نهو "زانین"ه، زانینا شهرعی یا کو مروقی

دکه ته پیشه‌وايه ک "إمام" بو خه لکی، نهف پیشه‌وايه تیه نه ب پله

و پاره ییه، به لکو ب زانین و عه مه لکرنی یه، ده می زانا ب زانینا خو

دناخقی، فرمانی ب چاکی دکهت و ریگری ژ خرابی دکهت، گو تنای

کاریگه ری دی هه بیت و خه لک دی گوهداری یا وی کهن، زانین: پله یا

مروقی ل نک خودی و ل نک خه لکی ژی بلند دکهت. خودایی مه زن

دبیژیت: ﴿يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ﴾ (سوره تا
المجادلة، ئایه تا ۱۱)، ئانکۆ: خودی مەرته با خودان باوهرین دلسۆز ژ ههوه دی
بلند کهت، وئهو مەرته با خودانین زانینی ژى د خیر ورازیبوونی دا گه له ک
دی بلند کهت، و خودایى مەزن ب کریارین ههوه یی شارەزایه تشته ک ژى
ل وی بهرزه نابت، وئهو دی ههوه سهرا جزا دهت. وئف ئایه ته ئیشاره تی
دده ته بهایی زانایان، ودهره جین وان یین بلند.

زانا میراتگرین پیغه مبهرا نه، وه ک د فەرمووده یی دا هاتی (سنن أبي داود
والترمذی).

مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. بلندیا پله یا زانینی: زانین ریکا هه ره باشه بو ب دهستقه ئینانا ریز
و پیشه وایه تییا راسته قینه.
۲. زانین و کاریگه ری: زانینا ب عه مه ل کاریگه ری ه کا مه زن ل سه ر
جفاکی دروست دکهت.
۳. ئه رکى زانای: ئه رکى زانایه کو خه لکی فیری خیری بکهت و وان
ژ شه ری دویر بیخیت.
۴. ئیخلا س د زانینی دا: دقیت ئارمانج ژ خاستنا زانینی رازیبوونا خودی
بیت، نه سهروه ریال سه ر خه لکی.

۸: وَيَجْلُو مَا بَعَيْنِكَ مِنْ غَشَاهَا وَيَهْدِيكَ السَّبِيلَ إِذَا ضَلَلْتَ

• رامانا په یثان:

- وَيَجْلُو: پاڅو دکهت، پروون دکهت، بریسقدار دکهت.
- مَا بَعَيْنِكَ: نه و تشتی د چاڅی ته دا.
- مِنْ غَشَاها: ژ په رده و تارياتیا ل سهر وی.
- وَيَهْدِيكَ: رینماییا ته دکهت.
- السَّبِيل: ریځ.
- إِذَا ضَلَلْتَ: ده می تو ریځا خو به رزه دکهی، گومرا دبی.

• رامان:

(زانین) نه و په رده و تارياتیا ل سهر چاڅی ته (چاڅی دلی) رادکهت و پاڅو دکهت، و ده می تو ریځا خو به رزه بکهی، رینماییا ته به رهف ریځا راست دکهت.

• شروقه کرن:

هو زانقان به رده و امله ل سهر دیارکړنا مفايین زانینی.

زانین وه کی رونا هیی یه، و نه زانین (جهالته) وه کی په رده کی یه ل سهر چاڅی دلی (البصيرة)، زانین فی په ردی رادکهت و وه دکهت کو مروث حقیی ژ به طالی جودا بکهت، و نه وه ئیکه ژ مفا و به رده که تیڼ هره مه زن یین زانینی، چونکی رزگار بوونا مروثی گریدایه ب نیاسین و دویفکه فتنه حقیی، خودایي مه زن دبیزیت: ﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ (سوره تا البقرة، ثایه تا ۲۵۷)، ئانکو: "خودی دوست و پشته فانی

وان كه سايه يين ئيمان ئيناي، وان ژ تارياتيان (تارياتيپن كوفري و نه زانيپن) دهرديپخت به رهف روناھيپ (روناھيا ئيمان و زانيپن). ههروه سا، ده مي مروڤ تووشي گومان و شه هوه تان دبیت و نيزيك دبیت كو ريكا راست به رزه بکەت، زانين دبیتە ريپەر و ريپناييكهري وي، زانينه ئه وه يا كو بو مروڤي ديار دکەت کا چ هه لاله و چ هه رامه، چ سوننه ته و چ بيدعه يه.

• مفايپن ره وشتي و پهروه ده يي:

۱. زانين روناھيه: زانين ريكا مروڤي رون دکەت و تارياتيا نه زانيپن ژ ناف دبەت.

۲. زانين پاريزه ره: زانين مروڤي ژ کهفتنا د ناف گومراهي و گومانان دا دپاريپيت.

۳. مه ترسيا نه زانيپن: نه زانين دبیتە ئه گهري كوره بوونا دلي و هنداکرنا ريكا راست.

۴. پيدڤيا به رده وام ب زانيپن: مروڤ د ژيانا خو دا به رده وام پيدڤي ب زانيپن يه دا لسه ر ريكا راست بمينيت.

۹: وَتَحْمِلُ مِنْهُ فِي نَادِيكَ تَاجًا وَيَكْسُوكَ الْجَمَالَ إِذَا اغْتَرَبْتَ

• رامانا په یشان:

- وَتَحْمِلُ مِنْهُ: و تو ژ وی (زانینی) هه لدگری.
- فِي نَادِيكَ: د جقاتا ته دا، د روینشتنگه ها ته دا.
- تَاجًا: تاجه کی.
- وَيَكْسُوكَ: و ل بهر ته دکه ت، ته پی دخه ملینیت.
- الْجَمَالَ: جوانی.
- إِذَا اغْتَرَبْتَ: دهمی تو ژ وهلاتی خو دویر دکه فی، دبیه غه ریب.

• رامان:

و تو ژ وی (زانینی) تاجه کی د جقاتین خو دا هه لدگری، و دهمی تو غه ریب دبی و ژ وهلاتی خو دویر دکه فی، نهو (زانین) جوانی ل بهر ته دکه ت.

• شروقه کرن:

ل قیره دوو مفایین دی یین زانینی دهینه دیارکرن: پروومه ت و جوانی، زانین تاجه که لسه ر سهری خودانی خو، وی د ناف خه لکی دا بلند و ب پروومه ت دکه ت، ههروه کی چاوا پادشا ب تاجا خو دهیته نیاسین، دهمی زانا د ناف جقاته کی دا دناخفیت، گوتنا وی یا ب بهایه و خه لک ب ریژفه لی دنیرن، نهفه پروومه تا دنیا یی یه کو خودی دده ته زانی.

مفای دووی، جوانیه د ده ما غه ریبی دا، دهمی مروّف ل جهه کی غه ریب بیت، نه که س و کار و نه سامان هه نه کو پله و پای بدهنی، ل وی دهمی، زانینا وی دبیه جوانی و خه ملا وی، که سی زانا قه ت ب ته مامی غه ریب

نابیت، چونکی زانینا وی هه قال و پشته قانی وی یه ل هه می جهان، ئیامی شافعی (خودی لی رازی بیت) دبیزیت: "فیری زانینی ببه چونکی مروڤ زانا ژ دایک نابیت، و ئەو کەسێ زانا و یێ نه زان وه ک هه ڤ نینن".

• مفایین رهوشتی و پهروه دهیی:

۱. زانین روومه تا راسته قینه یه: ئەو تاجا معنه وی یه یا کو مروڤی د خه ملینیت.

۲. بهایی مروڤی ب زانینا ویه: نه ب سامان و ره گه ز و جوانییا ده رڤه یا وی یه.

۳. زانین هه قالی غه ریپی یه: زانین باشتین هه قاله بو مروڤی ل ده می غه ریپی و ته نهایی.

۴. پالدان بو خاستنا زانینی: ئەڤ مالکه هانده ره که بو قوتابیان کو سه فهری بکه ن و ته حه مولا زه حمه تی بکه ن د ریکا زانینی دا.

۱۰: يِنَالْكَ نَفْعُهُ مَا دُمْتَ حَيًّا وَيَبْقَى ذُخْرُهُ لَكَ إِنْ ذَهَبْتَ

• راما نا په يشان:

• يِنَالْكَ نَفْعُهُ: مفایي وی دگه هیته ته.

• مَا دُمْتَ حَيًّا: هندی تو یی ساخ بی.

• وَيَبْقَى: و دمینیت.

• ذُخْرُهُ: خه زینه و پاداشتی وی.

• لَكَ: بۆ ته.

• إِنْ ذَهَبْتَ: نه گهر تو چووی (واته مری).

• راما ن:

مفایي وی (زانیني) دگه هیته ته هندی تو یی ساخ بی، و پاشی ژي پاداشت و خه زینا وی بۆ ته دمینیت نه گهر تو بچی (بمري).

• شروقه کرن:

نه ث مالکه ئاماژي ب به رده وامي و هه تاهه تايي بوونا مفایي زانیني دکه ت.

مفایي زانیني نه بتني د ثي دنيايي دا يه، به لکو پшти مرنی ژي به رده وامه، د ژيانا دنيايي دا، مروث ب زانیني خودی دپه ريسيت، حه قیي دنيا سیت، و ژيانا خو ب رپک ديخيت، لی مفایي هره مه زن نه و مفایه یی کو پшти مرنی دگه هیته مروثی، نه ثه ب ته مامي دگه ل فهرموودا پیغه مبهري (سلاف لی بن) د گونجیت ده می ديژیت: "ده می مروث دمريت، هه می کارين وی د راوهستن ژبلی سی تشتان: صه ده قه کا به رده وام، يان زاینه کا

خەلک مفای ژى وهربگریت، یان زارۆکه کى صالح یى دوعیان بۆ بکهت" (صحیح مسلم).

کهواته، ئەو زانینا مروڤ به لاف دکهت، ب نڤیسین بیت یان ب گوتن، دى بیته خیره کا بهردهوام بۆ وى ههتا پوژا قیامهت، ئەو بخۆ د بیته خهزینهیه ک (ذخر) بۆ وى ل نک خودی.

• مفایین رهوشتی و پهروردهیی:

۱. زانین باشتین وهبه رهینانه: زانین وهبه رهینانه که کو مفایى وى قهت دوماهی ناهیت، نه د دنیاى دا و نه د ئاخهت دا.

۲. گرنگیا به لافکرنا زانینی: دڤیت زانا زانینا خو به لاف بکهت دا بیته صهدهقه کا بهردهوام بۆ وى.

۳. کارکرن بۆ ژيانا ههتا ههتایی: مروڤى زیره ک ئەو کهسه یى کو بۆ وى تشتى ههتا ههتایی کار دکهت، نه بۆ وى تشتى کو دى ب دوماهی هیت.

۴. بهردهوامیا پاداشتی: پاداشتی زانینی بتنن گریډای نینه ب ژيانا مروڤى، به لکو دقه برى و قیامهت دا ژى بهردهوامه.

۱۱: هُوَ الْعَضْبُ الْمُهَنْدُ لَيْسَ يَنْبُو تُصِيبُ بِهِ مَقَاتِلَ مَنْ ضَرَبَتْهَا

• رامانا په یثان:

• هُوَ: ټه و (مه به ست زانینه).

• الْعَضْبُ الْمُهَنْدُ: شیري تیژ و دژوار یی هندی (کو باشتړین جورئ شیران بوو).

• لَيْسَ يَنْبُو: کوند نابیت، کارکړنا خو ژ ده ست ناده ت.

• تُصِيبُ بِهِ: تو پي لیدده ی، تو دگه هینه.

• مَقَاتِلَ: جهین کوشنده (د له شی دا، وه ک دل و سهر).

• مَنْ ضَرَبَتْهَا: ټه و که سی تو لیدده ی (مهره م پي باطل و گومانن).

• رامان:

ټه و (زانین) شیري هندی یی تیژ و دژوار کو قه ت کوند نابیت، تو دشیی پي ل جهین کوشنده یی وی که سی (یان وی تشتی باطل) بده ی یی تو لیدده ی.

• شروقه کرن:

ل قیره هوژانقان زانینی د شوبهینیت ب چه که کی ب هیژ، ټه و ژي شیري هندی یی تیژه، ټه ف شوبهاندنه چه ندین رامانان د خو دا هه لدگری ت. ټیکه م، زانین چه کی باوهرداری یه ل دژي نه زانی، گومان، شه هوه ت، و بیدعه یان.

دووه م، هه روه کی چاوا شیر خودانی خو دپاریزیت، زانین ژي خودانی خو ژ گومراهی دپاریزیت.

سیہم، زانین "اَلَيْسَ يَبُو"، واته بهلگه و دلیلین وی یین بهیزن و قهت ناکهفن. بهلگه یین قورئان و سوننه تی ههردهم یین زیندی و کاریگهرن. چوارهم، "تَصِيبُ بِه مَقَاتِلَ"، واته زانین راسته وخۆ ل جهی خهله تی ددهت و وی ژ رهه و ریشال شه دکهت، ده می زانا به رسقا گومانه کی ددهت، نهو بهلگه یین هوسا بهیز ب کار دئینیت کو هیدی جه بو وی گومانی نامینیت. ابن القیم الجوزیه د پهرتووکی خۆ دا ب شیوهیه کی به رفرهه زانینی وه ک چه ک بکارئینایه بو به رسقانا فه یله سوف و بیدعه چییان.

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. زانین هیزه: زانین هیزه کا مهزنه د دهستی خودانی خۆ دا بو به رهنگار بوونا باطلی.
۲. خۆ چه کدار کرن ب زانینی: ل سهر ههر موسلمانیه کی پیدشیه کو ب زانینی خۆ بهیز بیخیت دا بشیت بهرگری ژ دینی خۆ بکهت.
۳. هیزا بهلگه یین شهرعی: بهلگه یین شهرعی ههردهم یین بهیزن و چ گومانه ک نه شیت ل ههمبه ر وان خۆ بگریت.
۴. به رهنگار بوونا گومانان: ئهرکی زانایانه کو ب زانینا خۆ به رسقا وان گومانان بدهن یین کو ل سهر ئیسلامی دهینه دروستکرن.

۱۲: وَكَنْزٌ لَا تَخَافُ عَلَيْهِ لَصًّا خَفِيفُ الْحَمْلِ يُوجَدُ حَيْثُ كُنْتَا

• رامانا په یشان:

- وَكَنْزٌ: و گه نجینه یه که، خه زینه یه که.
- لَا تَخَافُ عَلَيْهِ: تو ژ بو وئ ناترسی.
- لَصًّا: دزه ک، دزیکه ره ک.
- خَفِيفُ الْحَمْلِ: هه لگرتنا وئ سڅکه.
- يُوجَدُ: دهیته دیتن، دگهل ته یه.
- حَيْثُ كُنْتَا: ل هه ر جهه کئ تو لی بی.

• رامان:

(زانین) گه نجینه یه که کو تو ژ دزیکه ران بو وئ ناترسی، هه لگرتنا وئ سڅکه، و ل هه ر جهه کئ تو لی بی دگهل ته یه.

• شروقه کرن:

ل قیره هوژانغان شوبهاندنه کا دی یا جوان بو زانین ب کار دئینیت: "گه نجینه". به لی زانین گه نجینه یه که جیواز ژ گه نجینه یین دنیایی (زیر و زیق).

جوداهییا ئیکئ ئه وه کو کهس نه شیت وئ بدزیت، سامانی دنیایی دزیکه ر دشین بدن، لی زانین د سینگ و میشکی مروقی دایه و کهس نه شیت وئ ژئ بستینیت.

جوداهیا دووی، "خَفِيفُ الْحَمْلِ" یه. سامانی دنیایی گرانه و بارگرانیه ل سهر خودانی، چ دهه لگرتنی دا بیت یان د پاراستنی دا بیت، لی زانین باره کی سقکه، به لکوئه و خودانی خو سقک و بلند دکهت. جوداهیا سیی، "يُوجَدُ حَيْثُ كُنْتَ". سامان دقیت ل جهه کی بهیته قهشارتن، لی زانین ل ههر جهه کی تو بچی دگهل تهیه، د سهفه ری دا، د مال دا، د تنهایی دا. گوته کا ئیام علی (خودی ژی رازی بیت) هیه کو دیثیت: "زانین باشته ژ سامانی، زانین ته دپاریزیت و تو سامانی دپاریزی".

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. بهایی راسته قینه یی زانینی: زانین گه نجینه یا ههره ب نرخه چونکی یا پاراستی و بهرده وامه.
۲. خو دویر کرن ژ دلگریدانا ب سامانی: سامانی دنیایی یی ده مکی و ب مه ترسیه، لی زانین یا ههرمانه.
۳. شانازیا ب زانینی: دقیت زانا شانازی ب وی سامانی مه عنه وی بکته یی خودی دایی.
۴. زانین دگهل مروقی نامریت: ئه و دگهل وی دچپته دقه بری دا و دبپته روناھی بو وی.

۱۳: یَزِيدُ بِكَثْرَةِ الْإِنْفَاقِ مِنْهُ وَيَنْقُصُ إِنْ بِهِ كَفًّا شَدَدَتَا

• راما نا په یشان:

- یزید: زیډه دبیت.
- بكَثْرَةِ الْإِنْفَاقِ مِنْهُ: ب گه له ک به لاقرن و خه رجکرنا وی.
- وَيَنْقُصُ: و کیم دبیت.
- إِنْ بِهِ: نه گهر ته د وی دا.
- كَفًّا شَدَدَتَا: دهستی خو گرت، ته ره زیلی کر.

• راما ن:

(نه ف گه نجینه) ب گه له ک به لاقرن و خه رجکرني زیډه دبیت، و نه گهر ته دهستی خو تیدا گرت (ره زیلی کر)، نه و کیم دبیت.

• شروقه کرن:

نه فقه ژي تاییه تمه نډیه کا دی یا سهیر و سه موره یا زانینی یه کو وی ژ همی سامانین دی جودا دکهت، هر سامانه کی دنیا یی ب خه رجکرني کیم دبیت، لی زانین، ب فیړکرن و به لاقرني، نه بتنی کیم نابیت، به لکو زیډه دبیت و د میښکی خودانی دا پتر جیگیر دبیت، دهمی زانا قوتابیان فیړ دکهت، نه و نه چار دبیت کو زانینا خو دووباره بکهت، لی بکولیت، و ریځ بیخیت، و نه فقه همی وه دکهت کو زانینا وی پتر و کویرتر بیت، بهروفاژي، نه گهر زانا زانینا خو فقه شیریت و که سی فیړ نه کهت، ب بوړینا دهمی دی وی ژبیر کهت و زانینا وی دی کیم بیت، نه فقه هاندهره کی مه زنه بو زانایان کو ره زیلی د به لاقرنا زانینی دا نه کهن، پیغه مبه ر (سلاف لی

بن) ئەم يېن ئاگەھدار كرىن ژ ڤه شارتنا زانينى و گۆتیه: "هەر كەسى بهیته
پرسیاركرن ل دۆر زانینه كى و ئەو ڤه شیریت، دى ل پوژا قیامه تی
لغاڤه كى ئاگرى ل دهڤى وى هیته دان" (سنن أبی داود).

• مفایین ره وشتى و پهروه رده یی:

۱. به ره كه تا به لاڤكرنا زانينى: فيركرنا زانينى باشترين ريكه بو پاراستن
و زيده كرنا وى.

۲. مه ترسيا ڤه شارتنا زانينى: ڤه شارتنا زانينى جوړه كه ژ ره زيلیى و دبیته
ئه گهرى ژ ناڤچوونا وى.

۳. زه كاتا زانينى: زه كاتا زانينى فيركرنا وى يه بو وان كه سين نه زانن.

۴. به رده واميا فيربوونى: پرۆسه يا فيركرنى ب خو پرۆسه يه كا فيربوونى يا
به رده وامه بو مامۆستای.

١٤: فَلَوْ قَدْ دُقَّتْ مِنْ حَلَوَاهُ طَعْمًا لَأَثَرَتْ التَّعَلُّمَ وَاجْتَهَدَتَا

• رامانا په یشان:

• فَلَوْ قَدْ دُقَّتْ: پا ئه گهر ته تام کړبا.

• مِنْ حَلَوَاهُ: ژ شریناهیا وئ.

• طَعْمًا: تامه کئ.

• لَأَثَرَتْ: دا تۆ وئ پیش ئیخی، دا ته هه لېږارت با.

• التَّعَلُّمَ: فیږبوون، خاستنا زانینئ.

• وَاجْتَهَدَتَا: و دا ته بزاف و جوهد کړبا.

• رامان:

پا ئه گهر بتنئ ته تامه ک ژ شریناهیا وئ (زانینئ) کړبا، دا تۆ فیږبوون و خاستنا زانینئ هه لېږیری (لسهر هه می تستان) و دا تۆ جوهد و بزافه کا مه زن که ی.

• شروقه کرن:

ل فیره هوژانغان به حسا "له ذهت" و "شریناهي" یا زانینئ دکهت، بو گه له ک که سان، خاستنا زانینئ کاره کئ گران و ب زه حمه ته، لی بو وان که سین پاستگوځیانه لی دگه ږن و تامه کئ ژئ دکهن، نهو دبیته خوشترین و ب له زه ترین تش د ژيانا وان دا، له ذهتا زانینئ، له ذهتا چاره سه رکړنا مه سه له کئ، له ذهتا تیگه هشتنا ثایه ته کئ یان فهرمووده یه کئ، له ذهتا نیاسینا خودئ، نهو له ذهته که کوچ له ذهتین دنیا یئ ناگه هنی.

هوڙانڻان دٻيڙت تہ گهر مروڻي غافل بتني ئيڪ جار ڦي لهذه تي تاقى
 بڪهت، دي همى لهذه تي دي يني دنياي (سامان، يارى، كهيف و خوشي)
 ل پاش خو هيليت و دي همى ڙيانا خو تهرخان كهت بو خاستنا زانيني
 و دي ب شهف و پروڙ بزافي كهت، زاناين مهزن يني ئيسلامى ڙيانا خو
 ب تهمامى د ڦي ريكي دا بوراندينه و ڙ خوارن و نفستن و خوشيڻ خو
 ڪيم ڪرينه ڙ بهر وي لهذه تا وان د زانيني دا ديتي.

• مفایین رهوشتی و پهروهردیهی:

۱. له‌ذه‌تا مه‌عنه‌وی یا زانینی: زانین له‌ذه‌ته‌کا پ‌و‌ح‌ی و مه‌عنه‌وی یا تاییه‌ت هه‌یه‌ کو ژ هه‌می له‌ذه‌تین م‌اد‌دی ب‌ل‌ند‌تره‌.

۲. هاندان بۆ دەستپیکرنی: گرنگە مەروڤ دەست ب ریکا زانینی بکەت، چونکی هەر هندی پتر دچیت، دی حەزژیکرنا وی بۆ وی زیدەتر بیت.

۳. پیدڻيا جوهد و بزاقى: ب دهسٽه ٽينانا زانينى پيدڻى ب جههد و ماندو و بوون و خه و ره ڦاندنئ هه يه.

۴. هه لېږارتنا باشترينان: مروځي زيره ک وي تشتي هه لدېږتريتي يي کو
مفایي وي يي به رده وام و بلندتر بیت.

۱۵: وَلَمْ يَشْغَلْ عَنْهُ هَوَىٰ مُطَاعٌ وَلَا دُنْيَا بَزْخَرِفَهَا فُتْنًا

• رامانا په یشان:

- وَلَمْ يَشْغَلْ عَنْهُ: و ته ژى مژویل ناکهت.
- هَوَىٰ مُطَاعٌ: هه ز و ئاره زوویه کا نه فسى یا کو گوهدارى لى دهیته کرن.
- وَلَا دُنْيَا: و نه ژى دنیا.
- بَزْخَرِفَهَا: ب خه مل و جوانیښ وى یښ دهرقه.
- فُتْنًا: تو پى هاتیه خاپاندن و تاقى کرن.

• رامان:

و (نه گهر ته لذه تا زانینى زانیا) دا هه ز و ئاره زوویه کا گوهداریلیکری تو ژى مژویل نه دکری، و نه ژى دنیایه کا کو تو ب خه مل و جوانیښ وى هاتیه خاپاندن.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه بهرده وامیه بو مالکا بهری نوکه. هوزانقان دوو ژ مه زترین ئاسته نگیڼ لسه رپکا زانینى ديار دکهت: "هوى مطاع" (دویشکه فتنا هه ز و ئاره زوویښ نه فسى) و "دنیا بزخرفها" (خاپاندنا ب خه مل و جوانیښ دنیاى). ئه ف هه ردوو ئاسته نکه دوژمنین سهره کی یښ هه ر قوتابیه کى زانینى نه.

دویشکه فتنا هه زین نه فسى، وه ک هه زکرنا ل کهیف و خوشی و ته مبه لیى، مروقى ژ جوهد و ماندوو بوونا زانینى دویر دئیخیت، و خاپاندنا ب دنیاى و ل دویش سامان و پله و پایان کهفتن، وهختى مروقى هه میى د بهت

و وهیډی دهرهت بو زانینی نامینیت، بهلی ئه و کهسی کو لذه تا راسته قینه
 د زانینی دا ببینیت، دی فان ههردوو ئاستهنگان ب ساناھی دهر باز کهت،
 چونکی ئه و دزانیت کو چ بهایی فان تشتین دهمکی نینه ل ههمبه ر وی
 کهنجینه یا هه تاهه تای.

خودایی مهزن دبیریت: ﴿أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ﴾
 (سوره تا الجاثیه، ئایه تا ۲۳)، هشیاری ددهت ژ مه ترسیا دویشکهفتنا هه ز
 و ئاره زوویان.

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. نیاسینا ئاستهنگین ریکی: دثیت قوتایی زانینی ب زانیت کا دوژمن
 و ئاستهنگین وی کینه دا بشیت خو ژ ب پاریزیت.
۲. مه ترسیا دویشکهفتنا هه زین نه فسی: نه فس هه ر گاف مروقی به رهف
 ساناھی و ته مبه لیی قه دبهت.
۳. مه ترسیا خاپاندنا ب دنیایی: جوانی دنیایی یین دهمکی نه و نابیت ببه
 ئارمانج.
۴. هیژا ئیرادی: ب دهستقه ئینانا زانینی پیدقی ب ئیراده کا بهیز هه یه بو
 سه رکه فتن لسه ر ئاستهنگان.

۱۶: وَلَا أَلْهَاكَ عَنْهُ أَنْيَقُ رَوْضٍ وَلَا خَدْرٌ بِرَبْرَبِهِ كَلَفْتَا

• رامانا په یشان:

- وَلَا أَلْهَاكَ عَنْهُ: و ته ژ وی بې ټاگه ه ناکه ت.
- أَنْيَقُ رَوْضٍ: باغچه یه کی جوان و خه ملاندی.
- وَلَا خَدْرٌ: و نه ژ ی په رده (ل څیره مه به ست ژوورا بوو کی یه، یان جهی ژنن جوان).

- بِرَبْرَبِهِ: ب کوما ژنن جوان یین سپی.
- كَلَفْتَا: تو پی دلکه تی و حه زړیکه ر بی.

• رامان:

و (ئه گهر ته لذه تا زانینی زانیا) نه باغچه یه کی جوان و خه ملاندی دی ته ژ ی بې ټاگه ه که ت، و نه ژ ی جهی ژنن جوان یین کو تو پی دلکه تی و حه زړیکه ر بی.

• شروقه کرن:

ل څیره هو زانغان دوو نمونه یین دی ژ خوشی و جوانیین دنیای دینیت کو دشین بڼه ئاسته نگ لسه رپکا زانینی: جوانیا سروشتی (باغچه یین جوان) و فتنا ژنان.

مهره م ئه وه کو قوتابیې راسته قینه یی زانینی هند ب زانینی څه گریدایه و لذه تی ژ ی وهردگریت، کو خوشیین دنیای یین ماددی ل بهر چاڅین وی بچویک دبن. هه رچه نده حه زکرنا ل جوانیا سروشتی و حه زکرنا ل هه څرینان تشته کی فیتري و حه لاله، لی نابیت ئه ف حه زکرنه بگه هیته

وی رادهی کو مروّقی ژ ئه رکین وی یین سه ره کی، وه ک خاستنا زانینی،
دویر بیخیت.

زانایین سه له فان گه له ک جاران ژ بهر مژو یلیا ب زانینی قه، هه قزینی
پاش ئیخستیه یان ژ ی گه له ک گرنگی نه داینه خوشیین دنیایی، چیرۆکا
ئیهمی نه وه وی (النوی) ب ناف و دهنگه کو هه می ژیی خۆ ته رخا
کربوو بۆ زانینی و قهت هه قزینی پیک نه ئینا بوو.

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. دانانا تشتان د جهی وان دا: دقیت مروّف ریکخستنه کی بۆ هه ز
و ئاره زوویین خۆ بدایت و وان نه که ته ئارمانجا سه ره کی.

۲. بلندیا ئارمانجی: ئه و که سی ئارمانجا وی یا بلند هه بیت (وه ک
ب دهستقه ئینانا زانینی)، تشتین بچویک وی مژویل ناکه ن.

۳. خۆ پاراستن ژ فتنان: دنیا تژییه ژ فتنه و تاقیکرنا، و دقیت مروّف هشیار
بیت و خۆ ژ ی بپاریزیت.

۴. زانین ژ خوشیان خوشتره: بۆ خودانین راسته قینه یین وی، لذه تا زانینی ژ
هه می خوشیین دنیایی بلندتره.

١٧: فَقُوتُ الرُّوحِ أَرْوَاحُ الْمَعَانِي وَلَيْسَ بَأَنْ طَعِمْتَ وَأَنْ شَرِبْتَ

رامانا په يقان:

- فَقُوتُ الرُّوحِ: و خوارنا گيانی (روح) ی.
- أَرْوَاحُ الْمَعَانِي: گيانی رامانان (مهره م زانين و حیکمه ته).
- وَلَيْسَ بَأَنْ: و نه ب وئ یه کئ یه کو.
- طَعِمْتَ: ته خوار.
- وَأَنْ شَرِبْتَ: و ته شه خوار.

• رامان:

و ب راستی، خوارنا گيانی (روحي)، گيانی واته يانه (ئانکۆ: زانين و حیکمه ت) ه، و نه ب وئ یه کئ یه کو ته خوار و شه خوار.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکە ئیکە ژ مالکین هه ره جوان و پر رامان د هۆزانی دا.
هۆزانقان جوداهیی دکەت د ناقبه را پیدقیین لهشی و پیدقیین گيانی (روحي) دا، لهش ب خوارن و شه خوارنی دژیت، لئ گيان ژ ی پیدقی ب خوارنی هه یه، خوارنا گيانی نه خوارنا مادی یه، به لکو "أرواح المعاني" یه، واته زانين، حیکمه ت، بیر و باوهر، و زکری خودی، لهشی بی خوارن لاواز دبیت و دمريت، ههروه سا گيانی کو ژ خوارنا خو (زانين و ئيمان) بی بههر بمينیت، دی لاواز بیت، نه خوش کهفیت، و ب مرنا معنه وی (مرنا دلی) مریت.

ئەقە ھزەرە کا گەلە ک کویره د ھزرا ئیسلامی دا، خودایی مەزن دبیژیت:
﴿أَوْ مَنْ كَانَ مَيِّتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي
الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا﴾ (سورەتا الأنعام، ئایە تا ۱۲۲)، ل قیرە خودی
کەسی کافر و نەزان د شوبهینیت ب مریه کی و کەسی باوەردار و زانا
ب زیندیه کی.

• مفایین رهوشتی و پهروهدهیی:

۱. نیاسینا دوو لایەنن مروفی: مروف ژ لەش و گیان پیک دەیت و ھەر
ئیک پیدقی ب خوارنا خۆ ھەیه.
۲. گرنگیدان ب خوارنا گیانی: مخابن گەلە ک کەس بتنی گرنگی
ب لەشی خۆ ددەن و گیانی خۆ برسی دەین.
۳. زانین ژیانە: زانین و ئیمان ژیان و ھیزا گیانی نە.
۴. ھەقسەنگی د ناڤەرا لەش و گیانی دا: دقیت مروف ھەردوو لایەنان تیر
بکەت و ھەقی ھەر ئیکی بدەتی.

۱۸: فَوَاطِبُهُ وَخَذُ بِالْجَدِّ فِيهِ فَإِنْ أَعْطَاكَهُ اللَّهُ أَخَذْتَ

• رَامان په یشان:

- فَوَاطِبُهُ: پا به رده وام به لسه ر وئ.
- وَخَذُ بِالْجَدِّ فِيهِ: و ب جدی و بزاقی تیډا بکه.
- فَإِنْ أَعْطَاكَهُ اللَّهُ: پا ته گهر خودی تهو دا ته.
- أَخَذْتَ: ته وهرگرت (ب راستی).

• رَامان:

پا لسه ر وئ (زانیڼی) به رده وام به، و ب جدی و بزاقی تیډا بکه، چونکی ته گهر خودی تهو (زانیڼ) دا ته، هینگی ته تهو ب راستی وهرگریه.

• شروقه کرن:

پشتی دیارکړنا بها و بلندیا زانیڼی، هوژانغان فه رمانی ب دوو تشتین سهره کی دکهت بو ب ده سته ئینانا وئ: "المواظبة" (به رده وامی) و "الجد" (جديوون و بزاقی). زانیڼ ب روژه ک و دووان ب ده ست ناکه قیت، تهو پیډقی ب به رده وامی و سه بری هیه، دقیت قوتابی ههر روژ تشته کی نوی فیږ بیت و لسه ر فیږبوونا خو به رده وام بیت. ههروه سا، دقیت جدی بیت و ب هه می شیانین خو بزاقی بکهت و ته مبه لیږ نه کهت.

پاشی هوژانغان ئاماژی ب خاله کا گه له ک گرنګ دکهت: زانیڼ پرزه که و "عطاء" (دان) له که ژ خودی، مروف بزاقا خو دکهت، لی تهو خودایه یی کو دهرگه هین فامکرنی بو وی فه دکهت و زانیڼی دده ته وی، له ورا دقیت

قوتایی زانینی هر گاف پشت به ستنا وی لسهر خودی بیت و ژ وی
هاریکاریی بخوازیت، نه گهر خودی زانین دا مروّقه کی، نه و مه زنترین دان
و نیعمه ته کو وی وهرگرتی.

پیغه مبه ر (سلاف لی بن) دبیژیت: "خودی خیر بو هر که سه کی بقیت، وی
د دینی خو دا تیدگه هینیت" (صحیح البخاری و مسلم).

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. بهرده وامی کلیلا سه رکه فتنی یه: چ کاره کی مه زن بی بهرده وامی
ب دوماهی ناهیت.

۲. پیدفیا جدیوون و بزاقی: زانین ب هیثی و ئاره زوویان ب دهست
ناکه قیت، به لکو ب جه هد و ماندوو بوونی دهیت.

۳. پشت به ستن ب خودی: دقیت مروّف نه سبابان بکار بینیت و پاشی پشت
به ستنا وی ب ته مامی لسهر خودی بیت.

۴. زانین نیعمه ته که ژ خودی: دقیت مروّف سوپاسیا خودی بکه ت ل سهر
نیعمه تا زانینی و وی دجهی راست دا بکار بینیت.

۱۹: وَإِنْ أُوتِيتَ فِيهِ طُولَ بَاعٍ وَقَالَ النَّاسُ إِنَّكَ قَدْ سَبَقْتَ

• رَامَانَا پە یقان:

- وَإِنْ أُوتِيتَ فِيهِ: و ئە گەر د وی دا بۆ ته هاته دان.
- طُولَ بَاعٍ: دەستدریژی (کنایه یه ژ شارەزایی و شیانی زۆر).
- وَقَالَ النَّاسُ: و خەلکی گۆت.
- إِنَّكَ قَدْ سَبَقْتَ: کوب راستی تو یی پیشکەفتی، ته ژ هەقالین خۆ بوراند.

• رَامَان:

و ئە گەر د وی (زانینی) دا شارەزایی و شیانی زۆر بۆ ته هاتنه دان،
و خەلکی گۆت کوب راستی تو یی پیشکەفتی و ته ژ هەقالین خۆ بریه.

• شروقه کرن:

ئەف مالکە و مالکا پشتی وی، ئاگەهداری دانه ل دۆر مەترسیه کا مەزن
کو تووشی زانایان دبیت، ئەو ژ ی "العجب" (خۆ مەزن دیتن) و "الغرور"
(خۆ خاپاندن) ه. هۆزائقان دبیت، ئەگەر تو ب ماندییوون و بزاقا خۆ
و ب فەزلی خودی گەهشتیه پلەیه کا بلند د زانینی دا و ته شارەزاییه کا
زۆر پەیدا کر، و هەتا خەلکی ژ ی دانپیدان ب زیرەکیا ته کر و گۆت "تو
یی پیشکەفتی"، ل وی دەمی... (بەرسف د مالکا بهیت دایه). ئەفە
تاقیکرنه کا دی یا مەزنه بۆ زانایی.

دەمی مروّف دەست ب مەدح و پەسنەدانا وی دکەن، شەیتان ب ساناهی
دشیت وی تووشی نهخوشیا خۆ مەزن دیتنی بکەت و هەمی کاری وی
ژ ناف بیهت.

لهورا زانايی راسته‌قینه ئه‌و کهسه یی کو ههر چهند زانینا وی زیده دبیت،
دلنزمی (ئیکلاس) و ترسا وی ژ خودی پتر لی دهیت.

• مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. مه‌ترسیا خو مه‌زن دیتنی: خو مه‌زن دیتن و فه‌خرکرن ب زانینی دشیته
هممی کریارین باش پویچ بکه‌ت.

۲. تاقیکرنا ب مه‌دح و په‌سنه‌دانان: مه‌دح و سه‌نادانا خه‌لکی دشیته ببیته
فتنه و تاقیکرنه‌ک بو مروقی.

۳. پیدفیا ئیکلاسی: دقیت ئارمانجا زانای بتنی رازیوونا خودی بیت، نه
ب ده‌ستقه‌ئینانا ناڤ و ده‌نگی ل نک خه‌لکی.

۴. نیشانین زانايی راسته‌قینه: زانايی راسته‌قینه ئه‌و کهسه یی کو ههر
چهند زیده دبیت، پتر دلنزم دبیت.

۲۰: فَلَا تَأْمَنُ سُّؤَالَ اللَّهِ عَنْهُ بِتَوْبِيخٍ: عَلِمْتَ فَهَلْ عَمِلْتَا؟

• رامانا په یشان:

• فَلَا تَأْمَنُ: پا پشتراست نه به، خو بې خه م نه که.

• سُّؤَالَ اللَّهِ عَنْهُ: ژ پرسیارا خودی ل دؤر وی (زانیڼی).

• بِتَوْبِيخٍ: ب سهرزه نشترن و لومه کرنه کا توند.

• عَلِمْتَ: ته زانی.

• فَهَلْ عَمِلْتَا؟: پا ئه ری ته کار پی کر؟

• رامان:

(ئه گهر تو گه هشتیه فی پله یی) پا خو ژ پرسیارا خودی پشتراست نه که،

(پرسیاره ک) ب لومه کرنه کا توند: "ته زانی، پا ئه ری ته کار پی کر؟"

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه راسته وخو به رسفا مالکا به ری نهو یه و هشیارکرنه کا گه له ک

بهیژه.

هوژانقان دبیریت: ههرچه ند زانینا ته زیده بیت و خه لک مه دحین ته

بکه ت، قه ت خو ژ پرسیارا پوژا قیامه تی بی خه م نه که.

ل وی پوژی، پرسیار نه ل سهر هندی یه کا "ته چه ند دزانی"، به لکو

پرسیاره سهره کی ئه وه: "ته چ کار ب وی زانینا خو کر؟". ئه ف پرسیاره دی

"بتوبیخ" بیت، ئانکو ب لومه و پاشقه برن بیت بو وی که سی زانی بیت

و کار پی نه کر بیت.

ئەقە ئىكە ژ مەترسیدارتیرین تشتان، زانین بى عەمەل نە بتنى بى مفایە،
 بەلکو دبیتە بەلگە یە ک لىسەر خودانى خۆ و سزایی وی گرانتر لى دکەت.
 پیغەمبەر (سلاڤ لى بن) د فەرموودە یە کا دريژ دا دبىژیت کو ئیکەم کەس
 بى د ئاگرى جەهنەمى دا دەیتە هاڤیتن، زانایە کە بى کو کار ب زانینا خۆ
 نە کرى (صحیح مسلم). معاذ بن جبل (خودى ژى رازى بیت) دبىژیت: "فیر
 بین چەندا هوین دشیین فیر بین، لى خودى مفای نادەتە هەو بە زانینى حەتا
 هوین کارى بى بکەن".

• مفایین رەوشتى و پەرورده یی:

۱. زانین بەرپرس یاریە تیە: هەر زانینە کا مروڤ فی ر دبیت،
 بەرپرس یاریە تیە کا نوی بو وی دروست دکەت.
۲. گرنگیا کارپیکرنا زانینى: بها و مفایى راستە قینە بى زانینى د کارپیکرنا
 وى دایە.
۳. مەترسیا زانینا بى عەمەل: زانینا بى عەمەل دى بیتە بەلگە یە ک ل سەر
 خودانى خۆ ل رۆژا قیامە تی.
۴. پیدڤیا ل خۆ زڤرینى: دڤیت زانا بەردەوام حسابا خۆ بکەت کا ئەرى ئەو
 کار ب زانینا خۆ دکەت یان نە.

۲۱: فَرَأَسُ الْعِلْمِ تَقْوَى اللَّهِ حَقًّا وَلَيْسَ بَأَنْ يُقَالَ لَقَدْ رَأَسْتَ

• رامانا په یثان:

• فَرَأَسُ الْعِلْمِ: پا سهری زانینی، کروکا وی.

• تَقْوَى اللَّهِ: ترس و خو پاراستن ژ خودی.

• حَقًّا: ب راستی.

• وَلَيْسَ بَأَنْ يُقَالَ: و نه ب وی چه ندی یه کو بهیته گوتن.

• لَقَدْ رَأَسْتَ: کو ب راستی تو بوویه سهروک و پیشه و.

• رامان:

پا ب راستی، سهری (بنچینی) زانینی، ترس و خو پاراستن ژ خودی یه

(تهقوايه)، و نه ب وی چه ندی یه کو بهیته گوتن "ب راستی تو بوویه

سهروک و پیشه و".

• شروقه کرن:

ل فیره هوزانثان پیناسه کا کویر و راسته قینه بو "سهری زانینی" دکه ت.

سهری زانینی، نانکو ئارمانج و بهری وی یی هره بلند، نه کومکرنا

معلوماتانه، و نه ب دهستقه ئینانا ناڅ و دهنگ و پله یانه، به لکو "رأس

العلم" تهقوايا خودی یه. نانکو، نهو زانینا کو مروقی نیزیکي خودی

بکه ت، ترسا وی ژ خودی زیده بکه ت، و وی پال بده ت کو فرمانین

خودی بجه بینیت و ژ قه ده غه یین وی خو دویر بیخیت، نه قه یه بهرهم

و بهری راسته قینه یی زانینی یه، خودایی مه زن دبیژیت: ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ

مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ (سوره تا فاطر، ثایه تا ۲۸)، نانکو: "ب راستی، بتنی زانا

ژ به نیښن خودی، ژ وی د ترسن". که واته، نیشانا زانایی راسته قینه ترسا وی
یه ژ خودی، هر زانینه کا کو ته قوایی دگهل خو نه ئینیت، زانینه کا
پرووکه شی و بی مفایه.

• مفایین ره وشتی و په روه رده یی:

۱. ته قوا نارمانجا زانینی یه: نارمانجا زانینی د قیّت بگه هیته پله یا ته قوایی.
۲. په یوه ندیا د ناقبه را زانین و ته قوایی دا: زانینا راسته قینه بهر ب ته قوایی
قه دبه ت، و ته قوا ژی دهرگه هیڼ پتر یڼ زانینی قه دکه ت.
۳. دوورکه فتن ژ پرووکه شیان: بها نه ب ناڅ و دهنگ و پله یانه، به لکو
ب وی په یوه ندیا د ناقبه را به نی و خودایی وی دایه.
۴. نیشانا زانینا ب مفا: زانینا ب مفا ته و زانینه یا کو کاریگه ری ل سهر
ره وشت و کریارین مروقی بکه ت و وی ب خودی قه گریده ت.

۲۲: وَصَافِي ثَوْبِكَ الْإِحْسَانُ لَا أَنْ تُرَى ثَوْبَ الْإِسَاءَةِ قَدْ لَبَسْتَ

• رامانا په یقان:

- وَصَافِي ثَوْبِكَ: و جلکې ته یې فرهه و دریژ.
- الْإِحْسَانُ: چاکې و قه نجی کرن.
- لَا أَنْ تُرَى: نه کو تو بهییه دیتن.
- ثَوْبَ الْإِسَاءَةِ: جلکې خرابی و گونه هکرنی.
- قَدْ لَبَسْتَ: کو ته لبه رخو کریت.

• رامان:

و بلا جلکې ته یې فرهه و جوان، چاکې و قه نجی کرن بیت، نه کو تو بهییه دیتن کو ته جلکې خرابی و گونه هکرنی لبه رخو کریت.

• شروقه کرن:

هوژانقان شوبهاندنه کا دی یا جوان بکار دئینیت، نه و ره وشت و کریارین مروقی دشوبهینیت ب جلکان، ههروه کی چاوا جلک له شی مروقی دادپوشن و جوان دکهن، ره وشتین جوان ژي که سایه تییا مروقی دخه ملینن. هوژانقان دبیزیت بلا جلکې ته یې هه ره جوان و دیار، "ئیحسان" بیت.

ئیحسان: پله یا هه ره بلنده د دینی ئیسلامی دا، وه ک د فهرموودا جبریل دا هاتی (سلاډ لیبن)، و رامانا وی نه وه کو تو خودی بپه ریسی ههروه کی تو وی دبینی، و نه گهر تو وی نه بینی، بزانه نه وه ته دبیینیت.

ههروه سا ئیحسان: رامانا قه نجیکرنا دگهل هه می دروستکریین خودی ددهت، بهروقازی، ره وشتین خراب و گونه هه، وه کی جلکه کی پیس

و دراندی نه کو مروّقی کریت و بی پروومهت دکهن، خودایی مه زن
دبیژیت: ﴿وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ﴾ (سوره تا الأعراف، ئایه تا ۲۶)، ئانکۆ:
"و جلکئی ته قوایی، ئه و باشتره".

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. خه ملاندنا ب ره وشتین جوان: ره وشتین جوان خه ملا راسته قینه یا
مروّقی یه.

۲. پله یا ئیحسانئ: دقیت مروّف بزاقئ بکهت کو بگه هیته پله یا ئیحسانئ د
په رستنا خودئ و د سهره ده ریکرنا دگهل خه لکی دا.

۳. کریتیا گونه هئ: گونه ه و خرابی پروویی مروّقی رهش دکهن، و وی ل
دهف خودئ تعالا و خه لکی کریت دکهن.

۴. گرنگیدان ب جوانییا ناخوئی: جوانییا ره وشتی گه له ک ژ جوانییا
جلکین ده رفه گرنگتره.

۲۳: إِذَا مَا لَمْ يُفِدْكَ الْعِلْمُ خَيْرًا فَخَيْرٌ مِنْهُ أَنْ لَوْ قَدْ جَهَلْتَا

• رامانا په یشان:

• إِذَا مَا لَمْ يُفِدْكَ: نه گهر مفای نه گه هانده ته.

• الْعِلْمُ: زانین.

• خَيْرًا: خیره کی، چاکیه کی.

• فَخَيْرٌ مِنْهُ: پا باشته ژ وی.

• أَنْ لَوْ قَدْ جَهَلْتَا: کو تو یی نه زان بایی.

• رامان:

نه گهر زانینی چ خیره ک نه گه هانده ته (د ره وشت و کریارین ته دا)، پا باشته ژ وی کو تو یی نه زان بایی.

• شروقه کرن:

نه ف مالکه کورتی و پوختیا هنده ک هزارا یه یین کو بهری نوکه هاتینه گوئن، نه ف هشیارکرنه کا گه له ک تونده.

هوژانقان دبیژیت: نه گهر نه زانینا ته ب دهستقه ئینایی، تو نه گوهوری بو کهسه کی باشته، ته قوا و ترسا خودی د دلی ته دا زیده تر نه کر، و ره وشتی ته جوان نه کر، پا ب راستی نه زانینا ته باشته بوو ژ وی زانینی، چونکی کهسی نه زان، نه گهر خه له تیه کی بکه ت، هیجه ت و به هانه یا وی یا هه ی کو نه زان بوو، به لی کهسی زانا یی کو خه له تی دکه ت، چ هیجه ت نینه و سزایی وی دی گرانتر بیت، چونکی زانینا وی بوویه به لگه یه ک ل سه ر وی.

زانين ب خو ناييته ئارمانج، به لكو ئامرازه كه بو گه هشتنا ب "خيري"، كو
ئهو ژي رازيبوونا خودي و رهوشتين بلندن. ئه گهر ئامراز مروفي
نه گه هينيته ئارمانجي، پائهو ئامرازه بي بها يه.

• مفايين رهوشتي و پهروه ده يي:

۱. ئارمانج ژ زانيني خيري و چاكه: دقيت زانين بيته ئه گه ري باشتريوونا
مروفي.

۲. مه ترسيا زانينا بي بهر: زانينا كو بهري وي يي باش نه بيت، بارگرانيه كه
ل سهر خوداني.

۳. نه زانين باشته ژ زانينا كو مروفي گومرا بكهت: زانينا كو مروفي
تووشي فه خر و خو مه زن ديتني بكهت، ژ نه زانيي خراپتره.

۴. بهرده وام لپرسينا خو بكه: دقيت مروف ههر گاڤ پرسيارى ژ خو
بكهت: ئهري ئهف زانينه مفاي دگه هينيته من يان نه؟

۲۴: وَإِنْ أَلْقَاكَ فَهُمْ كَ فِي مَهَاوِ فَلَيْتَكَ ثُمَّ لَيْتَكَ مَا فَهْمَتَا

• رامانا په یشان:

• وَإِنْ أَلْقَاكَ: و ئه گهر تۆ هافیتیه.

• فَهُمُكَ: تیگه هشتنا ته.

• فِي مَهَاوِ: د ناف چالین ژناقچوون و تیکچوونى دا.

• فَلَيْتَكَ: پا خوزى تو.

• ثُمَّ لَيْتَكَ: پاشى خوزى تو.

• مَا فَهْمَتَا: تینه گه هشتبايى.

• رامان:

و ئه گهر تیگه هشتنا ته، تۆ هافیتیه د ناف چالین ژناقچوونى دا، هنگى

خوزى توو، پاشى خوزى توو، قهت تینه گه هشتبا!

• شروقه کرن:

ئهف مالکه ل دور مه ترسيه کا دى يا زانينى دثاخفيت، ئه و ژى "فهها خراب" يان تیگه هشتنا شاشه.

هندهك جارا مروّف تشته كى فير دبیت، بهلى ب شيويه كى خوار و خهلهت ژى تیدگه هیت، ئهف تیگه هشتنا خهلهت دبیت گهلهك ژ نه زانينى ب خو مه ترسیدارتر بیت، دبیت مروّف ب ئه گهرى فهها خو يا خهلهت تووشى بیدعى، گومرایى و سهرداچوونى بیت، يان توندره ويى ببیت و هزر بکته كو ئه و ل سهر حه قیى يه. بو نمونه، دهسته کا خهوارجا (الخوارج): ئه و

کهس بوون یین کو قورئان د خواند و ژبه ر دکرن، لی فه همه کا خراب ژئ وهر دگرت و ب وی ئه گهرئ خوینا موسلمانان حه لال دکر.

له ورا هؤزانقان ب هه ناسه یه کا کویر دبئثیت: "خۆزی تۆ قهت تیئنه گه هشتبا!"، چونکی نه زانینا ساده باشته ژ فه همه کا کو مروؤفی به رهف جه هنه می قه بیهت.

دانانا "ثم لیتک" دووباره، نیشانا مه زنیای قی کاره ساتی یه. ابن القیم دبئثیت: "دوو جورین خه لکی پشت و پهرئ ئیسلامی شکاندن: زانیی خرابکار، و عابدی نه زان".

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. مه ترسیا فه هه خراب: فه هه خه لهت یا دینی ژ نه زانیی مه ترسیدارتره.
۲. پیدقیا فیربوونی ژ زانیین راسته قینه: بو خو پاراستن ژ فه هه خه لهت، دقئیت مروؤف زانیی ژ زانیین باوه ریپکری وهر بگریت.
۳. دلنرمی د فامکرنا دهقان دا: دقئیت مروؤف ب دلنرمی و ترس سه ره ده ریی دگهل ده قین قورئان و سوننه تی بکهت و ب لهز حوکمان دهرنه ئیخیت.
۴. دوعا کرن بو فه هه راست: دقئیت مروؤف هه ر گاف دوعایان ژ خودی بکهت کو فه همه کا راست و دروست بده ته وی.

۲۵: سَتَجْنِي مِنْ ثَمَارِ الْعَجْزِ جَهْلًا وَتَصْغُرُ فِي الْعُيُونِ وَإِنْ كَبُرْتَ

• رَمان پەيقان:

- سَتَجْنِي: دى چنى، دى ھەلگري (بەر).
- مِنْ ثَمَارِ الْعَجْزِ: ژ بەر و فيقيين بى شيانى و تەمبەليى.
- جَهْلًا: نەزانينى.
- وَتَصْغُرُ: و دى بچوويک بى.
- فِي الْعُيُونِ: د چاقان دا (ل بەر چاڤين خەلکى).
- وَإِنْ كَبُرْتَ: و ئەگەر تو مەزن ژى بى (ب ژيى خۆ).

• رَمان:

تو دى ژ بەرى تەمبەلى و بى شيانييا خۆ، نەزانينى چنى، و تو دى ل بەر چاڤين خەلکى بچوويک بى، ھەرچەندە تو ب ژيى خۆيى مەزن ژى بى.

• شروڤە کرن:

ل ڤيرە ھۆزائقان ڤەدگەرپیتە سەر بەحسێ تەمبەليى د خاستنا زانينى دا، ئەو ديڤژيت کو "العجز" (بى شيانى و تەمبەلى) وەكى دارەكى يە، و بەر و فيقيى وى يى تەحل ونەزانينە، ئەو كەسى تەمبەليى دكەت د گەنجاتييا خۆ دا، دى ل پيراتيا خۆ بەرھەمى وى تەمبەليى چنيت، كو ئەو ژى نەزانينە، ئەنجامەكى دى يى نەزانينى ئەو وە كو مروڤ ل بەر چاڤين خەلکى بچوويک دبیت، بەها و قەدرى مروڤان ب زانين و رەوشتى وانە، نە ب تەمەن و سامانى وان.

کەسێ نەزان، ھەرچەند ب ژێی خۆی مەزن بیت و ڕیھ و سەری وی یی
سپی بیت، بەلێ د جقاتان دا بی بەا یە و گۆتنا وی ب نرخ نینە، بەروقاژی،
گەنجەکی زانا دشی ت ل بەر چاڤین خەلکی گەلە ک ژ پیرەمێرەکی نەزان
مەزنتر و بەرێزتر بیت.

• مفایین ڕەوشتی و پەرۆردەیی:

۱. ئەنجامین خراب یین تەمبەلیی: تەمبەلی دی ل دوماھیی نەزانینی
ئینیت.

۲. بەھایی مەوۆقی ب زانینا وی یە: زانین مەوۆقی بلند دکەت و نەزانین وی
نزم دکەت.

۳. مفا وەرگرتن ژ گەنجاتی: دڤیت مەوۆف دەمی گەنجاتی بکار بینیت بۆ
خاستنا زانینی بەری کو پیراتی بەیت.

۴. ڕیزگرتن ل زانایان: جفاک دڤیت ڕیزی ل زانایان بگرتی بیی سەحکنا
تەمەن یان سامانی وان.

۲۶: وَتَفْقَدُ إِنْ جَهِلْتَ وَأَنْتَ بَاقٍ وَتُوجَدُ إِنْ عَلِمْتَ وَإِنْ فُقِدْتَ

پامانا په یقان:

وَتَفْقَدُ: و تو دهییه هنداکرن، تو دیار نابیی.

إِنْ جَهِلْتَ: نه گهر تو نه زان بی.

وَأَنْتَ بَاقٍ: و تویی مای (ساخ).

وَتُوجَدُ: و تو دهییه دیتن، تویی دیاری.

إِنْ عَلِمْتَ: نه گهر تو زانا بی.

وَإِنْ فُقِدْتَ: و نه گهر تو هاتبیه هنداکرن (مری).

پامان:

نه گهر تو نه زان بی، تویی بهرزه کریی (هنداکریی) هه تا نه گهر تویی ساخ
ژی بی، و نه گهر تو زانا بی، تویی دیار و هه ری، هه تا نه گهر تو مری ژي
بی.

شروقه کرن:

نه ف مالکه ژي ئیکه ژ مالکین پر پامان و جوان.

هوژانقان بهر اوردی دکه ت د ناڅبه را ژيانا راسته قینه و مرنا راسته قینه دا.
کەسێ نه زان، هه چهنه ب له شێ خو د ناڅ خه لکی دا دژیت، به لئ
ب راستی نه و وه کی هنداکری "مفقود" و مریه کی یه، چونکی
چ کاریگه ریا وی نینه، چ مفایی وی نینه، و هه بوون و نه بوونا وی وه کی
ئیکه، نه و د ژیانئ دا هه یه به لئ ب راستی نینه، به روڤاژي، کەسێ زانا،
هه تا پشتی مرنا وی ب سه دان سالان ژي، نه و دیار و هه یه "موجوده" د ناڅ

خەلکى دا، ئەو ب زانىنا خۆ، ب پەرتووگىن خۆ، و ب قوتاييىن خۆ يىن کو
 پشتى خۆ ھىلاين دژيت، ناڧى وى ھەر دى مينيىت و خەلک دى ھەر مفاى
 ژ وى وەرگرن، ئىمامىن مەزن وەك البخاري و مسلم و الشافعي و أحمد،
 ھەتا نوکە يىن ساخن ب زانىنا خۆ و کاریگەر يا وان ژ يا مليۆنەھا کەسىن
 ساخ مەزنتەرە، ئەڧەيە ژيانا ھەرمان و ھەر و ھەر.

مفايىن رەوشتى و پەرۋەردەيى:

۱. ژيانا راستەقىنە ب زانىن و کاریگەريى يە: مروڧ ب وى دژيت يا کو
 بو خەلکى ل پاش خۆ دەيلىت.
۲. مرنا راستەقىنە نەزانين و بى مفايى يە: کەسى بى زانىن و بى مفا،
 مريە کە ب جلكين ساخانڧە.
۳. ھەولدان بو ژيانە کا ھەرمان: دڧىت ئارمانجا مروڧى ئەوبيت کو
 کاریگەريە کا باش ل پاش خۆ بەيلىت.
۴. زانىن ريکا نەمرنى يە: ب بەلاڧکرنا زانىنى، ناڧى مروڧى پشتى مرنى
 ژى دى ھەر مينيىت.

۲۷: وَتَذَكَّرُ قَوْلِي لَكَ بَعْدَ حِينٍ وَتَغْبِطُهَا إِذَا عَنَّا شُغِلَتْ

• راما نا په یشان:

- وَتَذَكَّرُ: و دى ئینی بیرا خو.
- قَوْلِي لَكَ: گوتنا من بو ته، ئاموژگاریا من.
- بَعْدَ حِينٍ: پشستی دهمه کی.
- وَتَغْبِطُهَا: و دى حه سوودیى (غبطة) پى بهى (غبطة حه سوودییه کا حه لاله، ئانکو ته دقیت تو ژى وه ک وى بى بیى کو نیعمه ت ژ وى بچیت).
- إِذَا عَنَّا شُغِلَتْ: دهمى تو ژى هاتیه مژویلکرن.

• راما ن:

و پشستی دهمه کی دى ئاموژگاری و گوتنا من ئینی بیرا خو، و دى حه سوودیى ب وى بهى دهمى تو (ب کاره کی دى) ژى هاتیه مژویلکرن.

• شروقه کرن:

ل قیره هوزانقان ب زمانى ئاموژگاره کی دلسوز دئاحقیت. ئەو دبیژیتیه قوتابیى خو: دبیت نوکه تو بها و قه درى قان ئاموژگاریین من نه زانى، و دبیت ژ بهر وان دلگران ژى بى. به لى دى پوژه ک هییت، پشستی دهمه کی، دهمى ته مهن دچیت و تو دکه قیه ناف مژویلیین دنیایى، هینگی دى قان گوتنین من ئینی بیرا خو و دى زانى کا چهند یین راست و ب نرخ بوون، دى ب 'غبطة' سه حکیه وان که سین کو گوهدارییا ئاموژگاریان کرین و ژیی خو د زانینى دا بوراندین، و دى خوزیى خوازی کو تو ژى وه ک وان باى.

ټهغه واقعې حالې گه له ك كه سانه، د گه نجاتيې دا ټاگه ه ژ بهايې وه خت
و زانينې نين، به لې ده مې مه زن دېن و وه خت نامينيت، هينگې خه م
و كوفانې دخون و بيرا وان ل ټاموژگاريېن مه زنان دهيت.

• مفايېن ره وشتي و په روه رده يي:

۱. بهايې ټاموژگاريې: دقيت مروځ گوهدارييا ټاموژگاريېن كه سين
دلسوز و ب ته مه نتر بكه ت.

۲. مفا وه رگرتن ژ ده ليښه يان: دقيت مروځ ده ليښه يا گه نجاتي و وه ختې ټالا
ژ ده ست نه ده ت، چونكي دې ل سه ر په شيان بيت.

۳. مه ترسيا پاشيې خستنې: پاشيې خستنا كاري دې دوماهيا وي په شياني
ب ديڅرا هيت.

۴. غبطه (حه سووديا حه لال): حه سوودي برنا ب كه سين د خير و چاكيې دا
يېن پيشكه فتي، كاره كي باش و هانده ره.

۲۸: لَسَوْفَ تَعَصُّ مِنْ نَدَمٍ عَلَيْهَا وَمَا تُغْنِي النَّدَامَةُ إِنْ نَدِمْتَ

• رَمان پەيشان:

• لَسَوْفَ تَعَصُّ: ب راستى دى لهق دهى (گهزا دانى).

• مِنْ نَدَمٍ: ژ پەشيمانىي، ژ حەسرەتى.

• عَلَيْهَا: لسەر وى (لسەر وى دەليقەيا ژ دەستچووى).

• وَمَا تُغْنِي: و مفاى نادەت، ب کيىر ناھيەت.

• النَّدَامَةُ: پەشيمانى.

• إِنْ نَدِمْتَ: ئە گەر تو پەشيمان بووى (ل وى دەمى).

• رَمان:

ب راستى دى ژ پەشيمانىي لسەر وى (دەليقەيا ژ دەستچووى) كەى و تەبليىن خۆ لهق دەى، بەلئى ئە گەر تو (ل وى دەمى) پەشيمان بووى، پەشيمانى چ مفاى نادەت.

• شروڤە كرن:

ئەف مال كە ديمەنە كى گەلەك كاريگەر يى پەشيمانىي نيشان ددەت، "گەز كرن تەبلاى" كنايەتە ژ دوماھيا پەشيمانى و حەسرەتى.

ھۆزانقان دىيژيت، ئەو كەسى دەليقەيا گەنجاتى و خاستنا زانىنى ژ دەست ددەت، دى ل دوماھيى گەھيتە وى رادەى كو ژ پەشيمانىيان تەبليىن خۆ لهق بدەت.

به لئ کاره ساتا مه زنتر ئه وه کول وی ده می، ده می وهخت دبوریت و ده لیقه نامینیت، په شیمانی ب خو چ مفای نا کهت، ئه وه نه شیت وهختی ژ ده ستچووی بزقرینیت، و نه شیت ژيانا خو ژ نووی ده ست پئی بکهت. ئه فقه هشیارکرنه کا بهیژه بو هر کهسه کی کو کاری ئه فرو نه ئیخته سوبه هی، خودایی مه زن د قورثانی دا دیمه نی په شیمانییا کافران ل رۆژا قیامه تی نیشان ددهت: ﴿وَيَوْمَ يَعَضُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا﴾ (سوره تا الفرقان، ئایه تا ۲۷)، ئانکو: "وتو به حسنی وی رۆژی بکه یا زوردار تیدا ژ په شیمانی له قان ل ده ستین خو ددهت و دیژت: خوزی من هه قالینییا پیغه مبه ری خودی موحه ممه دی سلاف لی بن کربا، ودویکه فتنا وی کربا، ومن ئیسلام بو خو کربا ریک بو به حه شتی".

• مفایین ره وشتی و پهروه ده یی:

۱. مفاوه رگرتن ژ وهختی به ری ژ ده ست بچیت: دقیت مروف وهختی وهک گه نجینه یه کا ب نرخ ببینیت.
۲. مه ترسیا پشتگوه هاقیتنا ئه رکان: هر ئه رکه کی مروف پشتگوه بها قیژیت، دی رۆژه کی لسه ره شیمان بیت.
۳. په شیمانیا بی مفا: په شیمانی بتنی ل دنیا یی و به ری مرنی مفای ددهت، لی پشتی وهخت دبوریت، بی مفایه.
۴. بیرئینانا دوماهی: بیرئینانا رۆژا په شیمانیی، مروفی هان ددهت کو ئه فرو کارین باش بکهت.

۲۹: إِذَا أَبْصَرْتَ صَحْبَكَ فِي سَمَاءٍ قَدْ ارْتَفَعُوا عَلَيْكَ وَقَدْ سَفَلْتَ

• راما نا په یفان:

• إِذَا أَبْصَرْتَ: دهمی ته دیت.

• صَحْبَكَ: هه قالین ته.

• فِي سَمَاءٍ: د عهسمانه کی دا.

• قَدْ ارْتَفَعُوا عَلَيْكَ: کو لسه ر ته بلند بووینه.

• وَقَدْ سَفَلْتَ: و تویی نزم بووی، که فته خا ر.

• راما نا:

(دی په شیمان بی) دهمی تو هه قالین خو د عهسمانه کی دا ببینی، کو ئه و

لسه ر ته بلند بووینه و تویی نزم بووی و که فته خا ر.

• شرو فه کړن:

هو زانقان دیمه نه کی دی یی په شیمانیی دئینیته بهر چاقان، ئه و ژی دیتنا
پیشکه فتنه هه قالان و پاشکه فتنه خو یه.

ئو دبیژیت، دی روژه ک هیئت تو دی سه حکه یه وان هه قالین خو یی کو
د گه نجاتیی دا دگهل ته بوون، به لی وان جوهد و بزاف کر و زانین
ب دهستقه ئینا، و تو دی بینی کا چاوا ئه و ب زانینا خو گه هشتینه پله یین
بلند (سماء)، چ د دنیا یی دا بیت یان د ئاخره تی دا، و تو ژی ب ئه گه ری
ته مبه لیا خو، ل جهی خو مای یان ژی نزم تر بووی (سفلت)، ئه ف ههستی
دیتنا سه رکه فتنه هه قالان و شکه ستنا خو، ئیکه ژ هه ستین هه ره ب ئیش
و ئازار، و ئه فه پالدا نه که بو مروقی کو ژ نوکه فته بکه فته د پیشبرکی دا

دگهل هه قالين خو د كارين خيرى دا، نه كو سوبه هى ب په شيماى سه حكه ته وان، خودايى مهن دبىژيت: ﴿وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ﴾ (سوره تا المطففين، ئايه تا ٢٦)، ئانكو: "ئه ويى بهرى ئيك رادكه ن بلا د قى خو شيا بهرده وام دا بهرى ئيك راكه ن".

• مفايىن ره وشتى و پهروه دهى:

١. بهريكانه د خيرى دا: د قيت مروف هه قالين باش بو خو هه لبريت و دگهل وان بهريكانى بكهت د خاستنا زانيى و كارين چاك دا.
٢. مه ترسيا هه قالين خراب: هه قالين خراب و ته مبهل، مروفى ژى وه ك خو لى دكه ن و وى پاش دئىخن.
٣. خو به راورد كرن بو باشيى: باشه مروف خو دگهل كه سين ژ خو باشت به راورد بكهت دا كو هانده ره ك بيت بو وى كو پتر بزاقي بكهت.
٤. دويركه فتن ژ هه سوودى: د قيت ئه ف به راورد كرنه ببيت هه "غبطة" (خوزى خواستن)، نه "حسد" (هه سوودى برنا ب كه رب هه).

۳۰: وَلَا تَحْفَلْ بِمَالِكَ وَالْهُ عَنْهُ فَلَيْسَ الْمَالُ إِلَّا مَا عِلْمَتَا

• رَامان په یشان:

• وَلَا تَحْفَلْ: و ګرنگی پې نه ده.

• بِمَالِكَ: ب سامانی خو.

• وَالْهُ عَنْهُ: و خو ژې بې ټاګه ه بکه، ژبیر بکه.

• فَلَيْسَ الْمَالُ: سامان نه و نینه.

• إِلَّا مَا عِلْمَتَا: ژبلی وی تشتی ته زانی (زاین).

• رَامان:

و ګرنگی ب سامانی خو نه ده و خو ژې بې ټاګه ه بکه، چونکی سامانی

(راسته قینه) نینه ژبلی وی تشتی کو ته زانی (زاین).

• شروقه کرن:

پشتی هشیارکرن ل دور ته مبه لی و په شیانی، هو زانان قه دګه ریته سر

به راوردییا د ناچه را زاین و سامانی دا. نه و ټاموژګاری ل مروقی دکه

کو هنده ګرنگی ب کو مکرنا پاره و سامانی نه ده و هنده خو پیقه مژویل

نه ده، چونکی سامانی راسته قینه، نه و سامانی کو بو مروقی دمینیت

و بها و قه درې وی بلند دکه، "زاین" ه. ګوتنا "واله عنه" (خو ژې بې

ټاګه ه بکه) نه ب راما وې چه ندی یه کو مروف کار نه ده و هه ژار

بیت، به لکو ب راما وې چه ندی یه کو چه زکرنا سامانی نه ده ته د دلی خو

دا و وې نه ده ته نارمانجا ژیا نا خو یا سره کی، دلی مروقی دقیت ب زکری

خودی و داخ زکرنا زاینی ټافه دان بیت، نه ب چه زکرنا دنیا یی، پیغه مبه

(سلاق لی بن) دیبژیت: "مخابن و به ختره شی بو به نیی دیناری، و به نیی دره می..." (صحیح البخاری).

• مفایین ره وشتی و پهروه ردهیی:

۱. زانین ژ سامانان ب بهاتره: زانین سامانی راسته قینه و هه رمانه.
۲. مه ترسیا هه ز ژیکرنا سامانی: دبیت هه ز ژیکرنا سامانی بیته ئه گهری غه فلهت و ژبیرکرنا خودی.
۳. هه قسه نگی د ژیانئ دا: دقیت مروف کار بکهت بو ژیارا خو، به لی وی نه که ته ئارمانجا خو یا ژ هه میان بلندتر.
۴. سامان ئالاقه، نه ئارمانج: سامان بتنی ئامرازه که بو گه هشتنا ب ئارمانجین بلندتر، وه ک هاریکاریکرنا هه ژاران و به لافکرنا زانینی.

٣١: وَلَيْسَ لِجَاهِلٍ فِي النَّاسِ مَعْنَى وَلَوْ مُلْكُ الْعِرَاقِ لَهُ تَأْتِي

• رَامانا په يشان:

- وَلَيْسَ لِجَاهِلٍ: و نينه بۆ كه سه كي نه زان.
- فِي النَّاسِ: د ناڅ خه لكی دا.
- مَعْنَى: چ رامن، چ بها، چ قه در.
- وَلَوْ: و ئه گهر، هه تا.
- مُلْكُ الْعِرَاقِ: پادشايه تيا عيراقی (عيراق ل وی سهرده می سيمبولا دهوله مهندي و هيژي بوو).
- لَهُ تَأْتِي: بۆ وی ب ساناهی ب دهست كه قتبا.

• رَامان:

و كه سي نه زان چ بها و واته د ناڅ خه لكی دا نينه، هه تا ئه گهر پادشايه تيا عيراقی ژي ب ساناهی ب دهست وی كه قتبا.

• شروقه كرن:

ئه څ مالكه ب شيويه كي راسته و خو تر به رده وامي دده ته هزرا مالكا به ري نوكه.

هو زانقان ديژيت كو كه سي نه زان (جاهل)، ب راستی چ "معنی" (واته، قه در، بها) د ناڅ جڅاكي دا نينه، هه تا ئه گهر ئه و كه سه خوداني دهسته لات و سامانه كي زور مه زن ژي بيت، وه ك پادشايي عيراقی ل وی سهرده می، لي د حه قيقه تي دا ئه و بي بهايه، چونكي بها و قه دري مروقي ب كه سايه تي، زانين، و ره و شتي ويه، نه ب پله و ساماني وی.

پادشایه کی نه زان، هه رچه نده خه لک ژ ترسا گوهداریی بو دکهن، لی د دلی خو دا ریژی لی ناگرن و وی ب کییم و بی بها دبینن، و د دیروکا ئیسلامی دا گه له ک نمونه هه نه ل سهر زانایین هه ژار یین کو ریژ و قه دری وان ل نک خه لکی و حاکمان گه له ک ژ یی وه زیر و میرین دهوله مه ند مه زنتر بوو.

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. بهایی مروقی ب زانینی یه، نه ب سامان و دهسته هلاتی: نه قه بنه مایه کی سهره کی یه د هزرا ئیسلامی دا.
۲. بی بهاییا نه زانینی: نه زانین مروقی بی بها و بی قه در دکه ت، هه رچه نده خودانی هه می دنیایی بیت.
۳. ریژگرتنا راسته قینه: ریژگرتنا ژ دل بو زانایانه، نه بو خودانین دهسته هلاتی ژ ترسان.
۴. دویرکه فتن ژ سهرقه بیان (رووکه شیان): نابیت مروق ب پله و پایه و سامانی خه لکی بخاپیت، به لکو دقیت سه حکه ته زانین و ره وشتی وان.

۳۲: سَيْنَطِقْ عَنكَ عِلْمُكَ فِي نَدِيٍّ وَيُكْتَبْ عَنْكَ يَوْمًا إِنْ كَتَبْتَ

• رامانا په یشان:

- سَيْنَطِقْ عَنكَ: دى ژ پيش ته ډه ئاخځيت.
- عِلْمُكَ: زانينا ته.
- فِي نَدِيٍّ: د جځاته كى دا.
- وَيُكْتَبْ عَنكَ: و دى ل سهر نافي ته هيتته نفيسين.
- يَوْمًا: پوږه كى.
- إِنْ كَتَبْتَ: نه گهر ته نفيسى.

• رامان:

زانينا ته دى ل جځاتان ل شويئا ته ئاخځيت، و نه گهر ته (زانين) نفيسى،
پوږه كى دى (نهو زانين) ل سهر نافي ته هيتته ډه گوهاستن.

• شروډه كرن:

ل څيره هو زانفان دوو پړيكيڼ سهره كى بو به لافكرن و نه مريئا زانيني ديار
دكهت.

ئيكه م، زانينا ته ب خو "دى ل شويئا ته ئاخځيت". ئانكو، نه گهر تو
ل جځاته كى بى دهنگ ژى بى، زانينا ته دى ب پړيكا رهوشتى ته، پروومه تا
ته، و پريزگرتن خه لكى بو ته ديار بيت. زانين ب خو زمانه كه و كاريگه ريا
خو هه يه.

دووه م، و يا گرنگتر، نفيسينه، نه گهر ته نهو زانينا خودى دايه ته، ب شيوى
په رتووكان نفيسى، نهو نفيسين دى مينن و دى ژ نه سلى بو نه سلى هينه

ڦه گوهاستن، و ناڦي ته دي ب وان نفيسينان هر مينيت، نه ڦه ريکا هره
باشه بو بهرده وامييا مفايي زانيني پشته مرنې، وهک د فهرموده يا "زانينا
خه لک مفاي ژي وهر بگريت" دا هاتي. هر جاره کا که سه ک په رتووکا ته
بخوينيت و مفاي ژي وهر بگريت، خيره ک بو ته دهيته نفيسين.

• مفايين ره وشتي و په روه رده يي:

۱. گرنگيا نفيسين و به لکه کرنا زانيني: نفيسين باشتري ريکه بو پاراستنا
زانيني ژ هندابوون و به رزه بووني.

۲. کاريگه ريا بي دهنگ يا زانايي: ره وشت و هه لسوکه فتی زانايي ب خو
بانگه وازه که.

۳. هاندان بو نفيسيني: هاندانا زانايانه کو زانينا خو بنفيسن و وهک
ميراته کي بو نشين دا هاتي بهيلن.

۴. ئيخلاص د نفيسيني دا: دڦيت نارمانج ژ نفيسيني به لافکرنا خيري
و رازيپوونا خودي بيت، نه بتنې ناف و دهنگ.

۳۳: وَمَا يُغْنِيكَ تَشْيِيدُ الْمَبَانِي إِذَا بِالْجَهْلِ نَفْسَكَ قَدْ هَدَمْتَ

• رامانا په یثان:

- وَمَا يُغْنِيكَ: و چ مفا بو ته نینه.
- تَشْيِيدُ الْمَبَانِي: بلندکرن و ئاڅاکرنا ئاڅاهیان (قه سر و خانۍ).
- إِذَا بِالْجَهْلِ: دهمی ب نه زانینی.
- نَفْسَكَ: نه فسا خو، خو ب خو.
- قَدْ هَدَمْتَ: ته خراب کربیت، ته کاڅل کربیت.

• رامان:

و چ مفايي بلندکړنا ئاڅاهيان بو ته نينه، دهمی ته ب نه زانینی نه فسا خو
خراب و کاڅل کربیت.

• شروڼه کړن:

ئۀ ف مالکۀ به راوردیۀ کا گۀ له ک بهیژ دکۀ د ناڅبه را ئاڅاکرنا دۀ رڼه
و ئاڅاکرنا ناڅخویی دا.
گۀ له ک کۀ س هۀ می ژیی خو و سامانی خو د ئاڅاکرنا خانۍ و قه سرین بلند
و خه ملاندی دا دبهن، به لی د هه مان دهم دا، ئۀ و گرنگیی ب ئاڅاکرنا نه فس
و گیانی خو نادهن، و وی ب نه زانین، گونه ه، و ره وشتین خراب "کاڅل"
دکهن.

هوزانڅان دبیرتیت، چ مفايي وی ئاڅاکرنا خانۍ و قه سر و قوسیرا نینه،
ئۀ گۀ ر ته ئاڅاهیی ناڅی خو یی خراب کربیت.

ئاڦاكرنا راسته‌قينه، ئاڦاكرنا مروڦى يه ب زانين و ئيمان و ره‌وشتين جوان،
چونكى ئەو قەسر و خانى دى ل دنيائى مينن، به‌لى ئەو نه‌فسا ته يا
ئاڦاكرى يان كاڦلكرى، دى دگهل ته هيتته دقهبرى و قيامه‌تى دا.

• مفايىن ره‌وشتى و په‌رورده‌يى:

۱. گرنگيدان ب ئاڦاكرنا ناخى مروڦى: ئاڦاكرنا كه‌سايه‌تيى ژ ئاڦاكرنا
ئاڦاهيان گرنگتره.

۲. نه‌زانين وي‌رانكه‌ره: نه‌زانين و گونه‌ه نه‌فس و گيانى مروڦى وي‌ران
دكه‌ن.

۳. هه‌فسه‌نگى د ناڤه‌را دنيا و ئاخره‌تى دا: دڦيىت مروڦ ب ئەندازى پي‌دڦى
كار بو دنيايى بكه‌ت، به‌لى كارى سه‌ره‌كى بو ئاخره‌تى بيت.

۴. نياسينا بهايى راسته‌قينه: بهايى راسته‌قينه د ئاڦاكرنا ناڤخويى دايه، نه
د خه‌ملاندنا ده‌رقه‌ي دا.

٣٤: جَعَلَتِ الْمَالُ فَوْقَ الْعِلْمِ جَهْلًا لَعَمْرُكَ فِي الْقَضِيَّةِ مَا عَدَلْتَا

• رامانا په یثان:

• جَعَلَتِ الْمَالُ: ته سامان دانا.

• فَوْقَ الْعِلْمِ: لسه زانینې، بلندتر ژ زانینې.

• جَهْلًا: ژ نه زانینې.

• لَعَمْرُكَ: سویند ب ژیی ته (ته څه سوینده که عه رب بؤ ته ئکیدئ بکار دینن).

• فِي الْقَضِيَّةِ: د قی مه سه لی دا، د قی حو کمی دا.

• مَا عَدَلْتَا: ته دادپه روه ری نه کریه.

• رامان:

ته ژ نه زانینې سامان لسه ری و بلندتر ژ زانینې دانا، سویند ب ژیی ته، ته د قی حو کمی دا قهت دادپه روه ری نه کریه.

• شروځه کرن:

ل ځیره هو زانقان ب شیوه یه کئ راسته وخو حو کمه کئ لسه ری که سی سامانان لسه زانینې دگریت، دهر دئیخیت.

تهو دپیژیت ته څ کاره ب خو "جهل" (نه زانینې) یه، پاشی ب سوینده کا بهیز (لعمرك) ته ئکید دکه ت کو ته څه سته م و نه دادپه روه ری ه که، چونکی دانانا ههر تشته کی ل جهه کئ کو نه جهی وی یه، سته مه، و دانانا سامانې دهمکی و فانی لسه زانینا ههر مان و باقی، سته مه کا مه زنه ل حه قئ زانینې و ل حه قئ نه فسا خو، دادپه روه ری ا راسته قینه ته وه کو ههر تشته ک

بها و قه درى خۆ يى راسته قينه وه ربگريت. و د ميزانا بها و قه دران دا،
زانين گه له ک گرانترو بلندتره ژ سامانى.

• مفايين ره وشتى و پهروه ده يى:

۱. دادپهروه رى د حوکم کرنى دا: د قيت مروڤ بها و قه درى راسته قينه يى
تشتان ب زانيت و دادپهروه رانه حوکمى بکته.

۲. پله يا بلند يا زانينى: زانين ب شيويه کى موته لق و ره ها لسه ر سامانى
پا يه.

۳. نه زانين نه گه رى سته مى يه: گه له ک جار مروڤ ژ نه زانينى سته مى
دکته.

۴. ل خۆ زقرين د حوکمان دا: د قيت مروڤ به رده وام ل حوکم و بير
و بوچوونين خۆ ب زقریت و راست بکته.

۳۵: وَبَيْنَهُمَا بِنَصِّ الْوَحْيِ بَوْنٌ سَتَعْلَمُهُ إِذَا «طه» قَرَأْتَ

رامان په یقان:

وَبَيْنَهُمَا: و د ناڅېره را وان هه ردووکان دا (زانیڼ و سامان).

بِنَصِّ الْوَحْيِ: ب ده قی راس ته وخوی و ه حی (قورئانی).

بَوْنٌ: جودا هیه کا مه زن، دویرا هیه ک.

سَتَعْلَمُهُ: دی وی زانی.

إِذَا «طه» قَرَأْتَ: ده می تو (سوره تا) "طه" دخوینی.

رامان:

و د ناڅېره را وان هه ردووکان دا (زانیڼ و سامانی) ب ده قی و ه حی

جودا هیه کا گه له ک مه زن هیه، دی وی (جودا هی) زانی ده می تو سوره تا

"طه" دخوینی.

شروقه کرن:

پشتی کو هو زانقانی ب به لگه ییڼ عه قلی و واقعی دیار کری کو زانیڼ

لسه ر سامانی را یه، ل څیره به لگه یه کی "نقلی" (ژ و ه حی) دینیت، نه و

دبیثیت کو قورئانا پیرو ز ب خو قی جودا هییا مه زن د ناڅېره را زانیڼ

و سامانی دا دیار دکه ت. پاشی ثا ماز هیه کا تاییه ت دده ته سوره تا "طه".

دبیت مه ره ما وی ثایه تا ۱۳۱ بیت ژ سوره تا طه کو خودای مه زن دبیثیه

پیغه مبه ری خو (سلاف لی بن): ﴿وَلَا تَمَدَّنْ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا

مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ﴾. ټانکو: "

و چاڅیڼ خو دریژ نه که بو وی تشی مه دایه هنده ک ژ وان (کافران)

ژ خه مل و جوانییا ژيانا دنيایي دا کو ئەم وان پي تاکي بکهين، و رزقي خودايي ته باشتو و بهردهوامتره".

ل څيره خودي فرماني ل پيغه مبهري دکهت کو سه حنه که ته سامان و خه ملين دنيایي، دهه مان سورهت دا (تايه تا ۱۱۴)، فرماني لي دکهت کو بيژيت: ﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾، ئانکو: "و بيژه: خودايي من، زانينا من زيده بکه". خودي فرمان لي نه کريه کو داخوازا زيده کرنا ساماني بکهت، به لکو داخوازا زيده کرنا زانيني، ئەڅه ب خو به لگه يه کي هه ره مه زنه لسه ر بلنديا پله يا زانيني.

مفایين ره وشتي و پهروه ده يي:

۱. قورئان ژي ده ري سهره کي يي بها و قه درانه: دڅيت باوه ریا مروڅي لسه ر بنه مايين قورئان و سونه تي بهي ته ئاڅا کرن.

۲. گرنگيا تيگه هشتن و لي وردبونا قورئاني: قورئان بتني بو خواندنني نينه، به لکو بو تيگه هشتن و کارپي کرن يه.

۳. زانين ژ رزقي خودي يي هه ره باشه: رزقي خودي يي "خير و ابقی" (باشتو و هه رمانتر) زانين و ئيانه.

۴. بهردهوام داخواز کرنا زانيني: دڅيت مروڅ هه ر گاڅ داخوازا زانينا ب مفا ژ خودي بکهت.

۳۶: لَئِنْ رَفَعَ الْغَنِيُّ لِوَاءَ مَالٍ لَأَنْتَ لِوَاءَ عِلْمِكَ قَدْ رَفَعْتَ

• رامانا په یشان:

- لَئِنْ رَفَعَ: نه گهر بلند کړ.
- الْغَنِيُّ: که سې دهوله مه ند.
- لِوَاءَ مَالٍ: ټالايې ساماني.
- لَأَنْتَ: پا ب راستی تو.
- لِوَاءَ عِلْمِكَ: ټالايې زانينا ته.
- قَدْ رَفَعْتَ: ته یې بلند کړی.

• رامان:

نه گهر که سې دهوله مه ند ټالايې ساماني خو بلند کړ (بو فخر و شانازی)،
پا ب راستی ته ژي ټالايې زانينا خو بلند کړیه.

• شروقه کرن:

ل څیره هوزانقان دیمه نه کي شانازی و فخری دینیته بهر چاقان.
"بلندکړنا ټالايې" نیشانا شانازی و سهربلندی یه ب تشته کی، که سې
دهوله مه ند، شانازی ب سامان و مولکي خو دبهت و ټالايې وی بلند
دکته، هوزانقان دبیژيته قوتابی زانینی: تو ژي شانازی ب زانينا خو بیه،
چونکی ټالايې ته گه له ک ژي وی بلندتر و ب بهاتره، نه څه هاندانه که بو
قوتابی زانینی کو هه ست ب کپاسی نه کته ل هه مبهر دهوله مه ندان،
به لکو ب وی نیعمه تا مه زن یا خودی دایي (کو زانینه) سهربلند بیت،

شانازی کرنا ب زانینى، ئەگەر ب ئنیه تا ئیخلاسى بیت و بۆ نیشاندا نا
فەزلى خودى بیت، نه بۆ خو مه زنكرنى، كارەكى دروسته.

• مفایین ره وشتى و پهروه دهیى:

۱. سه ربلندى ب زانینى: دڤیت زانا ب نيعمه تا زانینى سه ربلند بیت
و هه ست ب کيياسیى نه كه ت.

۲. جوداهیا د ناڤه را دوو جورین شانازیى دا: شانازیا ب سامانى ده مکی
و بى بهایه، لى شانازیا ب زانینى یا هه رمان و به رده وام و ب نرخه و بهایه.

۳. دویركه فتن ژ چاڤلیكرنا خه لكى دنیایی: نابیت زانا چاڤ ل دهوله مه ندان
بكه ت و هه سوودیى ب وان ببه ت.

۴. زانین ناسنامه یا زانایانه: ئالایى زانایى، زانینا وی یه.

۳۷: وَإِنْ جَلَسَ الْغَنِيُّ عَلَى الْحَشَايَا لَأَنْتَ عَلَى الْكَوَاكِبِ قَدْ جَلَسْتَ

• رامانا په یثان:

• وَإِنْ جَلَسَ: و نه گهر پروینشت.

• الْغَنِيُّ: که سې دهوله مه ند.

• عَلَى الْحَشَايَا: لسه ر دوشه ک و بالیفکین نه رم و ب نرخ.

• لَأَنْتَ: پا ب راستی تو.

• عَلَى الْكَوَاكِبِ: لسه ر ستیران.

• قَدْ جَلَسْتَ: تو یې پروونشتی.

• رامان:

و نه گهر که سې دهوله مه ند لسه ر دوشه ک و بالیفکین نه رم و ب نرخ

پروینشت، پا ب راستی تو لسه ر ستیران یې پروینشتی.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه ژي به رده و امیه لسه ر هه مان به راوردیې ب شیوازه کی جواتر.

دهوله مه ند ب سامانی خو جهین پروینشتنا خو یین دنیایی خوش و نه رم

دکته، به لی زانا، ب زانینا خو، پله و پایي وی هنده بلند دبیت هه روه کی

لسه ر ستیران پروینشتیه.

ئه شه شوبه اندنه که بو بلندیا مه عنه وی، پروینشتنا لسه ر بالیفکان یا حسی

(ماددی) و ده مکی یه، به لی بلندیا پله یا زانای یا مه عنه وی و هه رمانه.

زانین گیان و هزرا مروقی بلند دکته و وی ژ دنیایا ماددی یا سنوردار

دهردئیخیت و به ره ف عه سانیین حیکمه ت و مه عریفه تی فه دبه ت.

• مفایین ره و شتی و پهروه رده یی:

۱. بلندیا مه عنه وی یا زانینی: زانین پله یا مروقی نه بتنی ل دنیا یی، به لکو ل نک خودی ژی بلند دکه ت.
۲. بی بهاییا خوشیین ده مکی: خوشیین مادی یین دنیا یی ل هه مبه ر بلندیا مه عنه وی یا ئیمان و زانینی گه له ک بی بهانه.
۳. زانین مروقی ئازاد دکه ت: زانین مروقی ژ گریډانا ب ماددیه تان قه ئازاد دکه ت.
۴. قه ناعه ت کرنا ب کیمی: دقیت زانا قه ناعه تی ب ژیا نه کا ساده بکه ت، چونکی نه و خودانی نیعمه ته کا گه له ک مه زنتره.

۳۸: وَإِنْ رَكَبَ الْجِيَادَ مُسَوَّمَاتٍ لَأَنْتَ مَنَاهِجَ التَّقْوَى رَكِبْتَ

• رَمان په‌یټان:

- وَإِنْ رَكَبَ: و ئه‌گه‌ر سیار بوو.
- الْجِيَادَ: هه‌سپین باش و ره‌سه‌ن.
- مُسَوَّمَاتٍ: نیشانکری (نیشان لسه‌ر بوون کو دیار بکه‌ت یین باشن).
- لَأَنْتَ: پا ب راستی تو.
- مَنَاهِجَ التَّقْوَى: ریک و ریبازین ته‌قوایی.
- رَكِبْتَ: تو سیار بووی.

• رَمان:

و ئه‌گه‌ر ئه‌و (ده‌وله‌مهند) سیاری هه‌سپین باش و ره‌سه‌ن یین نیشانکری بوو، پا ب راستی تو سیاری ریک و ریبازین ته‌قوایی بووی.

• شروقه‌کرن:

دیسان، به‌راوردیه‌کا دی، ل سه‌رده‌می به‌ری، سیاربوونا لسه‌ر هه‌سپین باش و ب نرخ، نیشانا هیژ و ده‌وله‌مندی و پروومه‌تی بوو. هوزانقان دبیزیت، ئه‌گه‌ر ده‌وله‌مهند ب قان هه‌سپان شانازی بکه‌ت، پا تو یی سیاری "مه‌رکه‌ب" ه‌کئ گه‌له‌ک باشتی بووی، ئه‌و ژی ریک و ریبازین ته‌قوایی نه. "مناهج التقوی" ئانکو ئه‌و کریارین باش یین مروّقی دگه‌هینه‌ رازیبوونا خودی، هه‌روه‌کی چاوا هه‌سپ مروّقی دگه‌هینیه‌ مه‌قسه‌دا وی ل دنیا‌یی، ته‌قوا ژی مروّقی دگه‌هینیه‌ مه‌قسه‌دا وی یا هه‌ره‌ بلند

ل ئاخړه تی، کو ئه و ژى به هه شته، سیار بوونا لسه ر هه سپان یا دنیایى یه،
به لى سیار بوونا لسه ر ته قوایى یا ئاخړه تی یه.

• مفایین ره وشتى و پهروه رده یی:

۱. ته قوا باشتړین سیارى یه: ته قوا باشتړین ئامرازه بو گه هشتنا
ب رازیوونا خودی.

۲. هه ر که سه و مه رکه با وی: هنده ک سیارى خوشیین دنیایى دبن
و هنده ک سیارى ریکیڼ ئاخړه تی دبن.

۳. ئارمانجا ژ سیار بوونى گرنه: نه گرنه تو سیارى چ بی، به لکو گرنه
ئه وه کا دی ته گه هینیته کیفه.

۴. زانین و ته قوا پیکفه نه: زانینا راسته قینه دقیت مروقى سیارى ریباژین
ته قوایى بکه ت.

۳۹: وَمَهْمَا افْتَضَّ أَبْكَارَ الْغَوَانِي فَكَمْ بَكَرٍ مِنَ الْحَكَمِ اقْتَضَضَتْ

• رَامَانَا پەيشان:

• وَمَهْمَا: و ھەر چەند.

• افْتَضَّ: پەردە لاسەر ڤاكر (ل ڤيړه كنايةه ژ ھەڅرینیا دگەل كچه كا كچینی).

• أَبْكَارَ الْغَوَانِي: كچين جوان يين كچینی (كو ل نك عەرەبان گەلەك ب بها بوون).

• فَكَمْ: پا چەند.

• بَكَرٍ مِنَ الْحَكَمِ: كچينيه كا حيكمه تان (كنايهه ژ حيكمه ت و زانينين نوى يين كه سى بهرى ته نه گەهشتي).

• اقْتَضَضَتْ: ته پەردە لاسەر ڤاكریه.

• رَامَان:

و ھەر چەند ئەو (دەوله مەند) دگەل كچين جوان يين كچینی ھەڅرینى پيک بينيت، پا ته چەند "كچینی" ژ حيكمه تان پەردە لاسەر ڤاكرينه (و ب دەستڤه ئينايه)!

• شروڤه كرن:

ئەڤ مالكه ژى ب شوبهاندنه كا گەلەك جوان بهراوردی دكەت.

ل نك عەرەبان، ھەڅرینیا دگەل كچه كا جوان يا كچ (نه شويكرى بت)، ئيک ژ خوشيین مەزن يين دنيايى دهاته هژمارتن.

هۆزانقان زانين و حيكمه تېن نوى و كوير، دشوبهينيت ب "كچېن كچينى".
 ههروهكى چاوا گه هشتنا ب وان كچان خوشى و شانازيه، گه هشتنا
 ب حيكمه ته كا نوى يا كو كه سى بهرى ته نه گه هشتيى، له ذهت
 و شانازيه كا گه له ك مه زنتره بو زانايى، ده مى زانايه ك مه سه له كا زانستى
 يا ئالوز چاره سهر دكهت، يان رامانه كا نوى ژ قورئاننى دهر دئىخيت، ئهو
 ههست ب خوشيه كا مه عنه وى يا بى ويته دكهت.

هۆزانقان دبىژيته قوتايى زانينى: "ئهو بتنى ب خوشيىن له شى يىن ده مكى
 رادبىت، به لى ته چه ندين خوشيىن گيانى و ههرمان يىن زانستى ب ده سته
 ئينينه".

• مفايىن ره وشتى و پهروه رده يى:

۱. له ذهتا زانستى: له ذهتا ديتنا حيكمه ته كا نوى، ژ خوشيىن ماددى بلندتره.
۲. هاندان بو داهيناننى د زانينى دا: هاندانا زانايانه كو بتنى دووباره كهر
 نه بن، به لكو بزاقى بكه ن كو تشتين نوى د زانستى دا ببين.
۳. بهايى حيكمه تى: حيكمه ت دياريه كا خودايى يه و گه نجينه يه كه.
۴. جوداهيا د ناقبه را خوشيىن له شى و گيانى دا: خوشيىن له شى كاتى
 و ده مكينه، به لى يىن گيانى دميين.

٤٠: وَلَيْسَ يَضُرُّكَ الْإِقْتَارُ شَيْئًا إِذَا مَا أَنْتَ رَبَّكَ قَدْ عَرَفْتَ

• رامانا په یثان:

• وَلَيْسَ يَضُرُّكَ: و زیانی ناگه هینیته ته.

• الْإِقْتَارُ: هه ژاری، کیم دهستی، دهستکورتی.

• شَيْئًا: چ تشته ک.

• إِذَا مَا أَنْتَ: ده می کو تو.

• رَبَّكَ: خودایی خو.

• قَدْ عَرَفْتَ: ته نیاسیبیت.

• رامان:

و هه ژاری و کیم دهستی چ زیانه کی ناگه هینیته ته، ده می کو ته خودایی خو ب راستی نیاسیبیت.

• شروقه کرن:

پشتی به راوردیښ به رده وام د ناقبه را زانین و سامانی دا، هو زاننان دگه هیته پوخته و بنه کوکا مه سه لی، نه و دبیژیت، نه گهر تو گه هشتیه نارمانجا هره بلند، کو نه و ژی نیاسینا خودی یه، "معرفة الله" پا هینگی هه ژاریا دنیایی قهت زیانی ناگه هینیته ته، چونکی ته مه زترین دهوله مهندي یا ب دهستقه ئینای، نیاسینا خودی ب ناڅ و صیفه تیڼ وی، نیاسینا مهنزاتی و دلوقانیا وی، مروقی دگه هینیته پله یه کا نارامی و پشتراستیی کو ئیدی هزرا وی ناچیته سهر کیم و زیده ییا دنیایی، نه و دزانیت کو خودایی وی یی دهوله مهنده و رزق د دهستی وی دایه، و نه ف ژيانا دنیایی بتنی تاقی

کره که، له ورا هه ژاری وی لاواز ناکهت و دهوله مهندی وی ژ ری
دهرنائیخت، ئە قه پله یا دهوله مه ندیا ب خودییه، "الغنی بالله".

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. نیاسینا خودی مه زنترین دهوله مه ندیه: ئارمانجا زانینی و ژیانن هه میی
دقیّت نیاسینا خودی بیت.

۲. قه ناعهت و رازیوون: نیاسینا خودی دبیته ئە گهری قه ناعهت
و رازیوونن ب وی تشتی خودی دایه مروقی.

۳. هه ژاریا راسته قینه: هه ژاریا راسته قینه، هه ژاریا دلی و دویرکهفتنا
ژ خودی یه، نه کییمیا مال و سامانی یه.

۴. ئارامیا دلی: ئارامیا دلی یا راسته قینه بتنن ب نیاسین و زکری خودی
ب دهست دهیت.

٤١: فَمَاذَا عِنْدَهُ لَكَ مِنْ جَمِيلٍ إِذَا بَفَنَاءٍ طَاعَتِهِ أَنْخَتَا

• رَامَانَا پە یفان:

• فَمَاذَا: پا چ تشت.

• عِنْدَهُ: ل نک وی (ل نک خودی).

• لَكَ: بۆ ته ههیه.

• مِنْ جَمِيلٍ: ژ جوانی و قهنجی و پاداشتی.

• إِذَا: دهمی کو.

• بَفَنَاءٍ طَاعَتِهِ: دحهوش و بهر ده رگههی گوهداریا وی دا.

• أَنْخَتَا: ته هه یوانی خۆ یی سیاریی دانا (کنایهیه ژ مان و راوهستان

و په نابرنی).

• رَامَان:

پا ته دقیت بزانی کا چهند جوانی و قهنجی ل نک وی (خودی) بۆ ته هه نه،

دهمی کو تو په نایی دبهیه بهر ده رگههی گوهداریا وی و ل ویری دمینی.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه به رسف و ئه نجامی مالکا بهر نوکهیه، ئه گهر ته خودی نیاسی،

ئه نجامی وی چیه؟ ئه نجام ئه وه کو تو دی په نایی بهیه بهر ده رگههی

گوهداریا وی، "إِنَاخَةُ الرُّوَّاحِل" (دانانا هه یوانین سیاریی) کنایه ته ژ مان

و راوهستانان ل بهر ده رگههی که سه کی بۆ داخوازا تشته کی.

هوژانقان دبیتیت: دهمی تو خو ب ته مامی ته سلیمی خودی بکه ی و لسه ر

گوهداریا وی بهردهوام بی، هینگی دی بینی کا چهند خیر و جوانی

و قهنجی ل نک وی بۆ ته هه نه، خێرین کو چ چاقان نه دیتینه و چ گوهران
نه بهیستینه و ب سهر دلی چ مرۆقان دا نه هاتینه.
ئه قه پالدا نه که بۆ مرۆقی کو ب ته مامی پشتا خو ب خودی گهرم بکهت
و گریدهت و ده رگه هی که سه کی دی نه قوتیت، چونکی هه می خیر
و جوانی بتنی ل نک وینه.

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. گوهداری و خو راده ستکرنا بۆ خودی: نیاسینا خودی دقیت ب دویقدا
گوهداری و خو راده ستکرنا بهیت.
۲. په نابرن بتنی بۆ خودی: دقیت مرۆف بتنی په نایی بۆ خودی بهت
و داخوای ژ وی بکهت.
۳. بها و مهزناتیا پاداشتیی خودی: پاداشتیی خودی گه له ک ژ وی تشتی
مرۆف هزر دکهت مهزنتر و جوانتره.
۴. هیقی و ئومیدا ب خودی: دقیت مرۆف هه ر گاف هیقی و ئومیده کا
مهزن ب فهزل و دلوقانیا خودی هه بیت.

٤٢: فَقَابِلْ بِالْقَبُولِ صَحِيحَ نَصْحِي فَإِنْ أَعْرَضْتَ عَنْهُ فَقَدْ خَسِرْتَ

رامانا په يقان:

فَقَابِلْ بِالْقَبُولِ: پا ب قه بويلکرنی به رامبه ری بکه.
صَحِيحَ نَصْحِي: ئاموژگاریا من یا راست و دروست.
فَإِنْ أَعْرَضْتَ عَنْهُ: پا نه گهر ته پروویځي خو ژي وهرگیرا.
فَقَدْ خَسِرْتَ: پا ب راستی تو یی زیانکار بووی.

رامان:

پا ب قه بويلکرنی به رامبه ری ئاموژگاریا من یا راست و دروست بکه،
چونکی نه گهر ته پروویځي خو ژي وهرگیرا، پا ب راستی تو دی زیانکار بی.

شروقه کرن:

پشتی ټان هه می ئاموژگاریین ب نرخ، هوژانټان ب شیوه یه کی راسته وخو
داخوازا قه بويلکرنی ژ خوانده ټانی (یان قوتابیځي خو) دکهت، نه و دبیزیت:
نه قه ئاموژگاریه کا دلسوزانه و راسته، له ورا ب دله کی قه کری وهر بگره
و کاری پی بکه، پاشی هشیارکړنه کی دده ته وی کو نه گهر وی نه قه
ئاموژگاریه پشتگوډ هاقیت و پروویځي خو ژي وهرگیرا، زیانکاری ئیکي
و دوماهیي دی نه و بخو بیت، نه هوژانټان.

زیانکار بوونا وی دی ب ژ دهستدانا خیرا دنیایي و ئاخړه تی بیت، نه قه
شیوازی هه می ئاموژگارین دلسوزه کو پاداشتی خو بتنی ژ خودی دخوازن
و هیڅیا وان نه وه کو خه لک مفای ژ گوټنن وان وهر بگریت.

مفایین ره وشتی و پهروه ردهیی:

۱. قه بولکرنا ئامۆژگاریا دلسۆز: مړوځی زیره ک ئەو کەسە یی کو گوھی خو دده ته ئامۆژگاریان و مفای ژی وەردگریت.
۲. مه ترسیا پشتگوه هافیتنا ئامۆژگاریان: پشتگوه هافیتنا ئامۆژگاریان نیشانا فه خر و خو مه زکرنی یه و دی ب زیانی ب دوماهی ئیت.
۳. دلسۆزیا ئامۆژگاریکه ری: ئامۆژگاریکه ری دلسۆز بتنی خیرا وی کەسی به رامبه ر دخوازیت.
۴. به رپرسیاریه تیا هه لېژارتنی: مړوځ ب خو به رپرسیاره ژ هه لېژارتنی خو، چ قه بویلکرنا بیت یان په تکرنا.

٤٣: وَإِنْ رَاعَيْتَهُ قَوْلًا وَفِعْلًا وَتَاجَرْتَ إِلَيْهِ بِهِ رِبْحًا

• پامانا په یشان:

- وَإِنْ رَاعَيْتَهُ: و نه گهر ته پاراست و گرنګی پې دا.
- قَوْلًا وَفِعْلًا: ب گوتن و ب کریاری.
- وَتَاجَرْتَ إِلَيْهِ بِهِ: و ته بازرګانی دګهل خودی پې کر.
- رِبْحًا: دی قازانچ که یه.

• پامان:

و نه گهر ته ب گوتن و ب کریار گرنګی پې دا و پاراست، و ته دګهل خودی پې بازرګانی کر، ب راستی دی قازانچ که ی.

• شروقه کرن:

نه قه لایه نئی دی یی هه لېژارتنی یه، نه گهر ته نه ف ئاموژګاریه قه بویل کر، به لی قه بویلکر نه کا چاوا؟ "قَوْلًا وَفِعْلًا"، ئانکو نه بتنی ب گوتن و دانپیدانی، به لکو ب کارئینانا وی د ژيانا خو یا پوژانه دا، گرنګیدانا ب زانینی دقیت د گوتن و کریارین مروقی دا دیار بیت.

پاشی هوژانغان شوبهاندنه کا قورئانی یا گه له ک جوان بکار دئینیت: "وَتَاجَرْتَ إِلَيْهِ بِهِ" (ته بازرګانی دګهل خودی پې کر). خودایی مه زن د قورئانی دا دبیزیت: ﴿هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ (سوره تا الصف، ئایه تا ۱۰). بازرګانیا دګهل خودی، بازرګانیه که کو قهت زیانی ناکهت. سه رمایی وی ئیمان و کاری باشه، و قازانجا وی رزگار بوون ژ ناګری جه هه مئی و ب ده سته ئینانا به هه شتی یه، نه گهر ته زانین کره

سهرمايی بازرگانیا خو دگهل خودی، ب راستی ته قازانجه کا بی سنور یا کری.

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. گرنگیا لیکگریډانا گوتن و کریاری: ئیانا راسته قینه نه و ئیانه یا کو د کریاران دا دیار دبیت.

۲. بازرگانیا دگهل خودی: باشتین و ب قازانجترین بازرگانی، بازرگانیا دگهل خودی یه.

۳. ئیخلاس د کاران دا: دقیت مروث کارین خو بتنی بو خودی بکهت، ههروه کی بازرگانه کی کو بتنی مامه لی و سه ره ده ری دگهل ئیکی دکهت.

۴. قازانجا ههرمان و بهرده وام: قازانجا دنیایی ده مکی یه، به لی قازانجا بازرگانیا دگهل خودی یا ههرمان و بهرده وامه.

۴۴: فَلَيْسَتْ هَذِهِ الدُّنْيَا بِشَيْءٍ تَسُوُّكَ حَقْبَةً وَتَسُرُّ وَقْتًا

• راما نا په یشان:

- فَلَيْسَتْ هَذِهِ الدُّنْيَا بِشَيْءٍ: و ئەف دنیا ب خۆچ تشت نینه.
- تَسُوُّكَ: ته خه مگین دکهت، ته بیزار دکهت.
- حَقْبَةً: دهمه کئی دريژ.
- وَتَسُرُّ: و ته که یفخووش دکهت.
- وَقْتًا: دهمه کئی کورت.

• راما ن:

و ئەف دنیا ب خۆچ تشته کئی ب بها نینه، (چونکی) ئەو دهمه کئی دريژ ته خه مگین دکهت و بتنی دهمه کئی کورت ته که یفخووش دکهت.

• شروقه کرن:

هۆزانقان قه دگه رپته سهر حه قيقه تا دنيايی دا کو بها و قه دري وئ ل بهر چاڤين خوانده قانی کيم بکهت، ئەو دييژيت، ئە گهر تو ب راستی سه حکه يه دنيايی، تو دی بينی کو ئەو "چنینه"، چ تشته کئی ب بها نینه کو مروڤ دلی خۆ پيڤه گریدهت، به لگه چیه؟ به لگه ئەوه کو خه م و نه خوشيین وئ گه له ک ژ که یف و خوشيین وئ زیده ترن. ئە گهر خوشيه کئی بده ته ته، ل دويڤدا دهه نه خوشی و خه مان دئینیت، دهمی خوشیا وئ "وقت" (کورت)ه، به لی دهمی خه م و نه خوشيین وئ "حقبة" (دريژ)ه. ئەقه واقعی حالی دنيايی یه، له ورا مروڤی زیره ک دلی خۆ ب تشته کئی هۆسا نه پایدار و بی وه فا قه گرینادهت، پیغه مبه ر (سلاف لی بن) دييژيت: «ما الدنيا

٤٥: وَغَايَتُهَا إِذَا فَكَّرَتْ فِيهَا كَفَيْتُكَ أَوْ كَحُلْمِكَ إِنْ حَلَمْتَ

• راما نا په یشان:

- وَغَايَتُهَا: و دو ما هیا وئ، نه نجامئ وئ.
- إِذَا فَكَّرَتْ فِيهَا: ده مئ تو هزرا خو تیدا دکه ی.
- كَفَيْتُكَ: وه کی سیبه را ته یه.
- أَوْ كَحُلْمِكَ: یان وه کی خه ونا ته یه.
- إِنْ حَلَمْتَ: ده مئ تو خه وئ دینی.

• راما ن:

و نه گهر تو هزرا خو د وئ (دنیا یئ) دا بکه ی، دو ما هیا وئ وه کی سیبه را ته یه، یان ژ ی وه کی خه ونا ته یه ده مئ تو دنقئ.

• شروقه کرن:

ل قیره هوزانقان دوو شوبهان دنیئ گه له ک جوان بو کورتی و بی بهاییا دنیا یئ بکار دئینیت.

یا ئیکئ: دنیا وه کی "سه یبه ری" یه، سه یبه رب له ز ده یت و دچیت و چ حه قیقه تا وئ یا سه ربه خو نینه، مروف نه ش یت وئ بگری ت و نه ش یت پشت پی به ستیت.

یا دوویئ: و یا ژ وئ ژ ی کورتر، دنیا وه کی "خه و نه کئ" یه، مروف د خه وئ دا دشیت بیته پادشا و خودائئ هه می تشتان، به لئ ده مئ ژ خه و رادبیت، دزانیت کو هه می تشت خه یال بوون، هه روه سا نه قه نمونا ژیا نا دنیا یئ یه، ده مئ مروف دمريت، هه روه کی ژ خه وه کا دریژ رادبیت و

هينگى دى زانيت كو ههمى سامان و پله و پايين دنيايى بتننى وهكى
خهونه كى بوون و چ حقيقه تا وان نه بوو، ئه قه ئىك ژ كويرترين
تيگه هشتننن خوديناس و عارف و زاهد ايه ل دور حقيقه تا دنيايى.

• مفايين رهوشتى و پهروه ردهيى:

۱. كورتيا ژيانى: ژيان گه له ك كورت و ب له زه، وهكى سيبه ره كى يان
خهونه كى دبوريت.

۲. بى بهاييا دنيايى: نابيت مروڤ ب تشته كى وهكى خهون و خه يالى يه،
بخاپيت.

۳. هشيार بوونا راسته قينه: هشيार بوونا راسته قينه پشتى مرنى يه.

۴. كار كرن بو ژيانا راسته قينه: دقيت مروڤ بو ژيانا راسته قينه يا ئاخره تى
كار بكهت، نه بو يا خه يالى يا دنيايى.

٤٦: سَجَنَتَ بِهَا وَأَنْتَ لَهَا مُحِبٌّ فَكَيْفَ تُحِبُّ مَا فِيهِ سَجَنَتَا

• رَامَانَا پەيڤان:

- سَجَنَتَ بِهَا: تو تیدا هاتیه زیندانکرن.
- وَأَنْتَ لَهَا مُحِبٌّ: و تو حەز ژئی دکە ی.
- فَكَيْفَ تُحِبُّ: پا چاوا تو حەز دکە ی.
- مَا فِيهِ سَجَنَتَا: ژ وی تشتی تو تیدا هاتیه زیندانکرن.

• رَامَان:

تو تیدا (د دنیا یی) دا یی هاتیه زیندانکرن، و دەه مان دەم دا تو حەز ژئی دکە ی! پا چاوا تو حەز ژ وی جھئی دکە ی یی کو تو تیدا هاتیه زیندانکرن؟

• شروڤه کرن:

ئەف مالکە لیکجوداھیەك و حېبەتی و تێک نەگونجاندنە کا سەیر دەه لویستی مروۆئی غافل دا نیشان ددەت.

هۆزانقان دنیا یی دشوبهینیت ب "زیندان"ە کئی، ئەفە ل گۆرە ی فەرموودا پییغەمبەری (سلاڤ لی بن) یە کو دیژیت: "الدنيا سجن المؤمن وجنة الکافر" ئانکۆ: دنیا زیندانا باوەرداری یە و بەهشتا کافری یە.

زیندان جەهە کئی تەنگ و تاری و ب زەحمەتە، و هەر کەسە کئی تیدا بیت هیڤیا وی ئەووە کو ژئی دەرکەڤیت، بە لی کارەساتا مروۆئی غافل ئەووە کو ئەو د قئی زیندانی دایە و دەه مان دەم دا حەز ژئی دکەت و دلی خۆ پیڤه گریڤدەت و حەز ناکەت ژئی دەرکەڤیت! ئەفە نیشانا سەرڤه بوون و نەخوشیا دلی یە، مروۆئی ساخلەم قەت حەز ژ زیندانی ناکەت، لەورا

هۆزانقان ب حېبەتى و سەرسورمان (تَعَجُّب) پرسیار دكەت: "چاوا تو حەز ژ زیندانا خو دكەى؟!"

• مفایین ره وشتى و پهروه دهیى:

۱. دنیا زیندانا باوهرداریه: باوهردار دزانیت کو ئەف دنیا جهی تاقى کرنی یه و هیقیا وی بو ژيانا ئازاد و فرهه یا به حەشتی یه.

۲. مه ترسیا حەزژی کرنا دنیایی: حەزژی کرنا دنیایی مروۆی کۆره دكەت و ناهیلیت راستیان ببینیت.

۳. پیدفیا ل خو زفرینی: دفتیت مروۆف ل ههلویتتین خو یین تیک نه گونجای ب زفریت و وان راست بکەت.

۴. هیقیا ئازادیی: هیقیا راسته قینه یا باوهردارى ئازادبوونا ژ زیندانا دنیایی و گه هشتنا ب به حەشتی یه.

٤٧: وَتَطْعَمَكَ الطَّعَامَ وَعَنْ قَرِيبٍ سَتَطْعَمُ مِنْكَ مَا مِنْهَا طِعْمَتَا

• رَامانا په یشان:

• وَتَطْعَمَكَ الطَّعَامَ: و خوارنې دده ته ته.

• وَعَنْ قَرِيبٍ: و پشټی دهمه کي کورت.

• سَتَطْعَمُ: دي خوت.

• مِنْكَ: ژ ته.

• مَا مِنْهَا طِعْمَتَا: نهو تشټي ته ژي خواري.

• رَامان:

(دنیا) خوارنې دده ته ته، و پشټی دهمه کي کورت، نهو دي ژ لهشي ته

خوت، هه مان نهو تشټي ته ژ بهري وي خواري.

• شروقه کرن:

نهغه ديمه نه کي دي يي بي وه فايي و خيانه تا دنيايي يه، دنيا مروقي ب بهر

و بارين خو (خوارن و څه خوارن) خودان دکه ت و مه زن دکه ت، بهلي پشټی

مړني، هه مان نهغه دنيا (ناخ) دي لهشي مروقي خوت و دي که ته خارنا خو،

نهو لهشي کو ب نيعمه تين دنيايي هاتبوونه خودانکرن، دي بيته خوارن بو

کرم و کيزکين د ناخ ناخي دا، نهغه بيرئينانه که کو مروق چهند خو

ب نيعمه تين دنيايي مه زن بکه ت، دوماهيا وي دي هه ر زڅرين بيت بو ناخ

ناخي، نهغه ديمه نه که کو مروقي هان دده ت کو زيده گرنگيي ب لهشي خو

يي فاني نه دده ت، به لکو گرنگيي ب گياني خو يي باقي (ههرمان) بده ت.

• مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. بئ وه‌فاییا دنیا‌یی: دنیا وه‌کی دایکه‌کئ یه کو زاروئین خو خودان دکه‌ت و پاشی وان دخوت.
۲. بیرئینانا قه‌بری و چوونا له‌شی: له‌شی مروّقی دئ ب دوماهی هیّت و دئ زفریته سه‌ر بنه‌ره‌تا خو (ئاخ).
۳. گرنگیدان ب گیانی نه ب له‌شی: دقئیت مروّف کار بو وی تشتئ هه‌رمان (باقی) بکه‌ت، نه بو وی یئ پویچ بووی (فانی).
۴. نه‌هاتنه خاپاندن ب نیعمه‌تان: نیعمه‌تین دنیا‌یی دقئیت بینه ئه‌گه‌ری سوپاسی، نه غه‌فله‌تی.

۴۸: وَتَعْرِىٰ اِنْ لَبِستَ لَهَا ثِيَابًا وَتُكْسِىٰ اِنْ مَلَابِسَهَا خَلَعْتَ

• رامانا په یشان:

• وَتَعْرِىٰ: و تو پرویس دبی.

• اِنْ لَبِستَ لَهَا ثِيَابًا: نه گهر ته جلك بو وى (بو جوانى و فه خرا دنيایى) لبه ر خو كرن.

• وَتُكْسِىٰ: و تو دهییه جلكپوشین.

• اِنْ مَلَابِسَهَا خَلَعْتَ: نه گهر ته جلكین وى (خه مل و جوانیین دنيایى) ژبه ر خو ئیخستن.

• رامان:

و تو دى (ل ئاخړه تى) پرویس بى نه گهر ته (بتنى) جلكین دنيایى لبه ر خو كړن، و تو دى هییه جلكپوشین نه گهر ته جلكین (خه ملین) وى ژبه ر خو ئیخستن.

• شروقه كرن:

نه ف مالكه ژى نه گونجاندنه كا دى يا په یوه نديا د ناڅبه را دنيا و ئاخړه تى دا نیشان ددهت، "لبه ركرنا جلكان" ل څیره كنايه يه ژ خو خه ملاندنا ب خه مل و جوانیین دنيایى، وه ك جلكین ب نرخ، سامان، و پله و پایه. هوژانغان دبیریت: نه و كه سى كو بتنى گرنګى ب څان جلكین دنيایى بدهت، دى ل روژا قیامه تى "پرویس" بیت ژ كارین باش و ژ جلكین ته قوايى.

بهروفاژى، ئه و كه سى كۆل دىيائى دلى خۆ ب قان خه ملانقه گرینه دده ت
و "جلكين دىيائى ژبه ر خۆ بىخيت" (واته زوهدى بكه ت و ژيانه كا ساده
بژيت)، دى ل ئاخره تى ب باشتري جلكين به حه شتى و جلكى ته قوايى هيتته
جلكپوشين، ئه قه ئاماژه يه بۆ وى چهندى كو رويسى و جلكپوشينا
راسته قينه، يا ئاخره تى يه نه يا دىيائى.

• مفايين ره وشتى و په روه رده يى:

۱. جلكى راسته قينه جلكى ته قوايى يه: خه ملا راسته قينه، خه ملا ناخ
و گيانى يه.
۲. گرنگ نه دان ب پروكه شان وتشتى سه رقه يى: نابيت مروڤ بهايى خۆ
ب جلك و شيوازي ده رقه بزانيت.
۳. زوه د و ساده يى د ژيانى دا: ژيانا ساده مروڤى نيزيكى خودى دكه ت
و وى ژ مژويليپن دىيائى دوير دئىخيت.
۴. بيرئينانا رۆژا قيامه تى: دقيت مروڤ كار بكه ت بۆ وى رۆژا كو خه لك
دى رويس هينه كومكرن و بتنى كارين وان دى جلكين وان بن.

۴۹: وَتَشْهَدُ كُلُّ يَوْمٍ دَفْنٍ خَلٍّ كَأَنَّكَ لَا تُرَادُّ بِمَا شَهِدْتَ

رامانا په يقان:

وَتَشْهَدُ: و تو دبینی، تو شاهد دبی.

كُلُّ يَوْمٍ: هه می روزه کی.

دَفْنٍ خَلٍّ: څه شارتنا هه څاله کی نیزیک.

كَأَنَّكَ: هه روه کی ته.

لَا تُرَادُّ: تو ناهیه خاستن.

بِمَا شَهِدْتَ: ب وی تشتی تو شاهد بوویه لسه ر (ټانکو مرن).

رامان:

و تو هه می رږږان شاهدی څه شارتنا هه څاله کی (یان خزمه کی) نیزیک دبی

و دمرنا وان دبینی، (به لی تو هو سا های ژ خو نینی) هه روه کی مرن بتنی بو

وانه و ته ناڅه گریټ.

شروځه کرن:

ئه څ مالکه نه کامیه کا تونده ل دژی غه فله تا مروځی ژ مرنی، هو زانقان

دبیژیت: تو هه می رږږان ب چاځین خو مرن خه لکی، و ب تاییه تی مرن

هه څال و خزمین نیزیک دبینی، ئه څ دیمه نه دځیت بینه ئاموژگاری

و بیرئینانه کا بهیژ بو ته کو دوماهیا ته ژی دی هه ر مرن بیت، به لی مخابن،

تو د غه فله ته کا هو سا دای کو تو سه حدکه یه څان دیمه نان هه روه کی

فلمه کی، و هزر دکه ی کو مرن بتنی بو وانه و قه ت ناگه هیته ته، ئه څه حال

گه له ک که سانه کو دچنه سه ر قه بران و مریان څه دشیرن، به لی ده می دزقرن

مالی، دیسان مژویلی دنیایی دبن ههروه کی چ تشت نه بوویه، حهسه نی به صری دبیزیت: "من چ ئاموژگاریه ک ژ مرنی کاریگه رتر نه دیتیه، به لی مخابن کو دلین مه یین غافلن".

مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. مفا وه رگرتن ژ مرنا خه لکی: مرنا خه لکی باشتین ئاموژگاریه بو که سی ب ژیر.

۲. بیرئینانا بهرده واما مرنی: بیرئینانا مرنی مروقی ژ گونه هان دویر دکه ت و هانده ده ت بو کارین باش.

۳. مه ترسیا غه فله تی: غه فله ت دشی ت مروقی هو سا کو ره بکه ت کو راستیی هه ره مه زن ژی نه بینیت.

۴. خودانکرنا دلی: دقیت مروف کار بکه ت بو هندئ کو دلی وی یی زیندی و هشیار بیت.

• ۵: وَلَمْ تَخْلُقْ لِتَعْمَرْهَا وَلَكِنْ لَتَعْبُرَهَا فَجَدِّ لَهَا خُلُقَتَا

رامانا په یقان:

- وَلَمْ تَخْلُقْ: و تو نه هاتیه دروستکرن.
- لَتَعْمَرْهَا: دا کو تو وی ئاڅا بکه ی (ب رامانا مان و ژيانا هه تاهه تایی).
- وَلَكِنْ: به لکو.
- لَتَعْبُرَهَا: دا کو تو ژئ دهرباز بی، وه ک پره کی.
- فَجَدِّ: ځیجا بزاقی بکه، جدی به.
- لَهَا خُلُقَتَا: بو وی تشتی تو بو هاتیه دروستکرن.

• رامان:

و تو نه هاتیه دروستکرن دا کو تو وی (دنیایی) ئاڅا بکه ی (و تیدا بمینی)، به لکو (هاتیه دروستکرن) دا کو تو ژئ دهرباز بی، له ورا بزاقی بکه بو وی تشتی کو تو بو هاتیه دروستکرن.

• شروځه کرن:

ئه څ مالکه نارمانجا راسته قینه یا هه بوونا مروځی ل دنیایی دیار دکه ت. هوزانځان جوداهیئ دکه ت د ناځبه را "تعمیر" (ئاڅاکرن بو مانی) و "عبور" (دهربازبوونی) دا.

مروځ نه هاتیه دروستکرن دا کو دنیایی بکه ته جهی مان و ژيانا هه تاهه تایی، به لکو دنیا بتنی پره که (قنطرة) یه که، و مروځ دځیت ژ سر وی پری دهرباز بیت دا بگه هیته ژيانا راسته قینه یا ئاخره تی، ځیجا ماده م دنیا بتنی جهی دهربازبوونی یه، له ورا مروځی زیره ک هه می هیز و شیانی

خۆ د خەملاندنا پرى دا نابەت، بەلكو زاد و زەخىرەيى خۆ بۆ پىشتى پرى بەرھەف دكەت.

پاشى ھۆزانقان فەرمانى دكەت: "فجد لما خلقت"، ئانكۆ: بزاڤا خۆ يا سەرەكى بىكە بۆ وى ئارمانجا كو تو بۆ ھاتىە دروستكرن، كو ئەو زى پەرستنا خودى يە و بەرھەفكرنا بۆ ئاخىرەتى يە، خودايى مەزن دىيژىت: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ (سورەتا الذارىات، ئايەتا ۵۶). ئانكۆ: ومن ئەجنە و مروف نە ئافراندىنە و پىيغەمبەر بۆ وان نە ھنارتىنە ئەگەر ژ بەر ئارمانجە كا مەزن نەبت، كو ئەو پەرستنا من بىكەن.

• مفايىن رەوشتى و پەرودەدەيى:

۱. نىاسىنا ئارمانجا ژيانى: ئارمانجا ژيانى پەرستنا خودى يە، نە ئاڤاكرنا دىيائى (مەرەما مە پى ئاڤاكرنا ھە تا ھە تاييە).

۲. دنيا پرەكە بۆ ئاخىرەتى: دڤىت مروف دىيائى ۋەك ئامرازەكى (ۋەسىلە يە كى) بىكار بىنىت بۆ گە ھىشتنا ب ئاخىرەتى.

۳. بەرھەفكرنا زاد و زەخىرەيى: باشتىن زاد و بەرھەفى بۆ سەفەرە ئاخىرەتى، تەقوايە.

۴. مژويل نەبوون ب تىشتىن لاۋەكى: نابىت مروف ب خەمل و جوانيىن پرى بھىتە مژويلكرن و مەقسەدا خۆ ژبىر بىكەت.

۵۱: وَإِنْ هُدِمَتْ فَرْدَهَا أَنْتَ هَدَمًا وَحَصَّنَ أَمْرَ دِينِكَ مَا اسْتَطَعْتَ

• رَامانا په یشان:

- وَإِنْ هُدِمَتْ: و نه گهر نه و هاته خرابکرن (مهرهم: دنیایه د دلی ته دا).
- فَرْدَهَا أَنْتَ هَدَمًا: قیجا تو خرابکړنا وی زیده تر بکه.
- وَحَصَّنَ: و قایم بکه، بپاریزه، ناسی بکه.
- أَمْرَ دِينِكَ: کاری دینی خو.
- مَا اسْتَطَعْتَ: چه ندا تو دشیی.

• رَامان:

و نه گهر نه و (دنیا د دلی ته دا) هاته خرابکړن، تو خرابکړنا وی پتر لی بکه، و کاری دینی خو بپاریزه و قایم بکه چه ندا تو دشیی.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه هاندهره که بو کاره کی ئیرادی دژی هه زژیکړنا دنیایی، هوژانغان دبیتیت: نه گهر ب سه ده ما ئاموژگاریان، بیرئینانا مرنی، یان زانینی، هه زژیکړنا دنیایی و بهایی وی د دلی ته دا کیم بوو و "خراب بوو"، تو لسه رقی نه راوهسته، به لکو "فردها هدم"، پتر و پتر هه زژیکړنا وی ژ دلی خو دهر بیخه، هه تا کوچ بها بو نه مینیت، د هه مان دهم دا، نه و هیژ و شیانی ته هه ین، هه میان بکار بینه بو "تحصین امر دینک"، ئانکو بو قایمکرن و پاراستنا دینی خو، هه روه کی له شکره کی کو قه لایه کا دوژمنی خراب دکه ت و قه لایا خو قایمتر لی دکه ت، دقیت مروف ب شیوهیه کی چالاک کار بکه ت بو کیمکړنا دنیایی د دلی خو دا و زیده کرنا دینی.

• مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. جه‌نگا دژی نه‌فسی: کی‌مک‌رنا جه‌زژی‌ک‌رنا دنیا‌یی پید‌قی ب جه‌نگه‌کا به‌رده‌وام د‌گه‌ل نه‌فسی هه‌یه.
۲. ئا‌فا‌ک‌رن و خ‌را‌ب‌ک‌رن: د‌قی‌ت مر‌و‌ف ئا‌فا‌هی‌ی دنیا‌یی د‌ل‌ی خو‌ دا خ‌را‌ب ب‌ک‌ه‌ت و ی‌ی د‌ینی ئا‌فا‌ ب‌ک‌ه‌ت.
۳. پا‌را‌ست‌نا د‌ینی: د‌ینی مر‌و‌قی سه‌رم‌ای‌ی وی ی‌ی را‌سته‌ق‌ینه‌یه و د‌قی‌ت ب‌ه‌ه‌می شی‌ان‌ان به‌ی‌ته‌ پا‌را‌ستن.
۴. گر‌نگ‌یا ئی‌را‌دی: گو‌هو‌ر‌ین ب‌تن‌ی ب‌زا‌نین‌ی نا‌هی‌ت، به‌ل‌کو پید‌قی ب‌ئ‌یر‌اده و ک‌ری‌اری هه‌یه.

۵۲: وَلَا تَحْزَنْ عَلَى مَا فَاتَ مِنْهَا إِذَا مَا أَنْتَ فِي أُخْرَاكَ فُزْتَا

• رامانا په یشان:

- وَلَا تَحْزَنْ: و خه مگین نه به.
- عَلَى مَا فَاتَ: لسه ر وی تشتی ژ ده سچووی.
- مِنْهَا: ژ وی (ژ دنیایی).
- إِذَا مَا أَنْتَ: ده می کو تو.
- فِي أُخْرَاكَ: د ئاخره تا خو دا.
- فُزْتَا: تو سه رکه فتی، تو پرزگار بووی.

• رامان:

و لسه ر وی تشتی کو ژ دنیایی ژ ده ست ته دچیت، خه مگین نه به، ده می کو تو د ئاخره تا خو دا یی سه رکه فتی بی.

• شروقه کرن:

ئه فقه ئاموژگاریه کا گه له ک گرنگه بو ئارامیا دلی، مروف د ژيانا خو دا تووشی گه له ک زیانین ماددی دبیت، وه ک ژ ده ستدانا سامان، پله و پایه، یان که سین نیژیک، ئه ف تشتی ب سروشتی خو دینه ئه گهری خه مگینی، به لی هوزانقان دیبژیت، ئه گهر ته ئارمانجا خو یا سه ره کی دیت (کو سه رکه فتنا ل ئاخره تی یه)، هنگی نابیت ژ ده ستدانا تشتین دنیایی هنده ته خه مگین بکه ت، چونکی ئه و تشتی ته ب ده سته ئینای (ئاخره ت) گه له ک ژ وی یی ته ژ ده ستدای (دنیا) مه زنترو ب بهاتره، ههروه کی بازرگانه کی کو ۱۰۰ دیناران ژ ده ست بده ت، به لی ۱۰۰ ملیون دیناران قازانج بکه ت،

ئەو قەت خەمگىن نابىت، باوەردار دزانىت كۆ ھەر تىشتە كى دىيائى يى
دەمكى يە، و سەرکەفتنا راستەقىنە، رزگار بوونە ژ ئاگرى و چوونە بۆ
بەحەشتى.

• مفايىن رەوشتى و پەرۆدەيى:

۱. سەرکەفتنا راستەقىنە: سەرکەفتنا راستەقىنە، سەرکەفتنا ل ئاخەتتى يە.
۲. بى بەاکرنا زيانىن دىيائى: دقئىت باوەردار زيانىن دىيائى ل ھەمبەر
قازانجا ئاخەتتى بچويک بىينىت.
۳. سەبر و رازىبوون ل دەمى بەلایا: دقئىت مروڤ ل دەمى ژ دەستدانا
نىعمەتىن دىيائى، سەبرى بکىشىت و ب قەدەرا خودى رازى بىت.
۴. چىکرنا ئارمانجا سەرەكى: دەمى ئارمانجا مروڤى يا مەزن و ديار بىت،
ئاستەنگىن بچويک وى نائىشىن.

۵۳: فَلَيْسَ بِنَافِعٍ مَا نَلْتَمِنْهَا مِنَ الْفَانِي إِذَا الْبَاقِي حُرْمَتًا

• راما نا په یثان:

- فَلَيْسَ بِنَافِعٍ: وچ مفا نینه.
- مَا نَلْتَمِنْهَا: وی تشتی ته ژی ب دهستقه ئینای.
- مِنَ الْفَانِي: ژ (دنیا یا) فانی، یا ب دوماهی هاتی.
- إِذَا الْبَاقِي: دهمی (ئاخره تا) باقی، یا ههرمان.
- حُرْمَتًا: تو ژی بی بهر بووی.

• راما ن:

وچ مفا یی وی تشتی نینه یی کو ته ژ قی (دنیا یا) فانی ب دهستقه ئینای،
ئه گهر تو ژ (ئاخره تا) باقی و ههرمان بی بهر بووی.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه لایه نی دی یی هه فکیشی نیشان ددهت، ئه گهر که سه ک هه می
خوشی و نیعمه ت و پله و پایین دنیا یا "فانی" ب دهستقه بینیت، به لی
ل ئاخره تی ژ نیعمه تین "باقی" و ههرمان یین به حه شتی بی بهر بیت،
هنگی ب راستی وی چ مفا یه ک نه کریه و ئه و زیانکاری ههره مه زنه.
چونکی وی تشته کی کیم و کاتی و بی بها کریه بها بو ژ دهستدانا
تشته کی بی سنور و هه تاهه تایی و ب نرخ.

ئه فه زیانا ههره مه زنه کو خودایی مه زن د قورثانی دا دبیریت: ﴿قُلْ إِنَّ
الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ

الْمُيِّنُ ﴿سوره تا الزمر، ثايه تا ۱۵﴾. زيانكارياراسته قينه، ژ دهستدانا نه فس
و كهس و كارانه ل رږژا قيامه تي.

• مفايين ره وشتي و پروه رده يي:

۱. زيانكارياراسته قينه: زيانكارياراسته قينه، ژ دهستدانا ئاخره تي يه.
۲. بهراوردكرنا د ناقبه را فاني و باقى دا: مروقي زيره ك هه ر گاف تشتي
باقى لسه ري فاني هه لدبژيريت.
۳. خو نه خاپاندن ب دهستكه فتين دنيايي: نابيت دهستكه فتين دنيايي
مروقي ژ ئارمانجا وي يا سه ره كي دوور بيخن.
۴. بازرگانيا زيانكار: فروتنا ئاخره تي ب دنيايي، بازرگانيه كا گه له ك
زيانكاره.

۵۴: وَلَا تَضْحَكْ مَعَ السُّفَهَاءِ لَهُوَ فَإِنَّكَ سَوْفَ تَبْكِي إِنَّ ضَحِكْتَ

رامانا په يقان:

وَلَا تَضْحَكْ: و نه که که نی.

مَعَ السُّفَهَاءِ: دگهل که سین عقل شک و نه زان.

لَهُوَ: ب یاری و غه فلهت.

فَإِنَّكَ سَوْفَ تَبْكِي: فیجا ب راستی دی که یه گری.

إِنَّ ضَحِكْتَ: نه گهر ته کره که نی (ب غه فلهت).

رامان:

و دگهل که سین عقل شک و غافل، ب یاری و بی ئاگه هی که نی نه که،

چونکی نه گهر تو (ب غه فلهت) بکه یه که نی، ب راستی دی

(ب په شیمانی) که یه گری.

شروقه کرن:

ل فیره هو زانقان ئاموژگاریه کا سلوکی و جفاکی یا گرنګ ددهت، نه و

رېگری ل مروقی دکهت کو پشکداری د جقاتین "السفهاء" دا (که سین

عقل شک و غافل) دا بکهت، نه و جقاتین کو تژی نه ژ یاری و که نی

و غه فلهت ژ زکری خودی، چونکی نه و که نیا ب غه فلهت، دی ل دوماهی

زفريته گریه کا په شیمانی ل روژا قیامه تی. خودای مه زن دبیت:

﴿فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءَ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ (سوره تا التوبه،

نایه تا ۸۲). مه رهم نه نه و کو مروف قهت نه که ته که نی، چونکی پیغه مبه ر

(سلاف لی بن) ژی دکره که نی، به لی که نیا وی یا ب نه ددهب و ب راستی

بوو، بهلکو مه‌ره‌م نه‌و که‌نی و یاری یه یا کو ژ غه‌فله‌ت و بی ئاگه‌هیئ
ده‌یت و مروّقی ژ زکریّ خودی دویر دئی‌خیت.

مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. دویرکه‌فتن ژ هه‌قال و جقاتین خراب: مروّف لسه‌ر دینی هه‌قالی خو‌یه،
له‌ورا دقیت هه‌قالین باش هه‌لبژیریت.

۲. پاراستنا وه‌ختی ژ یاری و غه‌فله‌تی: وه‌ختی باوه‌رداری گه‌له‌ک ب بهایه
و نابیت دتشتین بیّ مفا‌دا بی‌وریت.

۳. مه‌ترسیا که‌نیا ب غه‌فله‌ت: که‌نیا زۆر دلی دمرینت.

۴. هه‌فسه‌نگی د ژیانئ دا: دقیت ژيانا باوه‌رداری د نا‌قبه‌را ج‌دی‌بوون
و ترسی و هیقی و خوشیا ب نه‌ده‌ب دا بیت.

۵۵: وَكَيْفَ لَكَ السَّرُّورُ وَأَنْتَ رَهْنٌ وَلَا تَدْرِي أَتَفْدَى أَمْ غَلَقْتَ

• رَامانا په یشان:

- وَكَيْفَ لَكَ السَّرُّورُ: و چاوا كه یفخوشی بو ته چیدبیت.
- وَأَنْتَ رَهْنٌ: و تو یی بارمته (گرتی).
- وَلَا تَدْرِي: و تو نزانۍ.
- أَتَفْدَى: ئه ری دۍ هییه نازادکرن (ب فدییه کی).
- أَمْ غَلَقْتَ: یان دۍ هییه هیلان د ناڅ گرتیخانۍ دا (هه تا بمرۍ).

• رَامان:

و چاوا تو دشیی که یفخوش بی، د حاله کی دا کو تو یی بارمته و گرتی، و تو نزانۍ کا دۍ هییه نازادکرن یان دۍ د گرتیخانۍ دا هییه هیلان (هه تا دو ماهیی)؟

• شروقه کرن:

هوژانغان شوبهاندنه کا دی یا بهیز بکار دئینیت، ئه و دبیزیت کو مروّف ب گونه هین خو "رهن" ه (بارمته) یه، خودایی مه زن دبیزیت: ﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ﴾ (سوره تا المذر، ثایه تا ۳۸). ئانکو: هه ر نه فسه ک ب وان کریارین کرین، یی گرتی و بارمته یه.

که سی گرتی قهت هه ست ب ئارامی و که یفخوشی ناکه ت، چونکی ئه و نوزانیت کا چاره نفیسی وی دۍ چ بیت، ئه ری دۍ که سه ک فدی بو د هت و نازاد دبیت، یان دۍ د زیندانۍ دا مینیت هه تا دمريت، هوژانغان دبیزیت، حالی ته، ئه ی مروّفی گونه هکار، ژ یی وی گرتی مه ترسیدارتره، تو یی

گرتیی ب گونه هیڼ خو، و تو نزانى کال پوژا قیامه تی دى دلوقانیا خودى
ته نازاد کهت، یان دى گونه هیڼ ته ته به رهف جه هنه مى بهن، قیجا
کهسه کى د قى حالى دا بیت، چاوا دشیت ب غه فله تی که یفخوش بیت
و یاریان بکهت؟

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیى:

۱. مه ترسیا گونه هان: گونه هـ مروځى دکه نه گرتى و بارمته.
۲. ترس و هیقى: دقیت ژيانا باوهردارى د ناڅبه را ترسا ژ سزایى خودى
و هیقىا ب دلوقانیا وی دا بیت.
۳. بیرئینانا نه دیاریا چاره نفیسی: کهس نزانیت دوماهیا وی دى چ بیت،
و ئەفه دقیت بیته ئە گهرى جدیوون و کارکرنى.
۴. دویرکه فتن ژ پشتراستیا بى جه: نابیت مروځ پشتراست بیت کو دى
رژگار بیت، و نابیت ژى بى هیقى بییت.

۵۶: وَ سَلْ مِنْ رَبِّكَ التَّوْفِيقَ فِيهَا وَأَخْلِصْ فِي السُّؤَالِ إِذَا سَأَلْتَا

• رامانا په یشان:

- وَ سَلْ مِنْ رَبِّكَ: و ژ خودایی خۆ بخوازه.
- التَّوْفِيقَ: سه‌رخستن و هاریکاری.
- فِيهَا: تیدا (د کارین خیری دا).
- وَأَخْلِصْ: و ئیخلاسی بکه، دلپاک به.
- فِي السُّؤَالِ: د داخواز کرنی دا.
- إِذَا سَأَلْتَا: ده‌می ته داخواز کر.

• رامان:

و ژ خودایی خۆ سه‌رخستن و هاریکاری تیدا (د کارین خیری دا) بخوازه،
و ده‌می ته داخواز کر، ب ئیخلاص و دلپاکي داخواز بکه.

• شروقه‌کرن:

پشتی هشیارکرنی و ترساندن، هوزانقان ده‌رگه‌هی هیقی و چاره‌سه‌ری
قه‌دکته، چاره‌سه‌ری چیه؟ نه‌و ژ پهنابرنه بۆ خودی و داخوازا
هاریکاری ژ وی، مروّف ب هیژ و شیانین خۆ بتنئ نه‌شیت رزگار بیت،
نه‌و پیدقی ب "توفیق" (سه‌رئیکستن) خودی یه، ته‌وفیق: نه‌وه کو خودی
نه‌گه‌ران بۆ مروّقی ساناهی بکته و وی لسه‌ر ریکا راست بپاریت،
له‌ورا نه‌رکی مروّقی یه کو به‌رده‌وام داخوازا ته‌وفیقی ژ خودی بکته،
به‌لی مه‌رجی سه‌ره‌کی بۆ قه‌بویلبونا دوعایی، "ئیکلاص" ه. دقیت مروّف
ب دله‌کی پاک و ب باوه‌ریه‌کا ته‌مام داخوازی ژ خودی بکته و ب زانیت

کو بتنی ئه و دشیّت هاریکاریا وی بکهت. پیغه مبهەر (سلاف لی بن)
دیژیت: "دوعایان ژ خودی بکهن و هوین پشتراست بن ب قه بویلبوونی"
(سنن الترمذی).

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. په نابرن بو خودی: دوعا چه کی باوهرداری یه و کلیلا هه می خیرانه.
۲. پشت بهستن ب خودی: دقیت مروّف ب زانیت کو هه می کار ب دهستی
خودینه و بی ته و فیکا وی چ تشته ک نابیت.
۳. گرنگیا ئیخلاسی د دوعایی دا: ئیخلاص گیانی دوعایی یه و مه رجی
قه بویلبوونا وی یه.
۴. بهرده وامی لسه ر دوعایی: دقیت مروّف بیزار نه بیت ژ دوعا کرنی
و بهرده وام بیت.

۵۷: وَنَادِ إِذَا سَجَدْتَ لَهُ اعْتِرَافًا بِمَا نَادَاهُ ذُو النُّونِ ابْنُ مَتَّى

• رامانا په یشان:

• وناد: و گازی بکه.

• إِذَا سَجَدْتَ لَهُ: ده می تو سوجدی بۆ دبه ی.

• اعترافًا: ب دانپیدان.

• بِمَا نَادَاهُ: ب وی تشتی گازی پی کری.

• ذُو النُّون: خودانی نه هنگی (نازناقی پیغه مبه ر یونس).

• ابْنُ مَتَّى: کورپی مه تتا (ناقی بابی یونس).

• رامان:

و ده می تو سوجدی بۆ دبه ی، ب دانپیدان (ب گونه هین خو) گازی بکه،
ب وی (دوعایا) کو خودانی نه هنگی، یونس کورپی مه تتایی، گازی پی
کری.

• شروقه کرن:

ل فیره هوزانقان باشتین دهم و باشتین دوعا بۆ داخواز کرنی دیار دکه ت،
باشتین دهم، "سوجه ده" یه. پیغه مبه ر (سلاف لی بن) دبیزیت: "نیزیکترین
حاله تی به نی ژ خودایی خو، ده می ئەو د سوجدی دایه، له ورا گه له ک
دوعایان تیدا بکه ن" (صحیح مسلم).

باشتین شیوازی دوعایی، "اعتراف" (دانپیدانا ب گونه هان)ه. و باشتین
دوعا بۆ قی مه قامی، دوعایا پیغه مبه ر یونس (سلاف لی بن)ه، ده می ئەو
د زکی نه هنگی دا بوو د تاریاتیان دا. ئەو دوعا چی بوو؟ ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٧﴾ (سوره تا الانبياء، ثايه تا ٨٧)، ئانكو:
 "چ خودايه كي حَق نينه ژبلى ته، تويى پاڪ و بى كيماسى، ب راستى نه ز
 ژ سته مكاران بووم". ئەف دو عايه سى بنه مايين مه زن د خو دا كوم دكهت:
 ته وحيد: (لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ)، ته نزيه: (پاك و بى كيماسى ديتنا خودى)
 (سُبْحَانَكَ)، و دانپيدانا ب گونه هى و سته مى: (إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ).
 له ورا پيغه مبه ر (سلاف لى بن) ديژيت: "چ موسلمان ه ك ب قى دو عايى
 داخوازا تشته كى ژ خودى ناكهت، ئيلا خودى دى دو عايا وى قه بوويل
 كهت" (سنن الترمذي).

• مفايين ره وشتى و پهروه ده يى:

١. بهايى سوجدى: سوجه جهى نيزيك بوون و مه ره مى يه دگهل خودى.
٢. دانپيدان ب گونه هى: دانپيدان ب گونه هى كليلا قه بويلبوونا ته وبى يه.
٣. بهايى دو عايا پيغه مبه ر يونس: ئەف دو عايه ئيكه ژ مه زنترين دو عايان
 بو نه هيلانا خه م و به لايان.
٤. دويكه فتنه ريكا پيغه مبه ران: باشترين ريكا بو په رستن و دو عايى، ريكا
 پيغه مبه رانه.

۵۸: وَلَا زِمَ بَابَهُ قَرَعَا عَسَاهُ سَيَفْتَحُ بَابَهُ لَكَ إِنْ قَرَعْتَ

• رَامَانَا پە یقان:

- وَلَا زِمَ بَابَهُ: و بەردەوام بە لێر دەرگەهێ وی.
- قَرَعَا: ب قوتان، ب لێدان.
- عَسَاهُ: بە لکی، هیقیه.
- سَيَفْتَحُ بَابَهُ لَكَ: دێ دەرگەهێ خۆ بۆ ته قه کهت.
- إِنْ قَرَعْتَ: ئە گەر ته قوتا، ته لێدا.

• رَامَان:

و بەردەوام بە لێر قوتانا دەرگەهێ وی، هیقی ههیه کو ئەو دەرگەهێ خۆ بۆ ته قه کهت ئە گەر تو (ب راستی) ب قوتی.

• شروقه کرن:

ئەف مالکه هاندەرکه بو بەردەوامی و نه بێ هیقیبوونی ژ دوعا و داخواز کرنی، هۆزانقان دوعا و داخواز کرنی دشبهنیت ب "قوتانا دەرگەهێ". کهسه کی کو تشته کی گرن گ ژ کهسه کی بقی، ئەو بەردەوام دەرگەهێ وی دقوتیت و بیزار نابیت هتا دەرگهه بۆ دهیته قه کرن. هۆزانقان دبیزیت، دەرگەهێ دلوقانی و بهخشینا خودی گهلهک ژ دەرگههین مروقان ب بهاتره کو مروف لیبدەت. "لزوم الباب" (بەردەوامی لێر دەرگەهێ) نیشانا راستگویی و پیدفیا مروفی یه، و خودایی مهزن یی بهخشنده و دلوقانه، و ئەو ههز ناکهت وی بهنیی خۆ یی کو ب راستی و بەردەوامی داخوازی ژێ دکهت، بێ هیقی بکهت.

گۆتته کا ب ناث و دهنگ ههيه: "من أدمن قرع الباب يُوشك أن يُفتح له"،
ئانكو: "ئه و كهسى بهردهوام دهركههى بقوتيت، نيزيكه كو دى بۆ هيتته
فه كرن".

• مفايين رهوشتى و پهروهردهيى:

۱. بهردهوامى لسه ر دوعايى: نابيت مروف بى هيقي ببيت ئه گهر دوعايا
وى ب له زقه بويل نه بوو.

۲. راستگويى د داخواز كرنى دا: قوتانا بهردهوام نيشانا راستگويى
و پيدقييا مروقى يه.

۳. باوهرى ب دان و دلوقانيا خودى: دثيت مروف باوهريه كا ته مام ب دان
و دلوقانى و بهخشندهييا خودى ههبيت.

۴. ئه ده بى دوعايى: ژ ئه ده بىن دوعايى، بهردهوامى و نه بيزار بوونه.

۵۹: وَأَكْثَرُ ذِكْرُهُ فِي الْأَرْضِ دَابًّا لَتُذْكَرَ فِي السَّمَاءِ إِذَا ذُكِّرْتَا

• رامانا په یشان:

• وَأَكْثَرُ ذِكْرُهُ: و زکړی وی گه له ک بکه.

• فِي الْأَرْضِ: لسه ر عه ردی.

• دَابًّا: ب به رده وامی.

• لَتُذْكَرَ: دا کو تو بهییه بیرئینان.

• فِي السَّمَاءِ: ل عه سماني.

• إِذَا ذُكِّرْتَا: ده می ته زکر کر.

• رامان:

و زکړی وی (خودی) لسه ر عه ردی ب شیوه یه کی به رده وام گه له ک بکه،

دا کو تو ژی ل عه سماني بهییه بیرئینان (به حسکرن) ده می ته نه و زکر کر.

• شروقه کرن:

ل قیره هو زانغان سهرنجی دکیشیته سهر ئیک ژ مه زنتین و ب قازانجترین په رستن، کو نه و ژی "ذکر الله" (زکړی خودی) یه. نه و فهرمانی ل مروقی دکه ت کو ب شیوه یه کی به رده وام (دَابًّا) زکړی خودی بکه ت.

پاداشتی قی په رستن چی؟ پاداشت گه له ک مه زنه: نه گهر ته خودی لسه ر عه ردی ئینا بيرا خو و زکړی وی کر، خودی دی ته ل "عه سماني" ل بیر ئینت و به حسی ته که ت، نه فه ئامازه یه بو ئایه تا پیروژ: ﴿فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ﴾

(سوره تا البقرة، ثايه تا ۱۵۲)، نانکۆ: "هوين من ل بيرا خو بينن و زکری من بکهن، ئەز ژى دى به حسى هه وه کهم".

و د فهرموودا قودسى دا هاتيه کو خودايى مه زن دبیژیت: "ئەگەر (به نیی من) د ناڤ نه فسا خو دا زکری من بکهت، ئەز ژى وی د ناڤ نه فسا خو دا به حس دکهم، و ئەگەر د ناڤ کومه کى دا زکری من بکهت، ئەز وی د ناڤ کومه کا ژ وان باشتەر دا (مه لائیکهت) به حس دکهم" (صحيح البخاري ومسلم).

چ پروومهت و شانازیه ک ژ قى مه زنتر هه یه کو خودايى جیهانان ناڤى ته ل نک مه لائیکه تیڤن خو بینیت؟

• مفایین ره وشتى و پهروه رده یی:

۱. بهايى مه زن یى زکری خودى: زکری خودى ئیکه ژ باشتيرين کرياران.
۲. پاداشت ژ جورى کريارى يه: ته زکری خودى کر، خودى ژى دى به حسى ته کهت.
۳. به رده وامى لسه ر زکری خودى: دقيت زکری خودى بيته هه ناسه يا باوه رداری.
۴. پروومه تا راسته قينه: پروومه تا راسته قينه ئەوه کو ناڤى ته ل عه سهانى بهيته بلندکرن، نه لسه ر عه ردی.

٦٠: وَلَا تَقُلِ الصَّبَا فِيهِ مَجَالٌ وَفَكَّرُ كَمْ صَغِيرٍ قَدْ دَفَنَتَا

• رامانا په یشان:

• وَلَا تَقُلِ: و نه بیژه.

• الصَّبَا: گه نجاتی، زار و کینی.

• فِيهِ مَجَالٌ: دهر فته تیدا هه یه، هیشتا وهخت مایه.

• وَفَكَّرُ: و هزر بکه.

• كَمْ صَغِيرٍ: چه ندین بچوویك (ب ژیی خۆ).

• قَدْ دَفَنَتَا: ته فه شار تینه.

• رامان:

و نه بیژه: "هیشتا گه نجم و دهر فته یا هه ی"، و هزرا خۆ بکه کا ته چه ندین

که سین بچوویك (ب ژیی خۆ) فه شار تینه.

• شروقه کرن:

ل قیبه هوزانقان هیرش دکه ته سه ر ئیک ژ مه زنتین به هانه و خاپاندین

شهیتانی، نه و ژی پاشتیخستنا ته و بی و کارین باشه ب به هانه یا گه نجاتیی،

گه له ک گه نج دبیزن: "هیشتا وهختی من مایه، دی ل پیراتیا خۆ ته و به که م

و عیباده تی که م".

الإلبيري ب شیوهیه کی پراکتیکی و واقعی به رسفا قی به هانه یی ددهت،

نه و دبیزیت: "هزرا خۆ بکه!". سه حکه ده و روبه رین خۆ، سه حکه

قه برستانان، ته ب چاقین خۆ نه دیتیه کا چه ندین گه نج و زار و ک مرینه

و ته نه و فه شار تینه؟ مرن ژن و میړ، گه نج و پیر، ساخ له م و نه ساخ نا

نیاسیت، ئەو ب فەرمانا خودی دەیت، و کەس نزائیت کا دی کەنگی هیت،
لەورا پاشیخستنا تەوبی ب بەهانه یا گەنجاتی، بیئاقلی و خو خاپاندنه کە.

• مفايین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. مرن تەمەنی نانیاسیت: مرن دشیئ ل هەر ژیه کی بهیت.
۲. مەترسیا پاشیخستنا تەوبی: پاشیخستنا تەوبی ئیکە ژ فیلین شەیتانی.
۳. مفا وه‌رگرتن ژ گەنجاتی: گەنجاتی دەلیقه‌یه کا زیرینه بو کارکرنی،
چونکی هیژ و شیان تیدا هەنه.
۴. بیرئینانا ب واقعی: باشتترین ئامۆژگاری ئەو ئامۆژگاریه یا کو
ب نمونەییی واقعی و بەرچاڤ بیت.

٦١: وَقُلْ لِي يَا نَصِيحُ لَأَنْتَ أَوْلَىٰ بِنُصْحِكَ لَوْ بِعَقْلِكَ قَدْ نَظَرْتَا

• رَمان پەيشان:

• وَقُلْ لِي: و بێژە من.

• يَا نَصِيحُ: ئەى شيرەتکار، ئامۆژگاريکار.

• لَأَنْتَ أَوْلَىٰ: ب راستى تو پتر پيدفى و ههژيترى.

• بِنُصْحِكَ: ب ئامۆژگارىا خو.

• لَوْ بِعَقْلِكَ: ئە گەر ب عهقلئ خو.

• قَدْ نَظَرْتَا: تە سەحکربا.

• رَمان:

و بێژە من، ئەى ئامۆژگاريکەر: "ب راستى تو بخو پتر پيدفى ب فئ

ئامۆژگارىا خوئ، ئە گەر تو ب عهقلئ خو سەحکەيه (حائئ خو)".

• شروقه کرن:

ل فیره هۆزانقان دچيته د قوناغه کا نوى دا، ئەو هزر دکەت کو دبیت

کەسە کئ دئ ئامۆژگارىيا وئ دکەت، ئەو دبێژيته وئ ئامۆژگاريکەرى:

بەرى تو ئامۆژگارىيا من بکەى، ئەرى تە سەحکريه حائئ خو؟ ئەرى تو

بخو پيدفیتەر ب فئ ئامۆژگاريئ نينى؟ ئەفە نە رەتکرنا ئامۆژگاريئ يە،

بەلکو هشيرارکرنە ل سەر خالە کا گەلەک گرنگ: دثيئ ئامۆژگاريکەر

ئیکەم کەس بیت يئ کو کار ب ئامۆژگارىيا خو دکەت، ئەفە دئ

کاريگەريا ئامۆژگارىيا وئ گەلەک زيده تر ليکەت، و هەرودەسا، ئەفە

شيوازه کە ژ دلنزميئ کو هۆزانقان بخو ل خو دزفريت و دبێژيته خو: "ئەى

ئىبراھىم، بەرى تو ئامۇژگارىيا خەلكى بىكەي، ئامۇژگارىيا نەفسا خۆ بىكە. "خودايى مەزن لومەيان ل وان كەسان دكەت يىن كو خەلكى فيرى چاكىي دكەن و خۆ ژبىر دكەن: ﴿أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ (سورەتا البقرة، ئايەتا ۴۴).

ئانكو: چ حالە كى كرېتە حالى ھەو ھەو ھەو زانايىن ھەو ھەمى ھوین فەرمانى ب باشيى ل مروژان دكەن، ھوین نەفسا خۆ ژبىر دكەن، ۋەرى ۋى نادەنە خىرا مەزن كو ئىسلامە، ھوین تەوراتى دخوینن يا كو سالوخەتین موھەممەدى سلاڧ لى بن وفەرمانا باوھرى ئىنانا ب ۋى تىدا ھاتىن!! ئەرى قىچا ما ھوین ھەقلى خۆ دورست ب كارنائىن؟

• مفايىن رەۋىشتى ۋ پەرۋەردەيى:

۱. دەستپىكرنا ب نەفسى: دقېت ئامۇژگارىكەر و بانگخواز ب خۆ دەستپىكى كار ب گۆتتىن خۆ بىكەن.

۲. ل خۆ زقرىن و خۆ لۆمەكرن: مروقى زىرەك ئەو كەسە يى كو بەردەوام ل كىياسىيىن خۆ دگەرېت و وان راست دكەت.

۳. دلنرمى: دانپىدانا ب كىياسىيىن خۆ نىشانان دلنرمىيە.

۴. كارىگەر يا ئامۇژگارىي: كارىگەر يا ئامۇژگارىي گرېدايە ب راستگوىي و كارپىكرنا ئامۇژگارىكەرى قە.

٦٢: تَقَطَّعْنِي عَلَى التَّفْرِيطِ لَوْمًا وَبِالتَّفْرِيطِ دَهْرَكَ قَدْ قَطَعْتَ

رامانا په يقان:

- تَقَطَّعْنِي: تو من پارچه پارچه دکه ی.
- عَلَى التَّفْرِيطِ: لسه ر کیم و کاسی و پشتگو ه هافیتنی.
- لَوْمًا: ب لومه کرن و گازندی.
- وَبِالتَّفْرِيطِ: و ب کیم و کاسی.
- دَهْرَكَ: ژبی خو، روژگارا خو.
- قَدْ قَطَعْتَ: ته ب دوماهی ئینایه، ته بوړاندیه.

• رامان:

تو من لسه ر کیم و کاسی ی من ب لومه کرنی پارچه پارچه دکه ی،
د حاله کی دا کو ته بخو هه می ژبی خو ب کیم و کاسی و پشتگو ه
هافیتنی بوړاندیه.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه به رده و امیه لسه ر ئاخفتنا دگهل وی "تاموژگاریکه ری" خه یالی،
ئه و دبیریت: تو گه له ک لومه یان ل من دکه ی و من شهرمزار دکه ی لسه ر
کیاسی ی من، به لی ته سه حکریه خو؟ ته هه می ژبی خو د هه مان کیاسی
و غه فله تی دا بوړاندیه، ئه ف نیشاندا نا تیک نه گونجانیه کا دی یه
د که سایه تییا گه له ک که سان دا: ئه و ب سانا هی کیاسی ی خه لکی دبین و
وان مه زن دکه ن، به لی ژ کیاسی ی خو یین گه له ک مه زتر غافلن.

پیغمبر (سلاف لی بن) دبیریت: "تیک ژ هوه "قذات" (تشتی بچووک
 وه ک کا و گیای) د چاقی برایی خو دا دبیریت، و گول (دارا مه زن) د چاقی
 خو دا ژبیر دکهت" (صحيح ابن حبان).
 مروقي ب ژیر نه و کهسه یی کو ب کیاسیین خوځه مژویل دبیت و یین
 خه لکی بو خودی دهیلیت.

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. مژویلبوون ب کیاسیین خو: باشتیرین کار نه وه کو مروقي ل شوینا
 مژویلبوونا ب خه لکی، ب کیاسیین خوځه مژویل دبیت.
۲. مه ترسیا خو ژبیرکرنی: خو ژبیرکرن و سه حکرنا خه لکی، نه خوشیه کا
 مه زنه.
۳. دادپهروه ری د حوکمکرنی دا: ههروه کی چاوا تو ههز ناکه ی کهسه ک
 لوما ل ته بکهت، تو ژی لوما ل خه لکی نه که.
۴. داپوشینا کیاسیین خه لکی: نه و کهسی کیاسیین برایی خو دادپوشیت،
 خودی دی کیاسیین وی ل دنیا و ناخه تی داپوشیت.

٦٣: وَفِي صَغَرِي تُخَوِّفُنِي الْمَنَايَا وَمَا تَجْرِي بِبَالِكَ حِينَ شِخْتُ

• راما نا په يشان:

- وَفِي صَغَرِي: و د بچووکاتيا من دا.
- تُخَوِّفُنِي: تو من دترسينی.
- الْمَنَايَا: مرنا (جمع منية: مرن).
- وَمَا تَجْرِي بِبَالِكَ: و ب بيرا ته ناهيت، ناهيته هزر و خه يالا ته.
- حِينَ شِخْتُ: دهمی تو پير بووی.

• راما ن:

و د بچووکاتيا من دا تو من ب مرنی دترسينی، لی نوکه کو تو بخو پير
بووی، مرن ب بيرا ته ژي ناهيت!

• شروڼه کرن:

ديسان ليک نه گونجاندنه کا دی (پارادوکسه کا دی)، نه و ناموژگاریکه ری
خه يالی، دهمی نه بو ئيسحاق گه نج بو، نه و ب مرنی د ترساند، به لی نوکه
کو نه و ناموژگاریکه ر بخو پير بوويه و گه له ک ژ نه بو ئيسحاقی
نيزيکتری مرنی يه، وی مرن ب ته مامی ژبير کريه و غافل بوويه، نه څه
نیشانا وی چهندي يه کو هنده ک جار زانين و ناموژگاری بتنن لسه ر
نه زماني نه و د ناخی مروڅی دا جه نه گرتيه، و ههروه سا، نیشانا هندي يه
کو غه فله ت دشيت توووشی هه ر که سه کی ببیت، چ گه نج بیت يان پير،
به لکو غه فله تا پيره ميړی گه له ک ژ يا گه نجی سه یرتر و مه ترسیدارتره،
چونکی نه و ب ته مامی بی به هانه يه.

• مفایین ره وشتی و پهروه ردهیی:

۱. پیراتی هشیارکهره: پیراتی نیشانه کا مه زنه ژ نیشانیڼ نیژیکبونا مرنئ.
۲. غه فله تا د پیراتیځ دا: غه فله تا د پیراتیځ دا مه ترسیدارترین جوړئ غه فله تی یه.
۳. پیدقیا به رده واما بیرئینانی: مروځ، هر چه ند مه زن و زانا بیت، پیدقی ب بیرئینان و ئاموژگاریی یه.
۴. تییک نه گونجاندا د ناقبه را گوتن و حالی دا: دقیت حالی مروځی پشتگیریا گوتنا وی بکه ت.

٦٤: وَكُنْتَ مَعَ الصَّبَا أَهْدَى سَبِيلًا فَمَا لَكَ بَعْدَ شَيْبِكَ قَدْ نَكِسْتَ

• رامانا په یشان:

• وَكُنْتَ: و تو بووی.

• مَعَ الصَّبَا: دگه ل گه نجاتیی، ل ده می گه نجاتیی.

• أَهْدَى سَبِيلًا: پتر لسه رپکا راست، رپنهایی کریر بووی.

• فَمَا لَكَ: پا چ ل ته هاتیه؟

• بَعْدَ شَيْبِكَ: پشتی پیراتیا ته، پشتی رپهین ته سپی بووی.

• قَدْ نَكِسْتَ: تو یی هاتیه سهرنشیفکرن، پاشقه زقری.

• رامان:

و تو ل ده می گه نجاتییا خو پتر لسه رپکا راست بووی، پا چ ل ته هاتیه

کو پشتی پیراتیا ته، تو یی هاتیه سهرنشیفکرن و پاشقه زقری؟

• شروقه کرن:

ل فیره هوژانغان سهرسورمانا خو ژ حالی وی ئاموژگاریکه ری دیار دکه ت،

ب سروشتی خو، دفتیت مروّف ههر چه ند مه زنتر دبیت، پتر ژیر و لسه ر

رپکا راست بیت، چونکی تاقیکرن و زانینا وی زیده تر دبیت، به لی

کاره ساتا وی که سی ئه وه کو ئه و "بَعْدَ شَيْبِكَ قَدْ نَكِسْتَ"، ئانکو: پشتی

پیراتیا وی و سپیوونا رپهین وی، ئه و ژ ری دهرکه فتیه و پاشقه زقریه

و خرابتر لی هاتیه ژ ده می گه نجاتیی. "النکس" سهرنشیفکرنا تشته کیه،

و ئه قه نیشانا گوهورینه کا گه له ک خرابه، ئه قه هشیارکرنه کا بهیژه کو

مروّف قه ت پشتراست نه بیت ژ حالی خو، چونکی دل د ناقبه را دوو تبلین

خودی دا نه و هەر دەم دشیاندايه بهیته وەرگیران، لەورا دڤیت مروڤ
به‌رده‌وام دوعایا "يَا مُقَلَّبَ الْقُلُوبِ ثَبَّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ" بکه‌ت.

• مفايین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. مه‌ترسیا پاشقه‌زفرینی (الانتکاسة): پاشقه‌زفرین پشتی رینماییبوونی،
ئیکه ژ مه‌زنترین به‌لایا.

۲. پشتراست نه‌بوون ب حالی خو: نابیت مروڤ ب عیبادەت و زانینا خو
بخاپیت، چونکی دوماهی گرنکه.

۳. پیدڤیا به‌رده‌وامیا دوعایان بو جیگیربوونی: دڤیت مروڤ به‌رده‌وام
داخوازا جیگیربوونی لسه‌ر دینی ژ خودی بکه‌ت.

۴. پیراتی دڤیت ببیته ئە‌گه‌ری نیزی‌کبوونی: هەر چه‌ند مروڤ مه‌زنتر دبیت،
دڤیت نیزی‌کتری خودی ببیت، نه‌دویرتر.

٦٥: وَهَآ أَنَا لَمْ أَخْضُ بَحْرَ الْخَطَايَا كَمَا قَدْ خُضْتَهُ حَتَّى غَرَقْتَآ

• رَامَانَا پەيشان:

- وَهَآ أَنَا: و ئەز، ئەڤه ئەزم.
- لَمْ أَخْضُ: ئەز نەچوومە ناڤ.
- بَحْرَ الْخَطَايَا: دەريایا گونەھ و خەلە تيان.
- كَمَا قَدْ خُضْتَهُ: وە کى چاوا تو چوویە ناڤ وى.
- حَتَّى غَرَقْتَآ: حەتا کو تو نوqm بووى.

• رَامَان:

و ئەڤه ئەزم، کو ئەز نەچوومە د ناڤ دەريایا گونەھان دا، وە کى چاوا تو چوویە ناڤ وى حەتا کو تو تیدا نوqm بووى.

• شروڤه کرن:

ل ڤیره ئەبو ئیسحاق، ب زمانى گەنجە کى کو هیشتا گەلە ک د گونەھان دا نەچوویە، بەراوردیى دکەت د ناڤه را خو و وى پیرەمیى غافل دا، ئەو دبیژیت: "راسته ئەز یى گە نجم و کیماسیین من هەنە، بەلى کیماسى و گونەهیین من نە گەهشتینه وى رادهیى تو گەهشتیى، تو یى چوویە د ناڤ دەريایا گونەھان دا و حەتا تیدا نوqm بووى". شوبهاندنا گونەھان ب دەریایە کى، نیشانا زۆرى و مەترسیا وانە، و "نوقمبوون" نیشانا وى چەندى یە کو ڤیجا ریکا رزگار بوونى یا گران بووى، ئەڤه هشیارکرنە کە بو وى ئاموژگاریکەرى کو حالى وى گەلە ک ژ یى ئەبو ئیسحاقى خرابترە.

• مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. مه‌ترسیا به‌رده‌وامی لسه‌ر گونه‌هان: به‌رده‌وامی لسه‌ر گونه‌هین بچوویک، وان دکه‌ته گونه‌هین مه‌زن.
۲. گونه‌ه مرۆفی نوقم دکه‌ن: هه‌ر چه‌ند گونه‌ه زی‌ده‌دبن، رزگار‌بوون ژئ گرانتر دبیت.
۳. سوپاسی لسه‌ر نیعمه‌تا پاراستنی ژ گونه‌هان: دقیت مرۆف سوپاسیا خودی بکه‌ت کوئه‌و ژ گه‌له‌ک گونه‌هان پاراستیه.
۴. کیم نه‌دیتنا چ گونه‌هه‌کی: نابیت مرۆف چ گونه‌هه‌کی ب بچوویک ببینیت.

٦٦: وَلَمْ أَشْرَبْ حُمِيًّا أُمَّ دَفْرٍ وَأَنْتَ شَرِبْتَهَا حَتَّى سَكِرْتَ

• رامانا په یشان:

• وَلَمْ أَشْرَبْ: و من څه نه خواریه.

• حُمِيًّا: مهی، عهره ق.

• أُمَّ دَفْرٍ: کونیه یا دنیایی یه (ئانکۆ: دایکا هه می پیساتی و به لایا).

• وَأَنْتَ شَرِبْتَهَا: و ته ئه و څه خواریه.

• حَتَّى سَكِرْتَ: هه تا کو تو سه رخۆش بووی.

• رامان:

و من مهی و عهره قا دنیایی (دایکا پیساتیان) څه نه خواریه، د حاله کی دا کو

ته ئه و څه خواریه هه تا کو تو پی سه رخۆش بووی.

• شروځه کرن:

هۆزانقان شوبهاندنه کا دی بۆ دنیا و هه زږیکرنا وی بکار دئینیت، ئه و

دنیایی دشوبهینیت ب "أُمَّ دَفْرٍ"، کو کونیه یه کا عهره بی یه بۆ دنیایی

و رامانا "دایکا هه می پیساتی و به لایان" ددهت، و هه زږیکرنا وی

و غافل بوونا پی، دشوبهینیت ب "حُمِيًّا" (عهره ق)ی. هه روه کی چاوا عهره ق

عه قلی مروځی ژ سه ری وی دبهت و وی سه رخۆش دکهت، هه زږیکرنا

دنیایی ژ ی به صیره تا مروځی (چاځی دلی) کۆره دکهت و وی غافل

و "سه رخۆش" لی دکهت.

ئەبو ئىسحاق دېڭىز: "من بتنى ھندەك تىشتىن كىم ژ دىيائى وەرگرتىنە،
بەلئى تە ھند يا ھەزژىكرى ھەتا كو تو ب تەمامى پى سەرخۆش بووى
و ھاي ژ خۆ نەماي".

• مفايىن رەوشتى و پەروردهيى:

۱. دنيا ژىدەرى فتنەيانە: ھەزژىكرنا دىيائى سەرى ھەمى خەلەتيانە.
۲. ھەزژىكرنا دىيائى عەقلى ژناف دىبەت: ھەزژىكرنا دىيائى مروقى كۆرە
و كەر دكەت.
۳. مەترسيا سەرخۆشيا ب غەفلەتى: سەرخۆشيا ب دىيائى ژ يا ب عەرەقى
مەترسیدارترە.
۴. گرنگيا ھشيارى و زىنديا دلى: دقیت باوەردار ھەر گاف يى ھشيار بيت
و نە كەفیتە داڤا غەفلەتى.

٦٧: وَلَمْ أَحْلِلْ بَوَادٍ فِيهِ ظُلْمٌ وَأَنْتَ حَلَلْتَ فِيهِ وَأَنْهَمَلْتَا

• رامانا په يشان:

- وَلَمْ أَحْلِلْ: و نه ز نه چوومه خوار و نه مامه.
- بَوَادٍ: د دۆله كې، د نهاله كې دا.
- فِيهِ ظُلْمٌ: سته م تيدا هه بيت.
- وَأَنْتَ حَلَلْتَ فِيهِ: و تو تيدا چوويه خوار و ماى.
- وَأَنْهَمَلْتَا: و تو تيدا ماى و بهردهوام بووى (وه كى بارانه كا بهيز يا كو نائيتته گرتن).

• رامان:

و نه ز د ناف دۆل و نهاله كا سته م تيدا هه بيت، نه مامه، به لى تو تيدا ماى و بهردهوام بووى و تيدا گيرؤ بووى.

• شروقه كرن:

ل قير ه "واد فيه ظلم" (دؤلا سته مى) كناية يه ژ جهين كو گونه ه و سته م تيدا ب ئاشكرايى دهينه كرن، يان ژى كناية يه ژ سته مكرنا ل نه فسى ب كرنه گونه هان.

ئهبو ئيسحاق دبيريت: "نه ز خو ژ جهين سته م و گونه هان دوویر دكه م". به لى نه و ئاموژگار يكه رى غافل نه بتننى چويه ناف وان جهان دا، به لكو "انهمل"، ئانكو: ب ته مامى تيدا نوqm بوويه و هيدي نه شيت ژى دهر بكه شيت، هه روه كى بارانه كا بهيز يا كو لسهر تشته كى دبارت و وى پر

دکەت، ئەقە دیسان بەراوردیە کە د ناڤه‌را کەسە کۆ کو خۆ ژ گونە‌هان
دپاریزیت و کەسە کۆ کو ب تەمامی د ناڤ وان دا دژیت.

• مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. دویره‌فتن ژ جهین گونە‌هان: دقیت مروّف خو ژ هەمی وان جهان
بپاریزیت یین کو دشین وی به‌ره‌ف گونە‌هی قە بیه‌ن.

۲. مه‌ترسیا ئاساییکرا گونە‌هی: دەمی مروّف د ناڤ ژینگە‌ها گونە‌هان دا
دژیت، ب بۆرینا دەمی گونە‌ه ل نک وی ئاسایی دبن.

۳. پاراستنا نه‌فسی ژ سته‌می: مه‌زنترین سته‌م، سته‌ما مروّقی یه‌ ل نه‌فسا
خۆ ب گونە‌هان.

۴. هه‌ل‌بژارتنا ژینگە‌ها باش: ژینگە‌ها باش هاریکاریا مروّقی دکەت لسه‌ر
مان و به‌رده‌وامیا لسه‌ر پیکاراست.

٦٨: وَلَمْ أَنْشَأْ بِعَصْرِ فِيهِ نَفْعٌ وَأَنْتَ نَشَأْتَ فِيهِ وَمَا انْتَفَعْتَ

• راما نا په يشان:

- وَلَمْ أَنْشَأْ: و نه ز مه زن نه بوويمه.
- بِعَصْرِ: د سهرده مه كي دا.
- فِيهِ نَفْعٌ: مفا تيدا هه بيت.
- وَأَنْتَ نَشَأْتَ فِيهِ: و تو تيدا مه زن بووي.
- وَمَا انْتَفَعْتَ: و ته مفا ژي وهرنه گرت.

• راما ن:

و نه ز د سهرده مه كي دا مه زن نه بوويمه كو مفا تيدا هه بيت (وه كي سهرده مي ته)، و تو تيدا مه زن بووي و (مخابن) ته مفا ژي وهرنه گرت.

• شروځه كرن:

ل څيره نه بو ئيسحاق، ب شيوازه كي دلنزمانه، به راورد يي دكه ت د ناڅه را سهرده مي خو و سهرده مي وي ټاموژگار يكه ري پير دا، ب گشتي، هه سهرده مه كي ژ يي پستي خو باشته ژ لايي نيزيكييا ب سهرده مي پيغه مبه را يه تيي و هه بوونا زانا يين مه زن، له ورا نه و دييژيت: "تو د سهرده مه كي زيرين دا مه زن بووي كو تژي بوو ژ زانا و خيري، و دهره تيي فيربووني گه له ك بوون، به لي مخابن، ته مفا ژ وي ده ليڅا مه زن وهرنه گرت، و نه ز د سهرده مه كي دا مه زن بووم كو فتنه و خرابي تيدا زيده ترن، و دگهل هندي ژي نه ز بزاځي دكه م"، نه څه ژي لومه كا دي يا به يزه لسه روي كه سي كو ده ليڅه بو هاتينه و مفاي ژي وهرنه گرتيه.

• مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. مفاوه‌رگرتن ژ ده‌لیقه‌یان: دقیت مروّف مفای ژ ده‌لیقه‌یین باش یین ژيانا خو وهرېگریټ، ب تایبه‌تی هه‌بوونا د ناف زانا و صالحان دا.
۲. سوپاسی لسه‌ر نیعمه‌تا سه‌رده‌میّ باش: ژيانا د سه‌رده‌مه‌کیّ باش دا نیعمه‌ته‌که و پیدقی ب سوپاسییّ هه‌یه.
۳. کارکرن د هه‌ر حاله‌ته‌کی دا: نابیت مروّف خرابییا سه‌رده‌می بکه‌ته به‌هانه بوّ ته‌مبه‌لییّ.
۴. بهایی زانایان: هه‌بوونا زانایان د جفاکه‌کی دا نیعمه‌ته‌کا مه‌زنه و دقیت مفای ژئ وهرېگرین.

٦٩: وَقَدْ صَاحَبَتْ أَعْلَامًا كِبَارًا وَلَمْ أَرَكْ اقْتَدَيْتَ بِمَنْ صَحِبْتَ

• رَامانا په یشان:

- وَقَدْ صَاحَبَتْ: و ب راستی تو بوویه هه قالئ.
- أَعْلَامًا كِبَارًا: زانایین مهزن و ب ناڅ و دهنگ (أعلام: جمع علم، ئالایی، کنایه یه ژ زانایی مهزن).
- وَلَمْ أَرَكْ: و من تو نه دیتی.
- اقْتَدَيْتَ: تۆ دویځکه فتی، ته چاف لی کره.
- بِمَنْ صَحِبْتَ: ب وی که سی تو بوویه هه قالئ وی.

• رَامان:

و ب راستی تو هه قالئ زانایین مهزن و بناڅ و دهنگ بووی، و (به لی) من نه دیت کو تۆ دویځکه فتی بی و چاف ل وان که سان کریت یین تو بوویه هه قالئ وان.

• شروقه کرن:

ئه شه لومه کا دی یا تایبه ته، ئه و دبیریت: "مهزنترین دهلیقه بو ته ئه و بوو کو تو هه قال و قوتایی "أعلام" ان بووی، ئانکو: زانایین مهزن و ئیامین سه رده می خو بووی، به لی مخابن، هه قالینیا ته بتنی یا پروکه شی و سه رقه یی بوو و ته چ "اقتداء" (دویځکه فتن) ب ره وشت و زانین و عیباده تی وان نه کره.

هه قالینیا زانایان بتنی ب روینشتنا دگهل وان نینه، به لکو ب وهرگرتنا زانین و ره وشتی وان و کارپیکرنا وییه. که سه کی کو دگهل زانایان

ب روینیت و چ گوهورینه ک د ژيانا وی دا پهیدا نه بیت، نهو زیانکاری
هه ره مه زنه.

• مفایین ره وشتی و پهروه ردهیی:

۱. گرنگیا دویفکهفتنا زانایان: هه قالینیا زانایان دقیت ببیته نه گهری
دویفکهفتن و چاقلیکرنا وان د خیری دا.

۲. مفا وه رگرتن ژ هه قالینی: دقیت مروف مفا ژ جقات و هه قالینیا
خه لکی باش وه ربگریت.

۳. زانینا بی عه مهل: دیتن و بهیستنا زانینی بی کارپیکن، مفا نادته.

۴. هه لبارتن پیشه وایین باش: دقیت مروف زانایین صالح بکته پیشه و
(قدوة) بو خو.

۷۰: وَنَادَاكَ الْكِتَابُ فَلَمْ تُجِبْهُ وَنَهَنَكَ الْمَشِيبُ فَمَا انْتَبَهَتَا

رامانا په یقان:

- وَنَادَاكَ الْكِتَابُ: و په رتووکې (قورنای) گازی ته کر.
- فَلَمْ تُجِبْهُ: و ته به رسف نه دا.
- وَنَهَنَكَ: و هشیاری دا ته، ریگری ل ته کر.
- الْمَشِيبُ: پیراتی، سپیوونا مویان.
- فَمَا انْتَبَهَتَا: به لئ تو هشیار نه بووی.

• رامان:

و په رتووکې (قورنای) گازی ته کر، به لئ ته به رسفا وی نه دا، و پیراتی
هشیاری دا ته، به لئ تو هشیار نه بووی.

• شروقه کرن:

هوژانقان ل څیره دوو ژ مه زترین گازیکه ر و هشیارکه ران بو مروقی دیار
دکه ت.

یا ئیکې: "الکتاب" (قورنای)، کو په یقا خودی یه و ب به رده وامی گازی
مروقی دکه ت به ره ف ریکا راست.

یا دووی: "المشيب" (پیراتی)، کو هشیارکه ره کئ بی دهنکه و په یامبه را
(به ریدا) مرنئ یه و دیژیته مروقی "خو به ره هف بکه، سه فهر نیژیکه".
به لئ مخابن، نه و که سئ غافل، نه گوهی خو دده ته گازی قورنای، و نه ژ
ژ هشیارکنا پیراتی هشیار دبیت، که سه کئ کو نه ف هه ردو و هشیارکه ره
وی هشیار نه که ن، هیدی چ هشیارکه ره ک مفای ناگه هینیتی.

• مفایین ره وشتی و پهروه ردهیی:

۱. قورئان گازیکه ری سهره کی یه: دقیت مروث بهرده وام گوهدارییا گازیا قورئانی بکته و بهرسقا وی بدهت.
۲. پیراتی هشیارکهره: پیراتی نیعمه ته که ژ خودی بو هندی کو مروث خو بهرهه ف بکته.
۳. مه ترسیا مرنا دلی: ده می دل دمریت، هیدی کاریگر نابیت نه ب ئایه تان و نه ب نیشانی دنیا یی.
۴. پیدقیا بهرسقانا بانگی: ده می گازیکه ری خیری گازی ته دکته، ب له ز بهرسف بده.

۷۱: لَيْقُبُحْ بِالْفَتَى فِعْلُ التَّصَابِي وَأَقْبَحُ مِنْهُ شَيْخٌ قَدْ تَفَتَّى

• رامانا په یشان:

• لَيْقُبُحْ: ب راستی کرېته، نه جوانه.

• بِالْفَتَى: ل گه نجی.

• فِعْلُ التَّصَابِي: کار و کریارین زاروکانه، عقل سڅکی.

• وَأَقْبَحُ مِنْهُ: و کرېتر ژوی.

• شَيْخٌ: پیره میړه ک.

• قَدْ تَفَتَّى: کو خو وه ک گه نجان لی بکته.

• رامان:

ب راستی ل گه نجی کرېته کو کار و کریارین زاروکانه بکته، و ژوی

کرېتر، پیره میړه که کو خو وه ک گه نجان لی بکته.

شروقه کرن:

ئه فقه حکمه ته کا جڅاکی یا گه له ک گرنګه، هو زانقان دبېژیت: کارین عقل

سڅک و زاروکانه (التصابي) ل گه نجه کی بخو کرېت و نه جوانن، چونکی

گه نجاتی ده می جدیوون و کارکرنی یه، به لی کرېتر و نه جوانتر ژقی، ئه وه

کو پیره میړه ک خو وه ک گه نجه کی لی بکته و کارین عقل سڅک

بکته، چونکی هر ژیه کی قه در و ریز و رښتارین خو یین تایبته هه نه،

پیراتی ده می روومه ت و سه نګینی و حکمه تی یه، نه ده می یاری و عقل

سڅکی یه، پیره میړه کی کو خو وه ک گه نجان لی بکته، روومه ت

و قه دری خو ل بهر چاڅین خه لکی کیم دکته.

• مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. گونجاندنا ره‌فتاران دگهل ته‌مه‌نی: دقیت هه‌لسوکه‌فت و ده‌فتارین مروّقی دگهل ژی و پله‌یا وی یا جفاکی بگونجن.
۲. پروومه‌تا پیراتی: پیراتی قوناغا پروومه‌ت و سه‌نگینی یه و دقیت بهیتته پاراستن.
۳. کریتیا کارین نه‌گونجای: کرنا کاره‌کی کو دگهل ژیی مروّقی نه‌گونجیت، وی ل بهر چاقان دئیخیت.
۴. خو نیاسین: دقیت مروّف قه‌در و قیমে‌تی خو و قوناغا ژیی خو ب‌زانیته.

۷۲: فَأَنْتَ أَحَقُّ بِالتَّغْنِيدِ مِنِّي وَلَوْ سَكَتَ الْمَسِيءُ لَمَا نَطَقْنَا

• راما نا په یشان:

- فَأَنْتَ أَحَقُّ: پا تو پتر پیدقی و ههژی.
- بِالتَّغْنِيدِ: ب لومه کرن و گازندی و بئ عقل دانان.
- مِنِّي: ژ من.
- وَلَوْ سَكَتَ الْمَسِيءُ: و خۆزی کهسئ خرابکار بئ دهنگ با.
- لَمَا نَطَقْنَا: دا تو نه ناخقی.

• راما ن:

و تو پتر ژ من ههژی لومه کرن و شه رمزار کرنی، و خۆزی کهسئ خرابکار (مه رهم هوزانغان بخویه) بئ دهنگ با، دا تو (ب ئاموژگاریین بئ کریار) نه ناخقی.

• شروقه کرن:

ئه بو ئیسحاق بهرده وامه لسه ر دانوستاندنا خو دگهل وی ئاموژگاریکه ری خه یالی، ئه و دبیزیت: "لسه ر بنه مایی وان هه می تشتین من گو تین، دیار دبیت کو تو پتر ژ من ههژی لومه کرنی."

پاشی ب شیوازه کی ئه ده بی و دلزمانه دبیزیته خو: "خۆزی ئه ز، "المسیء" (کهسئ خرابکار)، بئ دهنگ بام و من ئه ف دانوستاندنه دهست پینه کربا، دا کیما سی و عه بیین ته ژ دیار نه بان و ته ژ پیدقی نه دکر ب ئاخفتنی"، ئه قه هشیارییه که کو هنده ک جار ئاخفتن و دانوستاندن دبه ئه گه ری

دياربوونا كيياسيين خه لكي، لهورا هندهك جاران بي دهنگي باشته،
و دهه مان دهم دا، ئهو دانپيدانه كه كو هوزانقان بخوژي بي كيياسي نينه.

• مفايين رهوشي و پهروه ردهيي:

۱. دادپهروهري د حوكمكرني دا: دقيت مروث بهرامبه كهسي بهرامبه
دادپهروهري بيت و حقي وي بدهتي.

۲. بهايي بي دهنگي: هندهك جاران بي دهنگي باشته ژ ناخفته كا كو
بيته ئه گهري فتنه يي.

۳. دانپيدان ب كيياسيين خو: مروقي دلنزم هر گاف دانپيداني
ب كيياسيين خو دكهت.

۴. دويركهفتن ژ ململاني و جهدهلي: ململاني و جهدهل گهلهك جاران
دهرگههي شهري و كه رب و كيني قه دكهن.

۷۳: وَنَفْسَكَ ذُمَّ لَا تَذُمَّ سِوَاهَا بَعِيْبٌ فَهِيَ أَجْدَرُ مَنْ ذَمَّمْتَ

• رامانا په یشان:

- وَنَفْسَكَ ذُمَّ: و لوما ل نه فسا خو بکه.
- لَا تَذُمَّ سِوَاهَا: لوما ل کهسه کی دی ژبلی وی نه که.
- بَعِيْبٌ: ب کیپاسیه کی.
- فَهِيَ أَجْدَرُ: پا ب راستی تهو هه ژیتره.
- مَنْ ذَمَّمْتَ: ژ وی کهسی ته لومه کری.

• رامان:

و بتنی لوما ل نه فسا خو بکه و لوما ل کهسه کی دی ژبلی وی نه که، چونکی ب راستی تهو (نه فسا ته) هه ژیتره ب لومه کرنی ژ هه کهسه کی دی یی تو لومه دکه ی.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه ئیکه ژ حیکمه تیڼ هه ره مه زن یین سلوک و په روه رده یا گیانی، هوزانقان فه رمانی ل مروقی دکه ت کو هه می هیژ و شیانین خو یین لومه کرن و په خنه گرتنی، ناراسته ی "نه فسا خو" بکه ت، بهری تو ل کیپاسیین خه لکی بگه پری، ل کیپاسیین خو بگه ره، بهری تو لوما ل خه لکی بکه ی، لوما ل نه فسا خو بکه، چونکی نه فسا ته، ژ بهر کیپاسی و گونه هین وی یین کو تو بخو باشر دزانی، هه ژیتره کو تو وی لومه بکه ی، مژویلبوونا ب لومه کرنا نه فسی، مروقی ژ مژویلبوونا ب خه لکی دوبر دئیخیت، وی فیږی دلنرمیی دکه ت، و هاریکاریا وی دکه ت کو خو

چاک بکەت، خودایی مەزن د قورئانی دا سویندی ب "النفس اللوامة"
(نەفسا لۆمە کەر) دخوت، کو ئەو نەفسە یا کو خودانی خۆ لسهەر کێاسیان
لۆمە دکەت.

• مفايین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. مژویلبوون ب نەفسی: مژویلبوون ب چاککرنا نەفسا خۆ، کلیلا هەمی
خیرانه.

۲. دویرکەفتن ژ لۆمە کرنا خەلکی: لۆمە کرنا خەلکی نیشانا فەخر و خۆ
مەزنکرنی و غەیبەتی یه.

۳. نەفسا لۆمە کەر: هەبوونا "نفس لوامة" نیعمەتە کە و نیشانا زیندیوونا
دلی یه.

۴. ریکە خۆ چاککرنی: ئیکەم گاف د خۆ چاککرنی دا، دانپێدانا
ب کێاسیانە.

۷۴: فَلَوْ بَكَتِ الدِّمَا عَيْنَاكَ خَوْفًا لِدُنْبِكَ لَمْ أَقُلْ لَكَ قَدْ أَمِنْتَ

• رامانا په یشان:

- فَلَوْ بَكَتِ الدِّمَا: پا ئه گهر گریبا ب خوینی.
- عَيْنَاكَ: هه ردوو چاقین ته.
- خَوْفًا: ژ ترسا (سزایی خودی).
- لِدُنْبِكَ: ژ بهر گونه ها ته.
- لَمْ أَقُلْ لَكَ: دا من نه گوټبا ته.
- قَدْ أَمِنْتَ: کو تو یی پشتراست و ئارام بووی.

• رامان:

پا ئه گهر هه ردوو چاقین ته ژ ترسا سزایی گونه ها ته، ب خوين ژى گریبان،
دا من نه گوټبا ته کو "تو یی پشتراست بووی (ژ سزایی خودی)".

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه پله یا ترسا پیدقی ژ خودی دیار دکهت. هۆزانقان دبیریت:
مهسه لا گونه هین ته و سزایی خودی هنده یا مهزن و مهترسیداره، کو
ئه گهر تو هه می ژیی خو ژ ترسان بگری، و هه تا ږوندکین ته بینه خوين،
هیشتا ژى تو نه شیى پشتراست بی کو تو ژ سزایی خودی ږزگار بووی.
ئه فه نه بو بى هیقیکرنا مروقی یه ژ دلوقانیا خودی، به لکو بو هندى یه کو
مروف قه در و مهزناتیا گونه هین خو و مهزناتیا سزایی خودی ب زانیت
و قهت ب عیبادهت و گریبا خو نه خاپیت، دقیت باوهردار هه ردهم د ناڅبه را

"الخوف و الرجاء" (ترس و هیځی) دا بیت، ژگونه هیځن خو بترسیت و هیځیا دلوقانیا خودی بکته.

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. مه زن دیتنا گونه هی: دځیت باوه رددار گونه هیځن خو ب مه زن ببینیت، چونکی نه و سهرپیچیه ل هه مبه ر خودایی مه زن.

۲. ترس ژ خودی: ترس ژ خودی ئیکه ژ پله یین بلند یین ئیمانی.

۳. پشتراست نه بوون ب کریاران: نابیت مروځ ب چ کریاره کا خو پشتراست بیت کو دی وی رزگار کته، چونکی رزگار بوون بتنی ب دلوقانیا خودی یه.

۴. هه فسه نگیا د نابه را ترس و هیځی دا: مروځی موئمن د نابه را دوو په رین ترس و هیځی دا د فریت.

۷۵: وَمَنْ لَكَ بِالْأَمَانِ وَأَنْتَ عَبْدٌ أُمِرْتَ فَمَا ائْتَمَرْتَ وَلَا أَطَعْتَ

• رامانا په یثان:

- وَمَنْ لَكَ بِالْأَمَانِ: و کي پشتراستی و نارامی دایه ته؟
- وَأَنْتَ عَبْدٌ: و تو به نی و کویله یه کی.
- أُمِرْتَ: فەرمان ل ته هاتیه کرن.
- فَمَا ائْتَمَرْتَ: و ته فەرمان بجه نه ئینایه.
- وَلَا أَطَعْتَ: و ته گوهداری نه کریه.

• رامان:

و کي پشتراستی و نارامی دایه ته، د حاله کی دا کو تو به نیه کی، فەرمان ل ته هاتیه کرن و ته بجه نه ئینایه، و ته گوهداری نه کریه؟

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه پرسیاره کا ئینکاری یا بهیژه، هوژانقان دبئیت: چهوا تو هه ست ب "ئه مان" (پشتراستی) دکه ی؟ تو کی ی؟ تو "عبد" ی (به نی)، و حه قیقه تا به نی گوهداری کرنا خودانی ویه، خودانی ته (کو خودی یه) فەرمان ل ته کرینه (ب کرنا واجبان) و ته بجه نه ئینایه، و پیگری ل ته کریه (ژ کرنا حه رامان) و ته گوهداری نه کریه، پا به نیه کی سهرپیچیکهر و بی گوهداری، چهوا دشی ت پشتراست بیت کو خودانی وی وی سزا ناده ت؟ ئه فه بیرئینانه که ب حه قیقه تا مروقی و په یوه ندیا وی دگهل خودایی وی. حه قیقه تا مه "عبودیة" (به نیاتی) یه، و ئه رکی سهره کیی به نیاتی "طاعة" (گوهداری) یه.

• مفایین ره وشتی و پهروه ردهیی:

۱. نیاسینا حه قیقه تا به نیاتی: دقیت مروّف ب زانیت کوئو به نیی خودی یه و ئه رکی وی گوهداریکرنه.
۲. مه ترسیا سه ریچیکرنا فه رمانین خودی: سه ریچیکرن دژی حه قیقه تا به نیاتی یه.
۳. دویرکه فتن ژ هه ستا پشتراستییا بی جه: نابیت به نیی سه ریچیکه ر هه ست ب پشتراستی بکه ت.
۴. پیدقیا به رده واما ته وبی و فه گه ریانی: ماده م مروّف یی کیم و کاسه، دقیت به رده وام ب ته و به و ئیستغفاری ب زقریته نک خودی.

۷۶: ثَقُلْتَ مِنَ الذُّنُوبِ وَلَسْتَ تَخْشَى لِحَبْلِكَ أَنْ تَخِفَّ إِذَا وُزِنْتَ

• رامانا په‌یثان:

• ثَقُلْتَ مِنَ الذُّنُوبِ: تو ب گونده‌هان گران بووی.

• وَلَسْتَ تَخْشَى: و تو ناترسی.

• لِحَبْلِكَ: ژبه‌ر نه‌زانی‌نا ته.

• أَنْ تَخِفَّ: کو تو سڅک بیی.

• إِذَا وُزِنْتَ: ده‌می تو ده‌یی‌ه کی‌شان.

• رامان:

پشتا ته ب گونده‌هان یا گران بووی، و ژبه‌ر نه‌زانی‌نا ته، تو ناترسی کو (کریارین ته یین باش) سڅک ده‌رکه‌فن ده‌می تو (ل رۆژا قیامه‌تی) ده‌یی‌ه کی‌شان.

• شروقه‌کرن:

ل فِیْهِ هُوزَانُثَانِ ثَامَاثِیْ ب "میزان" سی (ته‌رازی‌یا) رۆژا قیامه‌تی دکه‌ت، کو کریارین به‌نیان پی ده‌ینه کی‌شان، ئەو دبی‌ژیت: "پشتا ته یا ب باری گونده‌هان گران بووی، و ئەفه دڤیت ته بترسینیت، به‌لی کاره‌ساتا ته ئەوه کو تو ژ تشته‌کی دی ناترسی، ئەو ژی سڅک‌بوونا په‌خی ته‌رازی‌یا کارین باشه" ژبه‌ر "نه‌زانی‌نا" ته ب حه‌قیقه‌تا رۆژا قیامه‌تی، تو ناترسی ژ وی کاره‌ساتی، خودایی مه‌زن دبی‌ژیت: ﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٥٦﴾ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ﴿٥٧﴾﴾ (سوره‌تا القارعة، ئایه‌تین ۹-۶). ئانکو: رزگار‌بوون گریدایه ب گران‌بوونا ته‌رازی‌یا کارین باش.

کەسێ کو گونەهێن وی گەلە ک بن، دی ڕەخێ کارین وی یین باش سڤک
بیت، و ئەڤە مە ترسیه کا گەلە ک مەزنه.

• مفايین ڕەوشتی و پەرۆهردەیی:

۱. باوەری ب تەرازیی: باوەری ب تەرازیا ڕۆژا قیامەتی ئیکە ژ بنه مایین
ئیمانی.

۲. گرانکنا تەرازیی: دڤیت مروڤ بزاقی بکەت کو ب کارین باش تەرازیا
خۆ گران بکەت.

۳. ترس ژ سڤکبوونا کریاران: سڤکبوونا کریاران نیشانا زیانکاریی یه.

۴. نه زانین ئە گەری بی ترسیی یه: هەر چه‌ند زانینا مروڤی ب خودی
و ب ڕۆژا دو ماهیی زیده دبیت، ترسا وی ژ ی زیده دبیت.

۷۷: وَتُشْفِقُ لِلْمُصْرِ عَلَى الْمَعَاصِي وَتَرْحَمُهُ وَنَفْسَكَ مَا رَحِمْتَ

• رامانا په یشان:

• وَتُشْفِقُ: و تو دلوقانیی دبهی، دلی ته پی دسوژیت.

• لِلْمُصْرِ: بۆ وی کهسی بهردهوام.

• عَلَى الْمَعَاصِي: لسه رگونه هان.

• وَتَرْحَمُهُ: و تو دلوقانیی پی دبهی.

• وَنَفْسَكَ: و نه فسا خو.

• مَا رَحِمْتَ: ته دلوقانی پی نه بریه.

• رامان:

و دلی ته ب وی کهسی لسه رگونه هان بهردهوام دشهوتیت و تو دلوقانیی

پی دبهی، د حاله کی دا کو ته دلوقانی ب نه فسا خو نه بریه!

• شروقه کرن:

ئهف مالکه ژى لیک جوداهیه کا دی یا سهیر د ره وشتی مروقی دا دیار

دکته، ئه و دبیژیت: "دهمی تو کهسه کی دی دبینی کو پی بهردهوامه لسه

گونه هان، دلی ته پی دشهوتیت و تو دلوقانیی پی دبهی و هیثیا خیری بۆ

دخوازی، ئهفه کاره کی باشه، بهلی یا سهیر ئه وه کو تو بخو ژى پی

بهردهوامی لسه ره همان گونه هان، و ته دلوقانی ب نه فسا خو نینه! ئه و

نه فسا کو هه ژیتره ب دلوقانی و شهفه تا ته".

ئهفه نیشانا وی چه ندی یه کو هنده ک جار مروف ستهمی ل خو دکته

ب شیوهیه کی کو ل کهسه کی دی ناکته. دقیت دلوقانیا مروقی

دهسټپيکي بۆ نه فسا وي بخو بيت، ب وي چه ندي کو وي ژ سزايي خودي
بياړيزيت.

• مفايين ره وشتي و پهروه دهيي:

۱. دلوفاني ب نه فسي: دلوفانيا راسته قينه ب نه فسي، پاراستنا وي يه
ژ ناگري جه هغه مي.

۲. دهسټپيکرنا ب خو: دقيت چاکسازي و دلوفاني دهسټپيکي ژ نه فسا
مروقي بخو دهست پي بکه ت.

۳. مه ترسيا سته ما ل نه فسي: مه زنترين سته م، سته ما مروقي يه ل نه فسا
خو.

۴. هه فسه نگی د دلوفاني دا: دقيت مروف دلوفاني دگه ل خه لکی بکه ت،
به لي نه لسهر حسابا ژبيرکرنا نه فسا خو.

۷۸: رَجَعْتَ الْقَهْقَرَى وَخَبَطْتَ عَشْوَا لَعْمُكَ لَوْ وَصَلْتَ لَهَا رَجَعْتَا

• رامانا په یشان:

- رَجَعْتَ الْقَهْقَرَى: تو پاشفه زقری.
- وَخَبَطْتَ عَشْوَا: و ته ب کوراتی لیدا (وه کی حیستره کا شه فی ب کوراتی بریقه دچیت و های ژ خو نینه).
- لَعْمُكَ: سویند ب ژیی ته.
- لَوْ وَصَلْتَ: نه گهر تو گه هشتبای.
- لَهَا رَجَعْتَا: تو پاشفه نه زقری.

• رامان:

تو پاشفه زقری و ته ب کوراتی لیدا و های ژ خو نه مابوو، سویند ب ژیی ته، نه گهر تو (ب راستی) گه هشتبای، تو پاشفه نه زقری.

• شروقه کرن:

ل فیړه هوژانغان به حسې وی که سې پستی دهمه کي لسهر پړکا راست، پاشفه دزقریت و دکه فیه د ناف گومان و تاریاتیان دا، وه سف دکه ت. "الرجوع القهقری" پاشفه زقرینه. "خط عشواء" کنایه یه ژ کارکړنا بی زانین و بی پریهر، کو نه نجامی وی بتنی تیکچوون و هندابوونه.

پاشی هوژانغان سویندی دخوت و دبیریت: "نه گهر ته ب راستی لذه تا گه هشتنا ب خودی و زانینی تام کربا، و نه گهر پونا هیایمانی ب راستی که تبا د دلې ته دا، قه ت تو پاشفه نه زقری". نه فیه نیشانا وی چه ندی یه کو

پاشقەزقرین گەلەك جاران ئەگەرى وى ئەوہ كو ل دەستپىكا تەمەنى
مروڧ ب راستى نەگەشتبوو، و رىكا وى يا لسەر بنەمايە كى قايم نەبوو.

• مفايىن رەوشتى و پەرورەدەيى:

۱. مە ترسيا پاشقەزقرىنى: پاشقەزقرىن نىشانى لاوازا ئىمان و زانىنى يە.
۲. پىدقيا زانىنا ب بەصيرەت: دقئىت رىكا مروڧى لسەر زانىن و بەلگەيىن
روون بيت، نە ب كوراتى.
۳. لذەتا ئىمانى: ئەو كەسى لذەتا ئىمانى يا راستەقىنە تام بکەت، قەت حەز
ناكەت ژى دوير بکەفىت.
۴. قايمکرنا بنەمايان: دقئىت مروڧ دەستپىكى بنەمايىن ئىمان و زانىنا خو
قايم بکەت، دا كو خو ل ھەمبەر بايى فتنەيان بگرن.

۷۹: وَلَوْ وَاْفَيْتَ رَبَّكَ دُونَ ذَنْبٍ وَنَاقَشَكَ الْحِسَابَ إِذَا هَلَكْتَ

• رامانا په یثان:

- وَلَوْ وَاْفَيْتَ رَبَّكَ: و نه گهر تو گه هشتبایه خودایی خو.
- دُونَ ذَنْبٍ: بیی چ گونه هه ک.
- وَنَاقَشَكَ الْحِسَابَ: و وی حساب ه کا ورد و هویر و ب جزئیات دگهل ته کربا.

• إِذَا: وی گافی.

• هَلَكْتَ: دا تو تیچی و ژناقچی.

• رامان:

و نه گهر تو بیی چ گونه هه ک ژی گه هشتبایه خودایی خو، و وی حساب ه کا ورد و هویر دگهل ته کربا، وی گافی دا تو تیچی.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه ژی ئاستی ترسا پیدقی ژ خودی و نه خاپاندنا ب کریاران بلندتر دکهت، هوزانقان گریانه یه کا موسته حیل دئینته پیش: "هزر بکه تو بیی چ گونه هه ک بچی بهر دهستی خودی". پاشی دبیزیت: "دگهل هندی ژی، نه گهر خودی ب 'مناقشة الحساب' (حسابا ورد و هویر و ب جزئیات) حسابی دگهل ته بکهت، تو دی ب هیلاک چی. چونکی (مناقشة الحساب) رامانا وی نه وه کو خودی پرسیارا حقی نیعمه تین خو ژی دی کت، ئه ری ته حقی نیعمه تا چاقان، گوهان، دهستان، عه قلی... هتد، ب ته مامی دایه؟ بیگومان کهس نه شیت حقی سوپاسیا بتنی ئیک نیعمهت ژی ب ته مامی

بدهت، له ورا پيڼغه مبهري (سلاف لي بن) د بېژيت: "هر كه سي حسابا وي بهيته مناقشه كړن، دي هيته سزادان" (صحيح البخاري و مسلم).
عائيشايي (خودي ژي رازي بيت) گوټ: "هرې ما خودي نابيژيت افسوف
يُحَاسَبُ حَسَابًا يَسِيرًا؟". پيڼغه مبهري گوټ: "هو عرض له (نیشاندا نا
كړيارانه)، به لي هر كه سي بهيته مناقشه كړن، دي هيلاك بيت".

• مفايين رهوشتي و په روه رده يي:

۱. رزگار بوون بتني ب دلوفانيا خودي يه: كړيارين مروفي، هر چند زور
بن، وي رزگار ناكه ن ته گهر دلوفانيا خودي نه بيت.
۲. پشت نه بهستن ب كړياران: نابيت مروف ب كړيارين خو بخاپيت و هزر
بكهت كو نه و هه ژي به هه شتي يه.
۳. كيپاسي د سوپاسييا نيمه تان دا: مروف چند سوپاسيا خودي بكهت،
هيشتا يي كيپم و كاسه د حقي نيمه تين وي دا.
۴. داخوازا دلوفاني و ليپوريني: دقيت مروف به رده وام داخوازا فزل
و دلوفاني و ليپورينا خودي بكهت، نه داخوازا حقي خو.

۸۰: وَلَمْ يَظْلِمَكَ فِي عَمَلٍ وَلَكِنْ عَسِيرٌ أَنْ تَقُومَ بِمَا حَمَلْتَآ

• رامانا په یشان:

- وَلَمْ يَظْلِمَكَ: و وی سته م ل ته نه کړیه.
- فِي عَمَلٍ: د کاره کی دا.
- وَلَكِنْ: به لکو.
- عَسِيرٌ: گرانه، ب زه حمه ته.
- أَنْ تَقُومَ: کو تو رابی ب (بجهه بیني).
- بِمَا حَمَلْتَآ: ب وی تشتی تو پی هاتیه بارکرن (ئه مانه ت).

• رامان:

و ئه و (خودی) د چ کاره کی دا سته می ل ته ناکه ت، به لکو گران و ب زه حمه ته کو تو ب وی ئه مانه تی رابی یی کو تو پی هاتیه بارکرن.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه پروونکر نه که بو مالکا به ری نوکه، هو زانقان دبیریت: "ئه گهر تو ب مناقشة الحساب هیلاک بووی، ئه ف نه ژبه ر وی چه ندی یه کو خودی سته م ل ته کړیه، حاشا! خودی ب ته مه ت سه ری گه نمه کی زی سته می ل که سی ناکه ت. به لکو 'عسیر' (گران) ه کو تو بخو بشی حه قی وی ئه مانه تی ب ته مامی بده ی یی کو تو پی هاتیه بارکرن".

ئه و ئه مانه ته چیه؟ ئه و ئه مانه ته یه یی کو خودی د قورئانی دا دبیریت: ﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾ (سوره تا الأحزاب،

ئايە تا ۷۲). ئەف ئەمانەتە، ئەرك و واجيېن شەرى نە، مەرفى ئەف بارى
گران هەلگرتىە، لەورا رابوونا ب حەقى وى ب تەمامى كارە كى گەلەك
گرانە، لەورا هىلاكبوونا مەرفى ژبەر كىياسىيا وى بخۆيە، نە ژبەر ستەما
خودى يە.

• مفايېن رەوشتى و پەروردهيى:

۱. پاك و پاقرىا خودى ژ ستەمى: خودى ب تەمامى يى پاك و پاقرە
ژ ستەمى.

۲. گرانىا ئەمانەتى: ئەمانەتى شەرى بارە كى گرانە و پىدقى ب بزاف
و جۆدە كا مەزن هەيە.

۳. دانپىدان ب كىياسىيا خۆ: دقيت مەرف دانپىدانى بكت كوئە و يى كىم
و كاسە د بجه ئىنانا حەقى خودى دا.

۴. لۆمە كرنا نەفسى نە خودى: دەمى مەرف تووشى بەلايان دبىت، دقيت
لۆمال نەفسا خۆ بكت، نە كو گازندى ژ خودى بكت.

۸۱: وَلَوْ قَدْ جِئْتَ يَوْمَ الْفَصْلِ فَردًا وَأَبْصَرْتَ الْمَنَازِلَ فِيهِ شَتَّى

• رَامَانَا پە یثان:

- وَلَوْ قَدْ جِئْتَ: و ئە گەر تو هاتبا.
- يَوْمَ الْفَصْلِ: رۆژا جودا کرنی (ناڤه که ژ ناڤین رۆژا قیامه تی).
- فَردًا: ب تنی.
- وَأَبْصَرْتَ: و ته دیتبا.
- الْمَنَازِلَ: پله و پایان، جهین مانئ.
- فِيهِ: تیدا (ل وئ رۆژی).
- شَتَّى: جودا جودا، جوهره و جور.

• رَامَان:

و ئە گەر تو ل رۆژا جودا کرنی (قیامه تی) ب تنی هاتبا، و ته دیتبان کا چاوا
پله و پایه تیدا یین جودا جودا و جوهره و جورن.

• شروڤه کرن:

ل ڤیره هۆزانقان دیمه نه کی رۆژا قیامه تی دئینیته بهر چاقان بۆ هندی کو
په شیانی و خه ما وی که سی غافل نیشان بدهت.

یا ئیککی: تو دی "فردا" (ب تنی) هیی، نه سامان، نه کهس و کار، و نه پله
و پایه دی دگهل ته بن، بتنی کریارین ته.

یا دووی: تو دی "المنازل شتی" بینی، ئانکو تو دی بینی کا چاوا خه لک
د پله یین گه له ک جودا دا نه، هنده ک د بلندترین پله یین به حه شتی دا نه،
و هنده ک د نزمترین پله یین جه هنه می دا نه، دیتنا ڤی جودا هییا مه زن

د ناقبه را پله يا ته و پله يا وان كه سپين كول دنيايي بهلكي ژ ته نرمتر بوون،
دئ بيته نه گهرئ په شيمانیه كا بئ سنور.

• مفایین ره وشتی و پهروه ردهیی:

۱. باوهری ب رۆژا قیامه تی: بیرئینانا دیمه نیڼ رۆژا قیامه تی ئیمانی بهیز
دئیخیت.

۲. هاتنا ب تنی: دقیت مروؤف ب زانیت كول رۆژا قیامه تی كهس مفای
ناگه هینیته كه سی.

۳. جوداهیا پله یان ل ئاخره تی: پله یین ئاخره تی لسه ر بنه مایی ئیمان
و کریاران، نه لسه ر بنه مایی سامان و نه سه بی.

۴. پیشبرکی بۆ پله یین بلند: دیتنا قی جوداهیئ دقیت بیته هاندهره ک بۆ
پیشبرکی کرنا بۆ دهستقه ئینانا بلندترین پله یان.

۸۲: لَأَعْظَمْتَ النَّدَامَةَ فِيهِ لَهْفًا عَلَى مَا فِي حَيَاتِكَ قَدْ أَضَعْتَ

• رامانا په یشان:

• لَأَعْظَمْتَ النَّدَامَةَ: دا په شیمانی گه له ک مه زن بینۍ.

• فیه: تیدا (ل وی پوژۍ).

• لَهْفًا: ب حه سرهت و ئاخ و ژان.

• عَلَى مَا: لسهر وی تشتۍ.

• فِي حَيَاتِكَ: د ژيانا خو دا.

• قَدْ أَضَعْتَ: ته ژ دهستدای، ته به رزه کریه.

• رامان:

(نه گهر ته نهو دیمه نه دیتبا) دا ب حه سرهت و ئاخ، په شیمانیه کا گه له ک

مه زن لسهر وی تشتۍ ته د ژيانا خو دا ژ دهستدای، بینۍ.

• شروقه کرن:

ئه ف مالک ته نجامۍ مالکا بهری نوکویه، ده مۍ تو وی دیمه نۍ ترسناک

دبینۍ، دۍ چ ههسته ک بو ته چیبیت؟ "لَأَعْظَمْتَ النَّدَامَةَ لَهْفًا"، ئانکو دۍ

تووشۍ په شیمانی و حه سرهته کا هنده مه زن بی کو چ په شیمانیه کا دنیایی

ناگه هیتۍ، دۍ په شیمان بی لسهر ههر چرکویه کا کو ته د غه فله تۍ دا

بوړاندۍ، دۍ په شیمان بی لسهر ههر ده لیقه یه کا خیرۍ یا کو ته

ژ دهستدای، دۍ په شیمان بی لسهر ههر گونه هه کا کو ته کری، لۍ مخابن،

ههروه کی بهری نوک ژی مه گوټی، نهو په شیمانی و حه سرهت هیډی

چ مفای ناکه ن.

• مفایین ره وشتی و پهروه ردهیی:

۱. په شیمانیا ئاخړه تی: په شیمانیا ئاخړه تی یا بی سنور و بی دوماهی یه.
۲. بهایی وهخت و دهلیقه یان: ل ئاخړه تی، مروځ دی بهایی راسته قینه یی هر چرکه یه کا ژيانا دنیایی زانیت.
۳. کارکن بهری په شیمانیی: مروځی زیره ک ئه و کهسه یی کو ئه څرو کاری دکه ت دا سوبه هی په شیمان نه بیت.
۴. بیرئینانا هه سره تا ئاخړه تی: بیرئینانا وی هه سره تی، دلی نه رم دکه ت و مروځی هانده دت بو کارکرنی.

۸۳: تَفَرُّ مِنَ الْهَجِيرِ وَتَتَّقِيهِ فَهَلَّا عَنْ جَهَنَّمَ قَدْ فَرَرْتَ

• رامانا پەيشان:

• تَفَرُّ: تو دره‌فی.

• مِنَ الْهَجِيرِ: ژ گهرماتیا نیشرۆیا هاقینی.

• وَتَتَّقِيهِ: و تو خو ژۆ دپاریزی.

• فَهَلَّا: پا بۆچی نه.

• عَنْ جَهَنَّمَ: ژ جههنه‌مى.

• قَدْ فَرَرْتَ: تو ره‌فی باى.

• رامان:

تو ژ گهرماتیا نیشرۆیى دره‌فی و خو ژۆ دپاریزی، پا بۆچی تو ژ ئاگرى
جههنه‌مى ناره‌فى؟

• شروقه‌کرن:

ل قییه هۆزانقان به‌راوردیه‌کا گه‌له‌ک ساده و پراکتیکی دکه‌ت بۆ هندى
کو غه‌فله‌تا مروّفى نیشان بده‌ت، ئەو دبیژیت: "تو ته‌حه‌ممو لا گهرماتیا
کورت و ده‌مکی یا دنیاىى (اله‌جیر) ناکه‌ی، و ب هه‌مى شیانان خو ژۆ
دپاریزی و دره‌قیه به‌ر سیبه‌ر و هینکاتیى، ئەفه کاره‌کى سروشتیه، به‌لى یا
سه‌یر ئەوه کو تو ژ ئاگرى جههنه‌مى، یى کو گهرماتیا وی چه‌ندین جاران
ژ یا دنیاىى پتره و سزایى وی یى هه‌تاهه‌تاییه، ناره‌فى و خو ژۆ ناپاریزی!"

رهڦينا ژ جههنه مې ب چ تشته کی یه؟ ب دویرکهفتنا ژ وان گونه هـ
و کریارانہ یین کو مروځی دبنه جههنه مې، ئەڤه دیسان نیشانا تیک
نه گونجاتی یه ده لسه نگاندنا مروځی دا بو مه ترسیان.

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. به راورد کرنا د ناقبه را سزایی دنیا و ئاخره تی دا: سزایی ئاخره تی
ب چ شیوه یه کی ناهیته به راورد کرن دگه ل ئیش و نازارین دنیا یی.
۲. رهڦينا ژ جههنه مې: ههروه کی چاوا تو ژ مه ترسیین دنیا یی درهځی، دځیت
پتر ژ مه ترسیین ئاخره تی برهځی.
۳. کار کرنا ب زانینی: ئەگه ر ته ب راستی زانیا کا جههنه م چهنده یا
ب ترسه، دا ب له ز ژ ی رهځی.
۴. خو پاراستن: خو پاراستنا راسته قینه، خو پاراستنا ژ ئاگری جههنه م یه.

۸۴: وَلَسْتَ تُطِيقُ أَهْوَنَهَا عَذَابًا وَلَوْ كُنْتَ الْحَدِيدَ بِهَا لَذُبْتَ

• رامانا په یثان:

- وَلَسْتَ تُطِيقُ: و تو نه شیئی ته حه ممول بکه ی.
- أَهْوَنَهَا عَذَابًا: سځکترین سزایی وی.
- وَلَوْ كُنْتَ الْحَدِيدَ: و نه گهر تو ناسن ژی بای.
- بِهَا: تیدا (د جهنهمی دا).
- لَذُبْتَ: دا تو حه لیای.

• رامان:

و تو نه شیئی ته حه ممول سځکترین سزایی وی (جهنهمی) ژی بکه ی،
و نه گهر تو ناسن ژی بای، دا تو تیدا حه لیای.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه به رده وامیه لسه ر وه سځکرتا دژواریا سزایی جهنهمی،
هوژانغان دبیریت: "تو هزر نه که کو تو دشیئی ته حه ممول هنده ک سزایان
بکه ی، ب راستی، تو نه شیئی ته حه ممول سځکترین سزایی وی ژی بکه ی".
سځکترین سزایی جهنهمی چیه؟ پیغه مبه ر (سلاف لی بن) دبیریت: "إِنَّ
أَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لَرَجُلٌ تَوَضَّعَ فِي أَخْمَصِ قَدَمَيْهِ جَمْرَةً،
يَغْلِي مِنْهَا دِمَاغُهُ" (صحيح البخاري ومسلم).

نانکو: "ب راستی سځکترین سزایی خه لکې جهنهمی ل رږوژا قیامه تی،
ئه و که سه یی کو دوو په لیږن ناگری د بن پیږ وی دا دهینه دانان و میسکې
وی پی دکه لیت".

ئەگەر ئەقە سڭكتىرىن سزا بىت، پا دى يا گرانتر چاوا بىت؟ پاشى ھۆزانقان موبالەغەيە كا جوان بكار دىنىت و دىيىت: "ئەگەر تو ژ ئاسنى ژى ھاتبىە چىكرن، كو سىمبولا ھىز و خوراگريى يە، دا تو د ئاڧ وى ئاگري دا ھەلىى". ئەقە ھەمى بۆ ھندى يە كو مروڧ ھەقىقە تا مەترسىا جەھنەمى ب زانىت و خو ژى بپارىيىت.

• مفايىن رەۋىشتى و پەرۋەردەيى:

۱. دژواريا سزايى جەھنەمى: دڧىت مروڧ باۋەريە كا تەمام ب دژۋارى و ترسناكيا سزايى جەھنەمى ھەبىت.
۲. لاۋازيا مروڧى: مروڧ گەلەك يى لاۋازە ل ھەمبەر سزايى خودى.
۳. ترس ژ خودى: بىرئىنانا فان دىمەنان ترسا مروڧى ژ خودى زىدە دكەت.
۴. كىم نە دىتتا چ گونەھەكى: نابىت مروڧ چ گونەھەكى ب بچوويىك بىيىت، چونكى دبىت ھەمان ئەو گونەھە وى توۋشى ڧى سزاي بكەت.

۸۵: فَلَا تُكَذِّبُ فَإِنَّ الْأَمْرَ جِدٌّ وَلَيْسَ كَمَا حَسِبْتَ وَلَا ظَنُّنَا

رامانا په يقان:

• فَلَا تُكَذِّبُ: ځيځا دره و ل ته نه هيته کرن، نه هيته خاپاندن (ئانکو: دره وان ل گهل نه فسا خو نه که).

• فَإِنَّ الْأَمْرَ جِدٌّ: چونکی ب راستی نه ف بابته ته یی جديده.

• وَلَيْسَ: و نينه.

• كَمَا حَسِبْتَ: وه کی چاوا ته هزر کريه، حساب کريه.

• وَلَا ظَنُّنَا: و نه وه کی چاوا ته گومان بريه.

• رامن:

ځيځا خو نه خاپينه (و دره وان ل گهل نه فسا خو نه که)، چونکی ب راستی نه ف بابته گهل که یی جديده، و نه وه کی وی چهندي يه يا کو ته حساب بو کری يان گومان بری.

• شروقه کرن:

پشتی ځان هه می هايداريين بهيز، هوژانځان دوماهيی ل ځی خالی دئینیت و ديژیت: "فلا تکذب"، ئانکو هيدي دره وان ل گهل نه فسا خو نه که و خو ب هيقيين به تال نه خاپينه. "الأمر جد"، ئانکو مه سه لا به حهشت و جههنه می، حساب و سزایی، نه یاری و گه فين به تالن، نه و راستیه کا حه تمی و جدی يه، نه و نه وه کی وی تشتی ساده و ساناهی يه يا کو ته ب گومان و هزرین خو چيکری. گهل که که س گومان دکهن کو دلوقانیا خودی دی وان رزگار که ت بیی کو نه و کار بکهن، يان هزر دکهن کو

جەھنەم بتنى بۆ كافرانە، ھۆزانقان دېيىت ئەڭ ھەممى گومانىن بە طالن
و مەسەلە گەلەك ژ قى مەزنتىر و جدىترە.

• مفايىن رەۋىشتى و پەرۋەردەيى:

۱. جەدىبونا بابەتتى ئاخىرەتتى: دىيىت مەۋق ب جەدىتە كا تەمام سەردەرىي
دگەل بابەتتى ئاخىرەتتى بكتە.

۲. خۆ دۈيركەن ژ ھىيىن بە طال: ھىيىن بە طال مەۋقى د غەفلەتتى دا
دەيىلن.

۳. پىشت بەستىن ب بەلگەيان نە ب گومانان: دىيىت باۋەرىا مەۋقى لىسەر
بەلگەيىن قورئان و سوننەتتى بىت، نە لىسەر گومان و ھىزىن كەسۈكى.

۴. راستگۈيى دگەل نەفسى: راستگۈيى دگەل نەفسى كىلا پزگار بوونى
يە.

۸۶: «أَبَا بَكْرٍ» كَشَفَتْ أَقْلَ عَيْبِي وَأَكْثَرَهُ وَمُعْظَمَهُ سَتَرَتْ

• رَامَانَا پەيشان:

- أَبَا بَكْرٍ: ئەى بابى بە كرى (ئەقە زقرىنە كە بۆ وى ئامۆزگارىكەرى خەيالى، يان ژى بۆ نەفسا خۆ).
- كَشَفَتْ: تە ديار كر، تە پەردە لسەر راكر.
- أَقْلَ عَيْبِي: كىمترىن كىياسى و عەيبا من.
- وَأَكْثَرَهُ: و پترىنا وى.
- وَمُعْظَمَهُ: و مەزنترىن پشكا وى.
- سَتَرَتْ: تە قەشارت، تە داپۆشى.

• رَامَان:

ئەى ئەبا بە كر (ئەى ئامۆزگارىكەر)، تە بتنى كىمترىن كىياسىيا من ديار كر، و پترىن و مەزنترىن پشكا وى، تە قەشارت و داپۆشى.

• شروقه كرن:

ل قىرە ھۆزانقان ديسان ب شىۋازە كى دلنزمانە ل خۆ دزقرىت و دانپىدانى ب گونەھىن خۆ يىن مەزنتر دكەت. ئەو دىيىتە وى ئامۆزگارىكەرى: "ئەو ھەمى لۆمە و گازندىن تە ل من كرىن، ب راستى بتنى كىمترىن كىياسىين من بوون، كىياسى و گونەھىن من يىن پتر و مەزنتر ھەنە كو تو نوزانى و من ئەو قەشارتىنە".

ئەقە پلەيە كا بلندە ژ پلەيىن "محاسبة النفس" (ل خۆ زقرىن وليپرسىنا نەفسى) و "الإعتراف بالذنب" (دانپىدانا ب گونەھى). ئەو كەسى بگەھىتە

قئ پلهيئ، هيدى فهخرئ ب خو نابهت و كيئاسيئ خهلكى نابينيت،
چونكى ئەو ب كيئاسيئ خو يئ مەزنقە يئ مژويله.

• مفايئ ره وشتى و پهروه ردهيئ:

۱. دلنرمى و دانپيدان ب گونههئ: دانپيدان ب گونههئ ل نك خودئ
و د ناقيبەرا مروقى و نهفسا وى دا، كارەكئ گەلەك مەزنه.
۲. كيئ ديتنا كريار يئ باش، و مەزن ديتنا گونههان: ژ نيشانيئ صالحانه كو
كار يئ خو يئ باش ب كيئ دبين و گونههين خو ب مەزن دبين.
۳. سترا خودئ: مروف دقيت سوپاسيا خودئ بكەت كو گەلەك كيئاسي
و گونههين وى ژ خهلكى قەشارتينه.
۴. ترس ژ گونههين قەشارتى: گونههين قەشارتى گەلەك جاران ژ يئ
ئاشكرا مەترسيدار ترن.

۸۷: فَقُلْ مَا شِئْتُ فِيَّ مِنَ الْمَخَازِي وَضَاعَفَهَا فَإِنَّكَ قَدْ صَدَقْتَ

• رامانا په یثان:

• فَقُلْ مَا شِئْتُ: بیژنه چ ته دځیت.

• فِيَّ: د دهرحه قا من دا.

• مِنَ الْمَخَازِي: ژ کریتی و شهرمه زاریان.

• وَضَاعَفَهَا: و وئ دوو هنده بکه، زیده بکه.

• فَإِنَّكَ قَدْ صَدَقْتَ: چونکی ب راستی ته راست گوئی.

• وه رگیران:

ته چ دځیت ژ کریتی و شهرمه زاریان د دهرحه قا من دا بیژنه، و وان زیده ژی

بکه، چونکی ب راستی (هر چ بیژنی) تو دی یا راست بیژی.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه دوماهیا دلنرمی و شکهستنا ل هه مبه ر خودی یه، هو زانقان

دگه هیته پله یه کئ کو دبیریت: "ئه ز هنده یئ گونه هکارم، کو هر

چ کیماسی و شهرمزاريه کئ تو بیژنه من، و ئه گهر تو وئ زیده تر ژی لی

بکه ی، هیشتا دی یا راست بیت و کیتر بیت ژ حه قیقه تا من".

ئه فه نه ئه وه کو ئه و داخوازا لومه کرنئ دکه ت، به لکو ئه و نیشان دانا وئ

چه ندی یه کو ئه و چ بها و قه دره کی بو نه فسا خو دانانیت و وئ هه ژی

هه می لومه یان دبینیت، ئه فه حالئ وان که سانه یئ کو ب راستی مه زانیتیا

خودی و پیساتیا گونه هی نیاسین.

• مفایین ره وشتی و پەروەردەیی:

۱. شکەستن ل ھەمبەر خودی: دو ماھیا پلەیین بە نیاتی، شکەستن و ھەست ب بی بەھایی کرە ل ھەمبەر مەزنا تیا خودی.
۲. خو ب کیم دانان: مروۆی دلنزم و مەواضع قەت خو مەزن نابینیت.
۳. دو ماھیا ل خو زفرینی: ل خو زفرینا راستەقینە مروۆی دگەھینیتە قی پلەیی.
۴. نیاسینا حەقیقەتا نەفسی: نەفسا مروۆی، ئەگەر بەیتە ھیلان، جھۆ ھەمی خرابیانە.

۸۸: وَمَهْمَا عِبْتَنِي فَلْفَرَطِ عِلْمِي بِيَاطِنَتِي كَأَنَّكَ قَدْ مَدَحْتَ

• رَامَانَا پەيْشان:

- وَمَهْمَا عِبْتَنِي: و ھەر چەند تو کێپاسیڤن من بیژی و من عەبیدار بکە ی.
- فَلْفَرَطِ عِلْمِي: لێ ژبەر زۆریا زانینا من.
- بِيَاطِنَتِي: ب ناخ و ناخۆیا من.
- كَأَنَّكَ: ھەروە کێ تە.
- قَدْ مَدَحْتَ: تە پەسنا من کربیت، تە مەدحا من کربیت.

• رَامَان:

و ھەر چەند تو من عەبیدار بکە ی، لێ ژبەر زۆریا زانینا من ب ناخ و کێپاسیڤن ناخۆیا من، (ئەز وێ ھۆسا دبینم) ھەروە کێ تە مەدحێن من کربیت.

• شروڤە کرن:

ئەقە ژێ حیکمەتە کا گەلە ک کویرە و بەردەوامیە ل سەر مالکا بەری نھو، ھۆزانقان دبیژیت: "ژبەر کو ئەز ب خۆ حەقیقەتا نەفسا خۆ و کێپاسیڤن وێ یین قەشارتی گەلە ک باش دزانم، ھەر لۆمە و عەیبە کا تو دێ بیژیە من، ل نک من دێ گەلە ک کیم بیت ل ھەمبەر وێ یا کو ئەز دزانم، لەورا دەمێ تو کێپاسیە کا من یا بچووێک د بیژی، ئەز وێ وە کێ مەدح و سەنادانە کێ دبینم، چونکی بێ دەنگیا تە ژ کێپاسیڤن من یین مەزنتەر، ب خۆ ستارە و داپۆشینە ل سەر من".

ئەقە پلەيە كە كو ھېدى مرۆف ب لۆما و رەخنا خەلكى نائىشيت، چونكى
لۆما وى بۆ نەفسا وى بخۆ گەلەك ژ يا خەلكى دژوارترە.

• مفايىن رەوشتى و پەرورەردەيى:

۱. زيرەكيا د سەرەدەريكرنا دگەل رەخنەيى دا: كەسى كو خۆ باش بناسيت،
رەخنا خەلكى وى نائىشينيت.

۲. مژويلبوون ب خۆ چاككرنى: دەمى مرۆف ب خۆ چاككرنى قە مژويل
دبيت، ھېدى وەخت بۆ دلگرانيا ژ گۆتنيى خەلكى نامينيت.

۳. دلنرمى: ئەقە دوماھيا پلەيىن دلنرمىيە.

۴. حەقيقە تا ناخى مرۆقى: بتنى مرۆف و خودى حەقيقە تا ناخى مرۆقى
دزانن.

۸۹: فَلَا تَرْضَ الْمَعَايِبَ فَهِيَ عَارٌ عَظِيمٌ يُورِثُ الْإِنْسَانَ مَقْتًا

• رامانا په یثان:

- فَلَا تَرْضَ: پا رازی نه به.
- الْمَعَايِبَ: کیماسی و عه بیان.
- فَهِيَ عَارٌ عَظِيمٌ: چونکی ئه و ئیکه عه یب و شهرمه زاریه کا مه زنه.
- يُورِثُ: دبیته میرات.
- الْإِنْسَانَ: بو مروقی.
- مَقْتًا: کین و نه فرهت و رق (ژ ئالیی خودی و خه لکی شه).

• رامان:

پا ب کیماسی و عه بیان (گونه هان) رازی نه به، چونکی ئه و عه یب و شهرمه زاریه کا مه زنه، کو بو مروقی کین و نه فرهتا (خودی و خه لکی) وه ک میرات دهیلت.

• شروقه کرن:

پشتی وی هه می به حسی دانپیدانا ب گونه هان، دبیت که سه ک هزر بکهت کو ماده م ئه م هه می یین گونه هکارین، پا ئاساییه لسه ر گونه هان به رده وام بین، هو زانقان راسته وخو به رسقا فی هزری ددهت و دبیتیت: "فلا ترض المعایب"، ئانکو دانپیدانا ته ب کیماسیان نه بیته ئه گهر کو تو پی رازی بیی و وان ئاسایی بکهی، به لکو دقیت تو به رده وام د جهنگی دا بی دژی وان، چونکی گونه ه "عارٌ عظیم" ه (شهرمه زاریه کا مه زن) ه، و ئه نجامی وان

"المقت"ه، ئانکۆ رق و کینا خودی و خەلکی صالح ل ته پادبیت، گونهه مروفی ل بهر چاڤین خودی و خەلکی کریت دکهن.

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. رازی نه بوون ب گونهه: نابیت باوهردار ب گونهه رازی ببیت و وی ئاسایی بکهت.

۲. کریتیا گونهه: گونهه شهرمه زاری و هه تکبه ریه ل دنیا و ئاخره تی.

۳. نه نجامی گونهه: گونهه دبیته نه گهری کهرب و کینا خودی و دویرکه فتنه ژ دلوقانیا وی.

۴. جهنگا بهرده وام دژی گونهه: دڤیت مروف هه تا مرنی د جهنگی دا بیت دژی گونهه هان.

۹۰: وَتَهْوِي بِالْوَجْهِ مِنْ الْثَرِيَّا وَتَبْدُلُهُ مَكَانَ الْفَوْقِ تَحْتَ

• رَامانا په یشان:

- وَتَهْوِي بـ: و دښنیته خار، دهاڅیږت.
- الْوَجْهِ: که سې ب روومه ت و ب بها.
- مِنْ الثَّرِيَّا: ژ سوره ییای (کومه سټیره که گه له ک یا بلنده، کنایه ته ژ بلندترین پله).
- وَتَبْدُلُهُ: و دگوهوریت بو وی.
- مَكَانَ الْفَوْقِ: جهې بلند، جهې لسه ری.
- تَحْتَ: جهې نزم، جهې ل بنی.

• رَامان:

و (گونه ه) که سې ب روومه ت ژ بلندترین پله (سوره ییای) دښنیته خار، و جهې وی یی بلند ب جهه کی نزم دگوهوریت.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه به رده وامیه لسه ر و ه س ف کرنا ئه نجامین خراب یین گونه هان، گونه هې شیانی وې چهندي یین هه یا کو که سه کی هره ب روومه ت و بلند، ژ بلندترین پله یان بیننه خار و وی بی بها و بی قه در بکه ن. "الثریا" کنایه یه ژ دوماهیا بلنبوونې، ئانکو: هر چهن د پله و پایې مروقی یی بلند بیت، گونه ه دشین وی بیننه نزمترین پله.

دیروک تزه ژ چیروکی پادشا و دهوله مهندين کو ب سه ده ما گونه هان ژ بلندترین پله که فتنه نزمترین پله. به لگه یی قی ژ قورئانی، چیروکا

شہیتانی بخوہ، کو ژبہر ئیک گونه‌ها (فہ خر و خوٰ مه زکرنی) ژ پلہ یا عیبادہ تی دگہل مه لائیکہ تان ہاتہ دہر کرن و نہ علت لیٰ ہاتنہ کرن.

• مفایین رہوشتی و پەروردهیی:

۱. گونه‌ه پروومہ تی ژناث دبہن: چ تشتہ ک وہ کی گونه‌هان پروومہ ت و بہائی مروقی کیّم ناکہ ت.

۲. نہ خاپاندنا ب پلہ و پایي: نابیت مروّف ب پلہ و پایي خوٰ یی دنیایی بخاپیت، چونکی گونه‌ه دشیّن وی ژناث ببہن.

۳. ترس ژ ئەنجامی گونه‌هان: دقیت مروّف ژ ئەنجامین دنیایی و ئاخره تی یین گونه‌هان بترسیت.

۴. بلندیا راستہ قینہ: بلندیا راستہ قینہ، بلندیا ب گوہداریا خودی یه.

۹۱: کَمَا الطَّاعَاتُ تَنْعَلُكَ الدَّرَارِي وَتَجْعَلُكَ الْقَرِيبَ وَإِنْ بَعْدَتْ

• رامانا په یثان:

- کَمَا: ههروه کی چاوا.
- الطَّاعَاتُ: کارین گوهداری و په رستنۍ.
- تَنْعَلُكَ: پیلان دکه ته پین ته (کنایه یه ژ بلند کړن و ریزگرتنۍ).
- الدَّرَارِي: ستیرین گهش و بریسقدار.
- وَتَجْعَلُكَ الْقَرِيبَ: و ته دکه ته یی نیزیکی.
- وَإِنْ بَعْدَتْ: و نه گهر تو یی دوور ژی بی (ب جه یان ب نه سه ب).

• رامان:

ههروه کی چاوا کارین گوهداری (تاعهت) ستیرین گهش و بریسقدار دکه نه پیلان ته (ته بلند دکه ن)، و ته دکه نه که سه کی نیزیکی (ژ خودی و ژ دلی خه لکی)، هه تا نه گهر تو یی دویر ژی بی.

• شروقه کړن:

ئه ف مالکه لایه ننۍ دی یی هه فکیشۍ یه، ههروه کی چاوا گونه هه مروقی نزم دکه ن، "طاعات" (کارین گوهداری) مروقی بلند دکه ن، هوژانقان شوبه اندنه کا گه له ک جوان بکار دئینیت: تاعهت ته هند بلند دکه ت کو ستیرین گهش دبه پیلان بو پین ته! ئه ف دوماهیا بلندیا مه عنه ویه.

یا دووی: تاعهت ته دکه ته "القرب"، نیزیکی خودی و نیزیکی دلی خه لکی صالح، هه تا نه گهر تو ب جه یان ب نه سه ب و خزمینی یی دویر ژی بی، سلمان الفارسی ژ فارسی بو، بیلال الحبشي ژ حه به شی بو،

جابانی کوردی ژ کوردان بوو، به لئی ب تاعهت و ئیانا خو، ئەو گه ههشتنه پله یه کئی کو ژ گه له ک مه زنیڤ قوردهشان بلندتر بوون و بوونه نیزیکتترین هه قالین پیغه مبه ری.

• مفایین ره وشتی و پهروه ردهیی:

۱. تاعهت پروومه تی بلند دکهت: باشتترین ریک بو ب دهستقه ئینانا پروومهت و بلندیا راسته قینه، گوهداریا خودی یه.

۲. تاعهت مروقی نیزیک دکهت: تاعهت مروقی نیزیکی خودی و به نیین وی یین صالح دکهت.

۳. بهایی مروقی ب تهقوایی یه: ﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقَاكُمْ﴾.

۴. دویرکهفتن ژ پیقه ریڤ دنیا یی: نابیت مروف بهایی خه لکی ب نه سه ب و سامان و جهی وان ب پیثیت.

۹۲: وَتَنْشُرُ عَنْكَ فِي الدُّنْيَا جَمِيلًا فَتَلْقَى الْبِرَّ فِيهَا حَيْثُ كُنْتَ

• رَامانا په یشان:

• وَتَنْشُرُ عَنْكَ: و ل سهر ته به لاف دکه ت.

• فِي الدُّنْيَا: د دنیای دا.

• جَمِيلًا: ناف و دهنگه کي جوان.

• فَتَلْقَى: پا تو دی بڼی، تو دی گه هیه.

• الْبِرَّ: چاکی و قه نجی.

• فِيهَا: تیدا (د دنیای دا).

• حَيْثُ كُنْتَ: ل ههر جهه کي تو لی بی.

• رَامان:

و (تاعه ت) ناف و دهنگه کي جوان ل سهر ته د دنیای دا به لاف دکه ت، و تو

ل ههر جهه کي لی بی، د دنیای دا، دی گه هیه چاکی و قه نجی.

• شروقه کرن:

ئه شه ژي دوو بهر و بهرهمین دی یین گوهدار یا خودی نه ل دنیای.

یا ئیکي: "نشر جمیل"، نانکو خودی ناف و دهنگه کي جوان و باش بو

که سی گوهدار د ناف خه لکی دا به لاف دکه ت. خه لک دی حه ز ژي که ن

و ریژی لی گرن و ب باشی به حسي وی که ن. ئه شه قه بویلبوونه ل سهر

عهردی (القبول في الأرض)، کو د فهرمووده یی دا هاتیه: "ئه گهر خودی

حه ز ژ به نیه کی کر، گازی جبریلی دکه ت... پاشی حه ز ژیکرنا وی دئیخیته

دلئ خه لکی عهردی دا" (صحيح البخاري ومسلم).

يا دوويي: "فتلقى البر"، ئانكۆ ل ھەر جھەكئ تو بچيئ، خودئ دئ چاكى
و قەنجيئ ئينيتە ريكا تە و دئ كارين تە ساناھى كەت و دئ تە ژ بەلایا
پاريژيت.

• مفايين رهوشتي و پەروەردەيى:

۱. بەرەكەتتە تاعەتى ل دنيایى: تاعەت نە بتنى بۆ ئاخەرتى يە، بەلكو
بەرەكەت و خیرا وئ ل دنيایى ژى ديار دبیت.
۲. ھەزژيكرنا خەلكى: ھەزژيكرنا خەلكى صالح نيعمه تە كە ژ خودئ.
۳. تەوفيق و ئاسانكارى: تەقوا و تاعەت دنبە ئەگەري ئاسانبوونا كاران
و دەرکەفتنا ژ تەنگاشيان.
۴. ئيخلاص د كاران دا: دقيت مرؤف تاعەتى بۆ ب دەستقەئينا ناڤ
و دەنگان نەكەت، بەلئ ئەگەر خودئ ئەو دا وى، ئەقە نيشانە كا باشە.

۹۳: وَتَمْشِي فِي مَنَاكِهَهَا كَرِيمًا وَتَجْنِي الْحَمْدَ مِمَّا قَدْ غَرَسْتَ

• رامانا په یشان:

- وَتَمْشِي: و تو بریځه دچی.
- فِي مَنَاكِهَهَا: د ناډ رېک و رېبازین وی دا (بیڼ دنیا یی).
- كَرِيمًا: ب پروومه ت، ب ریز.
- وَتَجْنِي: و تو دچنی، تو هه لدگری.
- الْحَمْدَ: سوپاسی و مه دح و په سنان.
- مِمَّا قَدْ غَرَسْتَ: ژ وی تشتی ته چاندی.

• رامان:

و تو د ناډ رېک و رېبازین دنیا یی دا ب پروومه ت و ریز بریځه دچی، و تو سوپاسی و سهندادان ژ وی تشتی ته چاندی، دچنی.

• شروقه کرن:

ئهغه ژی بهره که تیڼ دی بیڼ تاعه تی نه.

یا ئیکي: تو دی د ناډ دنیا یی دا ب پروومه ت "کرامه" ژی. که س نه شی ت ته بچوویک ببینیت یان سته می ل ته بکه ت. یا دوویي: دنیا وه کی زه فیه کی یه، ئه گهر ته توفی چاکی و تاعه تی تیډا چاند، تو دی د هه مان دنیا یی دا بهرئ وی چنی، کو ئه و ژی "الحمد" ه، ئانکو سوپاس و سهندادانا خه لکی بو ته و سوپاس و سهندادانا ته بو خودی.

ئهغه لایه نی ئه ریڼی یی هه فکیشی یه، بهروفاژ وی که سی توفی گونه هان دچاند و دی پرووی ره شی و شهرمه زاریی چنیت.

• مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. دنیا زه‌فیا ئاخه‌تئ یه: چ تۆفه‌کی تو ل دنیا‌یی بچینی، دئ ل ئاخه‌تئ (و هنده‌ک جار ل دنیا‌یی ژئ) چنی.
۲. پروومه‌ت ب تاعه‌تئ یه: گوهداریا خودئ پروومه‌ت و سه‌ربلندیئ بۆ مروّفی دئینیت.
۳. گرنگیا چاندنا باش: دفتت مروّف هه‌ر گاڤ بزاقئ بکه‌ت کو تۆقی باش و ب مفا بچینیت.
۴. پاداشت ژ جورئ کریاری یه: ته‌ چاکی چاند، دئ چاکیئ چنی، ته‌ خرابی چاند، دئ خرابیئ چنی.

۹۴: وَأَنْتَ الْآنَ لَمْ تُعْرِفِ بَعَابَ وَلَا دَنْسَتَ ثَوْبَكَ مُذْ نَشَأْتَ

• راما نا په یشان:

• وَأَنْتَ الْآنَ: و تو نوکه.

• لَمْ تُعْرِفِ بَعَابَ: تو ب چ کییاسی و عهیه کی نه هاتیه نیاسین.

• وَلَا دَنْسَتَ: و ته پیس نه کریه.

• ثَوْبَكَ: جلکی خو (کنایه یه ژ نامووس و شه ره فی).

• مُذْ نَشَأْتَ: ژ دهمی تو مه زن بووی.

• راما ن:

و تو نوکه (ئهی گهنج) ب چ کییاسی و عهیه کی نه هاتیه نیاسین، و ته

جلکی (نامووسا) خو ژ دهمی تو مه زن بووی، پیس نه کریه.

• شروقه کرن:

ل فیره هوژانقان دیسان ل گهنجی دزقریت و نیعمه تا کو ئه و تیدا دزیت،

دئینیه بیرا وی، ئه و دیبژیت: "تو نوکه، دقوناغا گهنجاتیی دا، هیشتا یی

پاکی و ته ناف و دهنکه کی باش هیه و ب چ عهیه کا مه زن نه هاتیه

نیاسین. ته جلکی شه ره ف و نامووسا خو هیشتا یی پاقر راگریه".

ئه فه نیعمه ته کا گه له ک مه زنه و سه رمایه که کو دقیت بهیته پاراستن،

ئه فه پالدانه که بو وی گهنجی کو لسه رقی پاقریی بهرده وام بیت و وی

ب گونه هان پیس نه که ت.

• مفایین ره وشتی و پهروه ردهیی:

۱. نیعمه تا پاقریا گه نجاتیی: گه نجاتیا پاقر سهرمایه کی ب نرخه.
۲. پاراستنا نامووس و شهره فی: دقیت مروف گه له ک هشیاری پاراستنا ناف و دهنگ و شهره فا خو بیت.
۳. سوپاسی لسه ر نیعمه تی: دقیت گه نج سوپاسیا خودی بکته کو نه و ژ گه له ک گونه هان پاراستیه.
۴. به رده وامی لسه ر پاقریی: پاراستنا پاقریی گرانتره ژ ب ده سته ئینانا وی.

۹۵: وَلَا سَابِقَتَ فِي مَيْدَانِ زُورٍ وَلَا أَوْضَعْتَ فِيهِ وَلَا خَبَبًا

• رامانا په یشان:

- وَلَا سَابِقَتَ: و ته پیشبرکي نه کړیه.
- فِي مَيْدَانِ زُورٍ: د مهیدانا دره و باطلی دا.
- وَلَا أَوْضَعْتَ فِيهِ: و ته تیدا هیوانی خو یی ب له ز نه هاژوتیه.
- وَلَا خَبَبًا: و ته تیدا ب غار نه چووی.

• رامان:

و ته د مهیدانا دره و باطلی دا پیشبرکي نه کړیه، و ته تیدا نه ب له ز و نه ب غاردان هیوانی خو نه هاژوتیه.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه ژي بهرده و امیه لسه و هسفرنا حالی وی گه نجی پاقر، هوزانقان دنیا و کارین خراب دشوبهینیت ب "مهیدانه کا پیشبرکیی"، لی ئه فه "میدان زور"ه، ئانکو مهیدانا دره و پویچاتیی یه. "ایضاع" و "خبب" دوو جورین له زکرن و غاردانی نه ب هیوانان، هوزانقان دبیزیت: "سوپاس بو خودی، تو هیشتا نه چوویه د نا ف پیشبرکیین دنیا یی یین لسه ر ب نه مایی دره و فیل و باطلی، و ته هه می هیز و شیانی خو د قی ریکی دا بکار نه ئیناينه". ئه فه ژي نیعمه ته کا دی یا مه زنه کو د قیت بهیته پاراستن.

• مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. د ویرکه‌فتن ژ پیشبرکیښ باطل: د قیّت مروّف بتنی د مه‌یدانین خیری دا پیشبرکی بکته.
۲. نیاسینا حه‌قیقه‌تا پیشبرکیښ دنیا‌یی: گه‌له‌ک ژ پیشبرکیښ دنیا‌یی لسه‌ر بنه‌مایي دره‌و و سته‌می هاتینه‌ ئا‌فا‌کرن.
۳. پاراستنا هی‌ز و شیانان: د قیّت مروّف هی‌ز و شیانین خو‌ یین گه‌نجاتیي د کارین ب مفا‌دا بکار بینیت.
۴. مه‌یدانا راسته‌قینه: مه‌یدانا راسته‌قینه، مه‌یدانا پیشبرکی یه‌ بو‌ ب ده‌ستقه‌ئینانا رازیوونا خودی.

۹۶: فَإِنْ لَمْ تَنْأَ عَنْهُ نَشِبْتَ فِيهِ وَمَنْ لَكَ بِالْخَلَاصِ إِذَا نَشِبْتَ

• رامانا په یشان:

- فَإِنْ لَمْ تَنْأَ عَنْهُ: پاته گهر تو خو ژي دوور نه کهي.
- نَشِبْتَ فِيهِ: دي تيدا دئالزي، دي تيدا ئالي.
- وَمَنْ لَكَ بِالْخَلَاصِ: و کي دشيته ته رزگار بکته؟ کي گرنتيا (زهمانه تا) رزگار بووني دايه ته؟
- إِذَا نَشِبْتَ: ده مي تو تيدا دئالي.

• رامان:

- پاته گهر تو خو ژي (ژ مهيدانا دره و گونه هان) دویر نه کهي، دي تيدا هييه ئالاندن، و ده مي تو تيدا دئالي، کي دشيته ته رزگار بکته؟
- شروقه کرن:

پشتي کو هوژانفاني نيعمه تا پاڅري ئينايه بيرا گهنجي، ل څيره هشياري دده ته وي ژ نه گهری نه پاراستنا څي نيعمه تي، نهو دييڅيت: "راسته تو نوکه يي پاڅري، به لي نه گهر تو ب ئيراده خو ژ جه و کريارين خراب دویر نه کهي، ب ساناهي دي تيدا دئالي (تَشَبَّ)". "النشب" ئاسي بوون و ټيک ئالاندنا تشته کيه ب شيويه کي کو رزگار بوون ژي يا گران بيت، وه کي ئاسي بوونا د داڅه کي دا.

پاشي پرسياره کا بهيژ دکته: "وَمَنْ لَكَ بِالْخَلَاصِ؟"، کي زهمانه ت دايه ته کو نه گهر تو کهفتيه د ناڅ څي داڅي دا، تو دي شي ژي رزگار بي؟ گه له ک کهس ب ئيه ت و مەرهما "بتي ټيک جار" يان "دي شيم خو

کۆنترۆل کەم" دکهڤنه د ناڤ گونههان دا، به لێ ب بۆرینا ده می دبیین کو
ئه و یین ئاسی بووین و رزگار بوون یا گران بووی.

• مفایین ره و شتی و پهروه دهیی:

۱. گرنگیا خو دویر کرنی: باشتین ریکا پاراستنی ژ شه ری، خو دویر کرنه
ژی وی.

۲. مه ترسیا نیزی کبونا گونه هی: خودی نه بتنی فه رمان دکه ت کو زینایی
نه که یین، به لکو دبیت: ﴿وَلَا تَقْرَبُوا الزَّانَا﴾ (نیزیکی زینایی نه بن).

۳. گرانی رزگار بوونی پشتی گیر بوونی: ته و به کرن و فه گه پریان پشتی
ئاسی بوونا د گونه هان دا، گه له ک یا گرانه.

۴. نه خاپاندنا ب شیانین خو: نابیت مروڤ ب شیان و ئیرادا خو بخاپیت،
به لکو دقیت هه ر گاڤ پشت ب خودی به ستیت.

۹۷: وَدَنْسَ مَا تَطَهَّرَ مِنْكَ حَتَّى كَأَنَّكَ قَبْلَ ذَلِكَ مَا طَهَّرْتَ

• رامانا په یشان:

- وَدَنْسَ: و دى پيس كهت.
- مَا تَطَهَّرَ مِنْكَ: وى تشتى پاقر ژ ته (ناف و دهنګى باش، کړيارين باش).
- حَتَّى: هه تا کو.
- كَأَنَّكَ: ههروه کى ته.
- قَبْلَ ذَلِكَ: بهرى هنگى.
- مَا طَهَّرْتَ: توقيهت يى پاقر نه بووى.

• رامان:

و (گونه هـ) دى وى تشتى پاقر يى ته هه پيس كهت، هه تا کو (دى هو لى هيت) ههروه کى توقيهت بهرى هنگى يى پاقر نه بووى.

• شروقه کرن:

ئهغه وه سفکرنا کاریګه ریا ویرانګه ر یا گونه هى یه لسه ر ژيانا مروفى، گونه هـ، ب تاییه تی دهمى مروف لسه ر بهر ده وام دبیت، وه کى پیکه کا رهنګى ره شه کو بکه څیته د ناف گلاسه کا ئاڅا پاقر دا، ئه و دى هه مى وى ناف و دهنګى باش و وى سه رمایى پاقری یى کو ته ب سالان کو مکرى، تیک دت و پيس كهت، کاریګه ریا وى دى هنده یا خراب بیت کو خه لک دى هه مى پاقرى و چاکیا ته یا بهرى ژبیر کهن و دى بتنى لسه ر وى کیاسى و گونه ها ته یا نوی ئاخفن، هه تا کو دى وه لى هيت ههروه کى تو

قەت د ژيانا خو دا يې پاقژ نه بووی، ئەڤه هشیارکرنه کو ژ دهستدانا ناڤ
و دهنگی باش گه له ک یا ب سانا هیه.

• مفایین ره وشتی و پهروه دهیی:

۱. گونه ه چاکیان ژناڤ دبهن: ههروه کی ئاگر داران دسوژیت، گونه ه ژی
دشین کارین باش ژناڤ بیهن.

۲. گرانی پراستنا ناڤ و دهنگی باش: پراستنا ناڤ و دهنگی باش پیدقی
ب هشیاریه کا بهرده وام ههیه.

۳. خه لک ب دوماهیی حوکم دکهن: گه له ک جاران خه لک دوماهییک
کریارا مروقی دبینن و هه می میژوو یا وی ژبیر دکهن.

۴. ترس ژ نه نجامین خراب: دقیت مروف ژ وی چه ندی بترسیت کو
ب ئیک گونه ه هه می ژيانا خو یا پاقژ تیک بدهت.

۹۸: وَصِرْتَ أَسِيرَ ذَنْبِكَ فِي وَثَاقٍ وَكَيْفَ لَكَ الْفَكَاءُ وَقَدْ أُسِرْتَ

• رامانا په یشان:

- وَصِرْتَ: و تو بوویه.
- أَسِيرَ ذَنْبِكَ: دیل و ئیخسیری گونه ها خو.
- فِي وَثَاقٍ: د بهند و زنجیران دا.
- وَكَيْفَ لَكَ الْفَكَاءُ: و چاوا پرزگار بوون بو ته چیدیت؟.
- وَقَدْ أُسِرْتَ: و ب راستی تو یی هاتیه ئیخسیر کرن.

• رامان:

و تو دبیه دیل و ئیخسیری گونه ها خو د ناف بهند و زنجیران دا، و چاوا تو دشی پرزگار بی، د حاله کی دا کو تو یی هاتیه ئیخسیر کرن؟

• شروقه کرن:

هوژانقان دیسان شوبهاندنا گونه هی ب دیلاتی و ئیخسیری بکار دئینیت، هەر گونه هه کا مروّف دکهت، وه کی زنجیره کی یه کول دهست و پین وی دهیته ئالاندن، هەر چه ند گونه هه زیده دبن، زنجیر گرانتر و قایمتر دبن، حه تا کو مروّف ب ته مامی دبیه ئیخسیر "أسیر" (دیلی) ئی گونه هه و شه هوه تین خو، وی ده می، پرزگار بوون و ته و به کرن دی گه له ک یا گران دبیت، چونکی تهو یی هاتیه گریدان و ئیرادا وی یا لاواز بووی، پرسیارا "وكيف لك الفكاء؟" (چاوا دی پرزگار بی؟) پرسیاره که بو هشیار کرن و ترساندن، نه بو بی هیثیکرنی، ئانکو: ماده م تو دزانی کو پرزگار بوون دی یا گران بیت، ژ نوکه فه خو ژ ئیخسیری بپاریزه.

• مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. گونه‌ه ئازادیی ژناف دبه‌ن: گونه‌ه مروّقی دکه‌نه کۆیله‌یی شه‌ه‌وه‌ت و‌حه‌زین‌وی.
۲. ئازادیا راسته‌قینه: ئازادیا راسته‌قینه، ئازادبوونا ژ به‌نیاتیا بۆ غه‌یری خودی‌یه.
۳. مه‌ترسیا ئاسایی بوونا (عادیبوونا) لسه‌ر گونه‌هی: عادیبوون لسه‌ر گونه‌هی، دیلاتی و ئیخسیرییه.
۴. ب له‌ز ته‌وبه‌کرن: دقّیت مروّف ب له‌ز ته‌وبه‌بکه‌ت به‌ری کو‌زنجیری‌ن گونه‌هان قایم‌بین.

۹۹: وَخَفْ أَبْنَاءَ جَنْسِكَ وَاخْشَ مِنْهُمْ كَمَا تَخْشَى الضَّرَاعِمَ وَالسَّبَنَتَى

• رامانا په یقان:

• وَخَفْ: و بترسه.

• أَبْنَاءَ جَنْسِكَ: ژ کورپڼ په گه زی خو (مروغان).

• وَاخْشَ مِنْهُمْ: و ترس و هه بیه تا ته ژ وان هه بیت.

• كَمَا تَخْشَى: هه روه کی چاوا تو دترسی.

• الضَّرَاعِمَ: شیرین مه زن و بهیز.

• وَالسَّبَنَتَى: گورگ (یان حه یوانه کی درنده یی دی).

• رامان:

و ژ مروغان بترسه و هه بیه تا ته ژ وان هه بیت، هه روه کی چاوا تو ژ شیر و گورگان دترسی.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه دبیت ل ده سټپیکې چه نده کی یا سهیر بیت، به لی حیکمه ته کا کوویر تیډایه، هوژانغان فه رمانی ل مروقی ناکه ت کو ب ته مامی ژ خه لکی دوویر بکه قیت یان که رب ژ وان هه بیت، به لکو مه رهم ئه وه کو مروف هشیاری خرابی و شه ری د ناخی هنده ک مروغان دا هه بیت، شه پر زیانا کو هنده ک مروف دشین بگه هینه مروقی، که له ک ژ یا حه یوانین درنده مه زنتره، شیر له شی ته دخوت، به لی مروقی خرابکار دشی ت دین و دنیا و ئاخره تا ته ژناف ببه ت، ئه و دشی ت ب غه بیه ت و بوختانان پروومه تا ته ب شکنیت، ب فیل و دره وان سامانی ته ژ ته بستینیت، و ب گومان

و بیدعیهان دینی ته تیک بدهت، له ورا دقیت مروځ د سهره دهریکرنا دگهل
خه لکی دا یی هشیار و زیره ک بیت و باوه ریی ب هه می که سی نه که ت.

• مفایین ره وشتی و پهروه رده یی:

۱. هشیاری د سهره دهریکرنا دگهل خه لکی دا: نابیت مروځ یی ساده
و ساویلکه بیت.

۲. نیاسینا حه قیقه تا مروځان: د ناخی مروځان دا خیر و شهر هه نه.

۳. دویر که فتن ژ هه څالین خراب: هه څالی خراب ژ گورگی مه ترسیدار تره.

۴. باوه ریا ب سنور: دقیت مروځ باوه ریی ب سنور بده ته خه لکی
و نه یینین خو بو هه می که سی دیار نه که ت.

۱۰۰: وَخَالَطَهُمْ وَزَايَلَهُمْ حِذَارًا وَكُنْ كَ «السَّامِرِيِّ» إِذَا لُمِسْتَ

• رامانا په یشان:

• وَخَالَطَهُمْ: و ټیکه لى وان به.

• وَزَايَلَهُمْ: و ژ وان جودا به.

• حِذَارًا: ب هشیاری.

• وَكُنْ كَ «السَّامِرِيِّ»: و ببه وه کی "سامری".

• إِذَا لُمِسْتَ: دهمی دهست ل ته دهیته دان (مهره م ټیکه لیبوونه).

• رامان:

و ب هشیاری ټیکه لى وان (خه لکى) به و (د هه مان دهم دا) ژ وان جودا به،

و دهمی ټیکه لى دگهل ته دهیته کرن، وه کی "سامری" به.

• شروقه کرن:

ئه ف مالکه پروونکرن و هه فسه ننگر نه که بو مالکا بورى.

هوژانغان ناخوازیت کو مروّف ب ته مامی ژ جقاکی دوویر بکه قیت (عزله

تامة). به لکو ئه و فه رمانی ب ریپازه کا ناخنجی دکه ت: "خالطهم و زایلهم".

ټانکو: ټیکه لى خه لکى به بو کارین پیدفى وه ک جومعه و جه ماعات،

خاستنا زانینی، و کار و کاسبیی، به لى د هه مان دهم دا، ب دل و گیانی خو

ژ خرابی و غه فله تا وان "جودا" به، ټیکه لیا ته یا له شی بیت، نه یا گیانی.

پاشی شوبه اندنه کا قورئانی بکار دئینیت: "وکن کالسامری". السامری ئه و

که سه بوو یی کو گولکا زیری بو به نی ئیسرائیل چیکری، دهمی موسا

پیغه مبه ر زفری، سزایی وی ئه و بوو کو گوئی: ﴿فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ

أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ ﴿ (سوره تا طه، ئایه تا ۹۷)، ئانکۆ: مووسای گۆته سامری: دئی هه‌ره هندی تویی د ژینا خو دا تو دئی یی هاقیتی بی، وهه‌ر کهسه کئی تو بیینی دئی بیژیی: نه ئەز دهست دکه‌مه کهسی ونه کهس دهست دکه‌ته من.

ئانکۆ: ب تنی بژیت و تیکه‌لی کهسی نه‌به، هۆزانقان دبژیت، تو ژی د تیکه‌لیبونا دگه‌ل خه‌لکی خراب دا، وه‌کی سامری به، واته سنوره‌کی دانه و نه‌هیله‌ئه و گه‌له‌ک نیزیکی ته‌بین و کاریگه‌ریی ل ته‌بکه‌ن.

• مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. هه‌شه‌نگی د ناچه‌را تیکه‌لی و دویره‌فتنی دا: ر‌ب‌بازا باش یا ناچه‌جی یه.

۲. پاراستنا دل و گیانی: دق‌یت مرو‌ف دل و گیانی خو ژ کاریگه‌ریا خرابا ژینگه‌هی بپاریژیت.

۳. دانانا سنوران د په‌یوه‌ندیان دا: دق‌یت مرو‌ف ب زانیت کا چه‌وا و چه‌تا چ راده دگه‌ل خه‌لکی تیکه‌لیی دکه‌ت.

۴. تیکه‌لیا ئه‌رینی: تیکه‌لیا پ‌د‌قی ئه‌و تیکه‌لیه یا کو بو خیری بیت، نه بو یاری و غه‌فله‌تی.

۱۰۱: وَإِنْ جَهِلُوا عَلَيْكَ فَقُلْ سَلَامًا لَعَلَّكَ سَوْفَ تَسْلَمُ إِنَّ فَعَلْتَا

• راما نا په یشان:

- وَإِنْ جَهِلُوا عَلَيْكَ: و نه گهر وان نه زانی و عهقل سقکی ل هه مبهه ته کر.
- فَقُلْ سَلَامًا: پا بیژنه: "سه لام".
- لَعَلَّكَ سَوْفَ تَسْلَمُ: به لکی تو دی سلامهت بی، دی پرزگار بی.
- إِنَّ فَعَلْتَا: نه گهر ته نه شه کر.

• راما نا:

و نه گهر وان (خه لکی نه زان) نه زانی و عهقل سقکی ل هه مبهه ته کر، پا بیژنه "سه لام"، به لکی تو (ژ شه و به لایا وان) سه لامهت بی نه گهر ته نه شه کر.

• شروهه کرن:

نه شه ژى نه ده به کى بلنده ژ نه ده بین قورئانی د سه ره ده ریکرنا دگه ل خه لکی نه زان دا، هو زانقان دیژیت: نه گهر تو تووشی که سه کى نه زان بووی و وی ب نه زانی ناخفتنن نه جوان گوته ته یان کریاره کا خراب ل هه مبهه ته کر، تو وه کی وی به رسف نه ده. به لکو "فقل سلاما"، بیژنه "سه لام" و ژى ده رباز به، نه شه ره وشتى به نیین خودی یین صالحه، ههروه کی د قورئانی دا هاتی: ﴿وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾ (سوره تا الفرقان، ئایه تا ۶۳). گوته نا "سه لام" ل فییره نه بتنی سلاقرنه، به لکو راما نا وی نه وه: "نه ز و تو وه کههف نینین، نه ز نا هیمه ئاستی ته یی نزم، و تو ژ شه ری من یی نارامی".

ب فی کاری، تو دی خو ژ گه له ک شهر و ناریشه یان "سلامهت" که ی.

• مفایین ره وشتی و پهروه رده یی:

۱. سه بر لسه ر نه زانینا خه لکی: به رسف نه دانا نه زانی، باشتین به رسفه.
۲. خو نه ئیخستنا ئاستی نه زانان: مروقی ب روومهت خو ژ جه ده ل و شهر ی دگه ل نه زانان بلندتر دبینیت.
۳. بکارئینانا حیکمه تی: حیکمهت نه وه کو تو خو ژ شهر و به لایان بیاریزی.
۴. ره وشتی قورئانی: باشتین ره وشت، نه وه ره وشته یی کو ژ قورئانی هاتبیته وه رگرتن.

۱۰۲: وَمَنْ لَكَ بِالسَّلَامَةِ فِي زَمَانٍ يَنَالُ الْعَصَمَ إِلَّا إِنْ عَصِمْتَ

• رامانا په یثان:

- وَمَنْ لَكَ بِالسَّلَامَةِ: و کي زه مانه تا سه لامه تيي دايه ته؟
- فِي زَمَانٍ: د سهرده مه کي دا.
- يَنَالُ الْعَصَمَ: دگه هيته که سين پاراستي ژگونه هان (العصم: جمع عصمة).
- إِلَّا إِنْ عَصِمْتَ: ژبلي کو تو بهييه پاراستن (ژلايي خودي څه).

• رامان:

و کي دشيته زه مانه تا سه لامه تيي (ژفتنه يان) بده ته ته د سهرده مه کي دا کو (فتنه) دگه هنه که سين پاراستي ژي، ژبلي کو تو ب خو ژلايي خودي څه بهييه پاراستن.

• شروځه کرن:

ل څيره هوژانغان زه حمه تي و گرانيا سهرده مي خو ديار دکه ت، کو سهرده مه کي تږي فتنه و گونه هه، نهو دپيږتيت: "د سهرده مه کي هو سا دا، کي دشيته زه مانه تا سلامه ت بوونا خو بکه ت؟". فتنه هنده يين زور و بهيژن کو حه تا "العصم" (که سين کو مروځ هزر دکه ت يين پاراستي و ب ته قوانه) ژي تووشي وان دبن و دکه څن دناځدا، پا ماده م حال هوسايه، ږيکا ږزگار بووني چيه؟ بتني ټيک ږيک هه يه: "إِلَّا إِنْ عَصِمْتَ"، ټانکو: ژبلي کو خودي بخو ته بپاريژيت.

سلامه تی و پاراستن بتنی ژ خودی یه، ئەڤه بیرئینانه که کو مروڤ قهت پشت ب زانین و تهقوایا نه خو گریڤدهت، به لکو بهردهوام په نایی بو خودی بیهت و داخوازا پاراستنی ژی بکهت.

• مفایین ره وشتی و پهروهردیهی:

۱. نیاسینا حهقیقه تا سهردهمی: دڤیت مروڤ حهقیقه تا سهردهمی خو و فتنه یین وی ب زانیت دا هشیار بیت.

۲. پشت بهستنا ته مام ب خودی: پاراستن و پرگار بوون بتنی ب دهستی خودی یه.

۳. دلنرمی و خو ب کیم دانان: نابیت مروڤ ب زانین و تهقوایا خو بخاپیت.

۴. بهردهوامی لسه ر دوایان بو پاراستنی: دڤیت مروڤ بهردهوام بیژیت: "اللهم اعصمني من الفتن ما ظهر منها وما بطن".

۱۰۳: وَلَا تَلَبَّثْ بِحَيٍّ فِيهِ ضَيْمٌ يَمِيتُ الْقَلْبَ إِلَّا إِنْ كُئِلَتْ

• رامانا په یثان:

• وَلَا تَلَبَّثْ: و نه مینه.

• بِحَيٍّ: د گهره که کي دا، د جهه کي دا.

• فِيهِ ضَيْمٌ: سته م و زورداری تیدا هه بیت.

• يَمِيتُ الْقَلْبَ: دلی دمرینیت.

• إِلَّا إِنْ كُئِلَتْ: ژبلی کو تو یی گریډای بی (و نه چار بی).

• رامان:

و د گهره که کا سته م تیدا هه بیت و دلان بمرینیت، نه مینه، ژبلی کو تو یی

گریډای و نه چار بی.

• شروقه کرن:

ئه فقه ئاموژگاریه کا پراکتیکی یا دیه بو پاراستنا دینی. هوژانغان فهرمانی

ل مروقی دکهت کو ژ ژینگه ها خراب دویر بکه فیت، گهره کا سته م تیدا

(حيّ فيه ضيم) کنایه یه ژ هه ر جهه کي کو گونه ه و سته م تیدا یین به لاف

بن و مروق نه شیت دینی خو تیدا بیاریزیت، مان د جهه کي هو سا دا دلی

دمرینیت (یمیت القلب)، چونکی ب دیتنا به رده واما گونه هان، دل رادهیت

و که هی و کاریگهر نابیت، له ورا ئه رکه لسه ر مروقی کو ژ جهه کي هو سا

بار بکهت و بچیته جهه کي باشت، بتنی د ئیک حالت دا ئه و یی

ب بهانه یه: "إِلَّا إِنْ كُئِلَتْ"، ئانکو: ئه گهر ئه و یی گریډای و نه چار بیت

و نه شیت ژ بهر سه ده مه کی شه رعی بار بکه ت. ئەڤه بنه مایی مشه ختیبوونی
و کوچکرنی یه د ئیسلامی دا.

• مفایین ره وشتی و پهروه ردهیی:

۱. گرنگیا ژینگه ها باش: ژینگه ها باش هاریکاریا مروقی دکه ت لسه ر
پاراستنا دینی وی.

۲. مه ترسیا ژینگه ها خراب: ژینگه ها خراب دلی دمرینیت و دینی مروقی
تیكدده ت.

۳. مشه ختیبوون د ریكا خودی دا: مشه ختیبوون ژ جهی خراب بو جهی باش،
ئیکه ژ مه زنتین کریاران.

۴. پاراستنا دلی: دقیت مروف هه می ریکان بکار بینیت دا کو دلی خو یی
زیندی و ساخله م بیاریزیت.

۱۰۴: وَغَرَّبَ فَالْغَرِيبُ لَهُ نَفَاقٌ وَشَرٌّ إِنَّ بَرِيْقَكَ قَدْ شَرِقَتْ

• راما نا په يشان:

- وَغَرَّبَ: و بهرۀ پوژئاڅا هره (کنايه ږ سه فەر و دویرکه فتنی).
- فَالْغَرِيبُ: چنکی که سی غه ریب.
- لَهُ نَفَاقٌ: بازاری وی یی گهرمه، دهیته خاستن.
- وَشَرٌّ: و بهرۀ پوژهه لاتن هره.
- إِنَّ بَرِيْقَكَ: نه گهر ب ئاڅا دهقی خو.
- قَدْ شَرِقَتْ: تو خه ندقی.

• راما ن:

و سه فهری بکه بهرۀ پوژئاڅایی، چونکی که سی غه ریب بازاری وی یی گهرمه، و سه فهری بکه بهرۀ پوژهه لاتن، نه گهر تو ب ئاڅا دهقی خو خه ندقی (کنايه ږ ته نگافی و بی ریژی ل جهی خو).

• شروقه کرن:

نه څ مالکه هاندهره که بو سه فهرکرن و دویرکه فتنی ږ وهلاتن مروقی، ب تاییه تی بو قوتایی زانینی، پوژئاڅا و پوژهه لات (غرب و شرق) کنايه نه ږ سه فهرکرن بو هر جهه کی، هوژانڅان دیږتیت، سه فهری بکه، چونکی که سی زانایی غه ریب، گه له ک جاران پتر دهیته ریږگرتن و قه درگرتن ږ که سه کی ناڅ مالا خو، خه لک هز دکن مفای ږ وی که سی ږ دوویر هاتی وهرگرن، پاشی دیږتیت: نه گهر تو گه هشتیه وی رادهی کول جهی خو تو بی ریږ دکه فی و دکه فی ته نگافی (کنايه تا "شرقت بریقک": تو ب

ئاڧا دهڦى خۆ د خەندقى)، هينگى بېگومان دڦىت تو سهفهري بكهى،
 ئىمامى شافعى ھۆزانه كا ب ناڧ و دھنگ لسەر مفايىن سهفهري ھيه
 و دبىثريت: "تَغَرَّبُ عَنِ الْأَوْطَانِ فِي طَلَبِ الْعُلَى، وَسَافِرُ فِي الْأَسْفَارِ خَمْسُ
 فَوَائِدٍ: تَفَرُّجٌ هُمْ، وَاکْتِسَابُ مَعِيشَةٍ، وَعِلْمٌ، وَآدَابٌ، وَصُحْبَةُ مَا جَدَّ."
 "سهفهري بكه دى پىنج مفايان بينى: نه ھىلانا خەمان، ب دهستڦهئىنانا ژيارى،
 زانين، ئەدەب، و ھەڦالينىيا ب پرومەتان".

• مفايىن رەوشتى و پەرودەھى:

۱. مفايىن سهفهري: سهفهري، ب تايبه تى بۆ خاستنا زانينى، گەلەك مفايىن
 ماددى و مەعنەوى يىن ھەين.
۲. رېزگرتن ل زانايى غەريب: گەلەك جاران غەريبى دبىتە ئەگەرى
 زىدەبوونا قەدر و بەھايى مروڦى.
۳. دوويركەفتن ژ جھى بى رېزىي: نابىت مروڦ ل جھەكى بمىنيت يى كو
 رېزا وى تىدا ناھىتە گرتن.
۴. ھاندان بۆ گوھورينى: دەمى رېك دەھىنە گرتن، دڦىت مروڦ ل رېكىن
 نوى بگەريت.

۱۰۵: فَلَيْسَ الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا خُمُولًا لَأَنْتَ بِهَا الْأَمِيرُ إِذَا زَهَدْتَ

• رامانا په یثان:

• فَلَيْسَ الزُّهْدُ: و زوهد (خو دوورکړن ژ دنیایی) نینه.

• فِي الدُّنْيَا: د دنیایی دا.

• خُمُولًا: ته مبهلی، سستی، بې کاری.

• لَأَنْتَ بِهَا الْأَمِيرُ: ب راستی تو تیدا میری.

• إِذَا زَهَدْتَ: ده می تو زوهدی تیدا دکه ی.

• رامان:

پا زوهد د دنیایی دا، نه ته مبهلی و بې کاری یه، (به لکو) ب راستی تو تیدا

میری ده می کو تو زوهدی دکه ی.

• شروقه کرن:

ل څیره هو زانغان تیگه هشتنه کا خه له ت لسه ر "زوهد" ی راست دکه ت،

گه له ک که س هزر دکه ن کو زوهد رامانا وی ته مبهلی، ده ست به ردان

ژ کاری، و ژیا نه کا بی بها یه. الالبیری دبیت: "نه خیر، نه هه نه زوهده".

زوهدا راسته قینه، کو رامانا وی ده ریخستنا هه زژیکرنا دنیایی یه ژ دلی،

نه ژ دهستی، مروقی ناکه ته که سه کی ته مبهل به لکو به روفاژی، "لأنت بها

الأمیر إذا زهدت"، نانکو: ده می تو زوهدی دنیایی دا دکه ی، تو ب راستی

دبیه "میر" و خودانی وی، چه وا؟ چونکی نه و که سی هه ز ژ دنیایی

نه که ت، دنیا ب خو دکه فیه بن دهستی وی، نه و هی دی نابیه کویله یی

وئ، به لكو ئه و دبسته خوداني وئ و وئ د ريكا خيرئ دا بكار دئينيت،
زاهدي راسته قينه ژ هه مي كه سان نازادتر و بهيزتره.

• مفايين ره وشتي و پهروه ردهيي:

۱. تيگه هشتنا راست يا زوهدي: زوهد كاركرنا دلي يه، نه ته مبه ليا له شي
يه.

۲. زوهد و ميراتي: زوهد مروفي دكه ته مير لسهر نه فسا وي و لسهر
دنيايئ.

۳. نازاديا ژ كوښلاتيا دنيايي: زوهد مروفي ژ گريداني ماددي نازاد
دكه ت.

۴. هيزا مه عنه وي: هيزا راسته قينه د كونترولكرنا نه فسي دايه، نه د كومكرنا
ساماني دا.

۱۰۶: وَلَوْ فَوْقَ الْأَمِيرِ تَكُونُ فِيهَا سُمُومًا وَافْتِخَارًا كُنْتَ أَنْتَا

• رامانا په یشان:

• وَلَوْ: و نه گهر.

• فَوْقَ الْأَمِيرِ: لسهر میری ژی.

• تَكُونُ فِيهَا: تو تیدا بی.

• سُمُومًا: ب بلندبوون.

• وَافْتِخَارًا: و ب شانازی.

• كُنْتَ أَنْتَا: دی تو بی.

• رامان:

و نه گهر که سه ک هه بیت کو ب بلندبوون و شانازی لسهر میران بخو ژی بیت، نهو دی تو بی (نه ی زاهد).

• شروقه کرن:

نهف مالکه بهرده وامي و تهئکیده لسهر مالکا بهری نوکه، پله یا زاهدی هنده یا بلنده، کو نهو نه بتنی وه کی میره کی یه، بهلکو نهو لسهر میران بخو ژی یه، چونکی میر کویله یی هه ز و ناره زوو و پله و پایی خو یه، و هه ر گاف یی د ترسا ژ دهستدانا وان دایه، بهلی زاهدی راسته قینه ژ فان هه می گریدانان یی نازاده، و بتنی ژ خودی دترسیت.

لهورا نهو ب راستی ژ میران بلندتر و ب شانازیتره، دیروک تریه ژ چیروکین زانایین زاهد یین کو ب نازادی و بی ترس ناموژگاری ل میر

و پادشایان کرینه و قهت سه ریّ خوّ بوّ وان نه چه ماندینه، وهک: الإمام
أحمد و العز بن عبد السلام.

• مفایین ره وشتی و پهروه ردهیی:

۱. بلندیا پله یا زاهدی: زاهدی راسته قینه ب مه عنه ویاتین خوّ لسه ره می
خودانین دهسته هلاتی یه.

۲. ئازادی و سه ربه خوئی: زوهد ئازادی و سه ربه خوئییه کا تمام دده ته
مروّقی.

۳. شه هامت و بی ترسی: نه و که سی ژ غیری خودی نه ترسیت، دشیت
حه قیی بیژیت.

۴. شانازیا راسته قینه: شانازیا راسته قینه، به نیاتیا (عه بدینیا) بوّ خودی
بتنی یه.

۱۰۷: وَإِنْ فَرَّقْتَهَا وَخَرَجْتَ مِنْهَا إِلَى دَارِ السَّلَامِ فَقَدْ سَلِمْتَ

• راما نا په یفان:

- وَإِنْ فَرَّقْتَهَا: و نه گهر ته نهو به لاف کر (سامانی دنیا یی).
- وَخَرَجْتَ مِنْهَا: و تو ژی دهرکه فتی (ژ دنیا یی).
- إِلَى دَارِ السَّلَامِ: به رهف مالا ئارامیی (به حه شتی).
- فَقَدْ سَلِمْتَ: پا ب راستی تو یی سلامهت بووی.

• راما ن:

و نه گهر ته نهو (سامانی دنیا یی) به لاف کر و تو ژی دهرکه فتی به رهف
"دار السلام" (به حه شتی)، پا ب راستی تو یی سه لامهت بووی.

• شروه کرن:

ل فیره هو زانغان دوماهیا خو ش و سه رکه فتی یا وی که سی زاهد و زانا دیار
دکهت، نهو که سی کو دلی خو ب دنیا یی قه گرینه ددهت و سامانی خو
د ریکا خیری دا به لاف بکهت، و ب کریارین باش ژ قی دنیا یی
"دهرکه فتی"، نهو دی گه هیته "دار السلام"، کو ئیک ژ نا قین به حه شتی یه
و راما نا مالا ئارامی و سلامه تی ددهت، وی ده می، "فقد سلمت"، ئانکو: تو
ب راستی و ب ته مامی یی سلامهت بووی ژ هه می ترس و خه م
و نه خوشیین دنیا و ئاخره تی.

نه قه سه رکه فتنا مه زنه یا کو قورئان دبیریت: ﴿فَمَنْ زُحِرَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ
الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ﴾ ئانکو: فیجا هه چیی خودایی وی قه درئ وی بگرت ووی
ژ ئاگری رزگار بکهت و ببه ته به حه شتی نهو گه هشته وی یا وی قیای.

• مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. سه‌رکه‌فتنا دوماهی: سه‌رکه‌فتنا راسته‌قینه، گه‌هشتنا ب به‌هشتی و سلامه‌تبوونا ژ ئاگری یه.
۲. به‌لاڤکرنا سامانی: به‌لاڤکرنا سامانی د ریڅکا خیږی دا، باشت‌ترین بازرگانیه.
۳. به‌هشت مالا ئارامیی یه: هه‌می ئارامی و سلامه‌تی د به‌هشتی دایه.
۴. ئارمانجا دوماهی: دڤیت ئارمانجا دوماهی یا هه‌ر باوه‌رداره‌کی گه‌هشتنا ب "دار السلام" بیت، ئانکو: به‌هشتی.

۱۰۸: وَإِنْ كَرَّمْتَهَا وَنَظَرْتَ فِيهَا بِإِجْلَالٍ فَنَفْسُكَ قَدْ أَهْنَتْ

رامانا په يقان:

- وَإِنْ كَرَّمْتَهَا: و نه گهر ته ريز لى گرت.
- وَنَظَرْتَ فِيهَا بِإِجْلَالٍ: و ب ريزفه به ريوخو دايى
- فَنَفْسُكَ: ته خو.
- قَدْ أَهْنَتْ: كيىم كر

• رامان:

و نه گهر ته ريز ل وى (دنيايى) گرت و ته ب ريز و مه زاتى سه حكرى، پا
ب راستى ته نه فسا خو يا بى ريز و شك كرى.

• شروقه كرن:

نه فه كورتى پوخته يا فه لسه فه تا هو زانئ يه د سهره ده ريكړنا د گهل دنيايى
دا، ريز گرتن و مه زن ديتنا دنيايى، ب رامانا شك كرن و بى ريز كړنا
نه فسئ يه، چونكى ته نه فسه كا ب روومه ت يا كو يو خودئ و به حه شتى
هاتيه دروست كرن، كړيه كويله يى دنيايه كا بى بها، به روفاژى، شك كرن
و بى بها كړنا دنيايى، ريز گرتن و بلند كړنا نه فسئ يه.

۱۰۹: جَمَعْتُ لَكَ النَّصَاحَ فَاُمْتَثِلْهَا حَيَاتَكَ فَهِيَ أَفْضَلُ مَا امْتَثَلْتَ

رامانا په یقان:

- جَمَعْتُ لَكَ النَّصَاحَ: من شیرت و ئاموژگاری بو ته کوم کرن.
- فَاُمْتَثِلْهَا حَيَاتَكَ: قه بویل بکه د ژيانا خو دا، کاری پی بکه.
- فَهِيَ أَفْضَلُ مَا امْتَثَلْتَ: چونکی نهو باشتړین تشته ته قه بویل کری، ته کار پیگیری.

• رامن:

- من نهف ئاموژگاریه بو ته کومکرن، څیجا د ژيانا خو دا کاری پی بکه، چونکی نهو باشتړین تشته کو تو کاری پی بکه ی.

• شروقه کرن:

- هوژانقان هوژانا خو ب داخوازه کا دلسوزانه ب دوماهی دئینیت، نهو دبیزیت: "من نهف گه نجینه یا ئاموژگاریان بو ته کومکر، و نه رکی ته یه کو تو وان بکار بینى". و ته نکید دکه ت کو کاری پیکرنا قان ئاموژگاریان، "باشتړین" کاره کو مروف دشیت د ژيانا خو دا بکه ت، چونکی نهو ریکا سهرکه فتنه دنیا و ناخره تی یه.

۱۱۰: وَطَوَّلْتُ الْعِتَابَ وَزِدْتُ فِيهِ لِأَنَّكَ فِي الْبَطَالَةِ قَدْ أَطَلْتَا

رامانا په يقان:

- وَطَوَّلْتُ الْعِتَابَ: و من گه له ک لومه و گازنده دریژ کر.
- وَزِدْتُ فِيهِ: و تیدا زیده کر.
- لِأَنَّكَ فِي الْبَطَالَةِ: ژبه ر کو ته د بی کاریی دا.
- قَدْ أَطَلْتَا: گه له ک دریژ کر.

• رامن:

و من لومه و گازنده دریژ کر و تیدا زیده کر، ژبه ر کو ته ژی د بی کاری و غه فله تی دا گه له ک دریژ کریه.

• شروقه کرن:

هوژانغان نه گهری دریژ کرنا هوژانا خو و دووباره کرنا ئاموژگاریان دیار دکه ت، نه و دبیژیت: "نه گهر من لومه و گازنده دریژ کر بن، ژبه ر وی چه ندی بوو کو نه خوشیا ته (غه فله ت و بی کاری) ژی یا دریژ و کوویر بوو". نه خوشیا گران، پیدفی ب ده رمانه کی بهیز و دریژ هه یه.

۱۱۱: فَلَا تَأْخُذْ بِتَقْصِيرِي وَسَهْوِي وَخُذْ بِوَصِيَّتِي لَكَ إِن رَشَدْتَ

رأمانا په یقان:

- فَلَا تَأْخُذْ بِتَقْصِيرِي: قیجا ل کیاسیا من نه گره.
- وَسَهْوِي: و ژبیر کرنا من.
- وَخُذْ بِوَصِيَّتِي لَكَ: و وهسیه تا من ب خو بگره.
- إِن رَشَدْتَ: نه گهر تو لسه ر پیکا راست بی.

• رأمان:

قیجا ل کیاسی و ژبیر کرنین من نه گره، و وصیه ت و ئاموژگاریا من
وهرگره نه گهر تو لسه ر پیکا راست بی.

• شروقه کرن:

دیسان، دلنرمیه کا دی، هوژانغان دانپیدانی دکه ت کو دبیت کیاسی
و ژبیر کرن د گوتنن وی دا هه بن، و داخواز دکه ت کو خوانده قان ل وان
نه گریت، به لکو یا گرنګ بڼه کوک و جه وهه ری ئاموژگاریی یه کو
وهر بگریت، نه فه نه ده بی زانایین مه زنه.

(دوماهیک مالک)

۱۱۲: وَقَدْ أَرَدْتُهَا سِتًّا حَسَنًا وَكَانَتْ قَبْلَ ذَا مِئَّةٍ وَسِتًّا

رَامانا په‌یشان:

• وَقَدْ أَرَدْتُهَا: و من ل دووډ ئیخستن.

• سِتًّا حَسَنًا: شه‌ش (مالکین) جوان.

• وَكَانَتْ: و بوون.

• قَبْلَ ذَا: به‌ری قی.

• مِئَّةٍ وَسِتًّا: سهد و شه‌ش.

• رَامان:

و من شه‌ش مالکین جوان ل دووډ (وان) زیده‌کرن، و ئه‌و به‌ری هنگی

سهد و شه‌ش بوون.

• شروقه‌کرن:

د مالکا دوماهی دا، هوزانقان ئاماژئ ب ژمارا مالکان (به‌یتین هوزانئ)

دکته، ل گوره‌ی هنده‌ک نوسخه‌یان، دبیت کو هوزان د بنه‌رته دا ۱۰۶

مالک بوون و پاشی هوزانقانی ۶ مالکین دی لی زیده‌کرنه، کو دبنه ۱۱۲

مالک. ئه‌قه ئاماژه‌یه‌که ب ته‌مامکرنا کارئ خو و دوماهی ئینانا قان

ئاموژگارین ب نرخ، ئه‌و هشیاری دده‌ته خوانده‌قانی کو ئه‌ف کاره

ب دوماهی هاتیه و هیقیا مفای بۆ هه‌میان دخوازیت.

• مفایین ره‌وشتی و په‌روه‌رده‌یی:

۱. ته‌مامکرنا کارئ: گرنگیا دوماهی ئینانا کارئ ب باشتترین شیوه.

۲. دروستیا قه گوهاستنی: ئاماژە کرنا ھۆزانقانی ب ژمارا مالکان نیشانا

گرنگیدانا وی یه ب پاراستنا بهرھەمی خو ژ کیم و زیډەبوونی.

۳. ھیقیا بەردەوامییا مفای: ھەرچەندە ھۆزان ب دوماھی دەیت، بەلی

مفای وی دقیت بەردەوام بیت د دل و ژيانا خواندەقنان دا.

تم بحمد الله

دوماهی

ل دوماهی دبیژم ب راستی ئەف ھۆزانە گەنجینە یە کا پر ژ مفا و گەوھەر و وانە و پەندین مەزنە، و گەلەک یا ژ ھەژییە بەیتە خاندن و ژبەرکرن و تیگە ھشتن، و بتایبەت بۆ داخاکەرێ زانیی و مروفی زانا، دا کۆ بیتە بیرئینانە ک بۆ وان.

و ئەم دشین گەنگترین مفایین گشتی ژ ئەفی ھۆزانی بینینە دەر، وەک ل خواری دیار:

یا ئیک: بەها و گەنگیا وەختی: ھۆزان ب بەردەوامی ھشیاریی ددەت ل سەر کورتیا ژیانئ و بۆرینا ب لەزا وەختی، و کو ھەر چرکە یە کا دبۆریت، مروفی نیزیکی مرنئ دکەت.

یا دووی: بیرئینانا مرنئ و ئاخەرەتی: ئیک ژ بابەتین سەرەکی، بیرئینانا مرنئ یە وەک راستیە کا حەتمی، و پیدفیا بەردەواما خو بەرھەفکرنئ یە بۆ رۆژا حسابئ.

یا سیی: بلندیا پلەیا زانیی: ھۆزان ب شیوہ یە کئ بی وینە بەها و پلەیا زانیی بلند دکەت و وئ ل سەر سامان، دەستھەلات، و ھەمی خوشیین دنیا ی ددانیت.

یا چواری: زانین گەنجینە یا راستەقینە یە: زانین ئەو گەنجینە یە یا کو کەس نەشیت بدزیت، ھەلگرتنا وئ سفکە، ب بەلافکرنئ زیدە دبیت، و مفا ی وئ ل دنیا و ئاخەرەتی یی بەردەوامە.

يا پېنجى: ئارمانجا زانىنى كارپېكرن و تهقوايه: زانىنا راسته قينه ئه و زانىنه
يا كو بهرئ وئ يى باش ههبيت، وهك كارپېكرن، رهوشتين جوان،
و ژ هه ميان گرنگتر، ترسا ژ خودئ (تهقوا).

يا شهشى: مه ترسيا زانىنا بئ عه مه ل: زانىنا كو كار پئ نه هئته كرن، نه
بتنى بئ مفايه، بهلكو ل رۆژا قيامه تئ دئ بيته بهلگه يهك لسهر خودانئ
خو و سزايئ وى گرانتر لئ كهت.

يا حهفتئ: حهقيقه تا دنيايئ: دنيا يا ده مكى، بئ وه فا، و خاينۆكه، خوشيئ
وئ كورتن و نه خوشيئ وئ دريژن، ئه و وهكى زيندانه كئ يه بو باوه ردارى
و نابيت دل پئقه بهئته گرئدان.

يا ههشتئ: گرنگيال خو زفرينئ (محاسبة النفس): ئامۆزگارىا هه ره مه زن
ئه وه كو مروف لوما ل نه فسا خو بكهت و ب كيئاسيئ وئقه مژوويل
ببيت، ل شوينا كو لوما ل خهلكى بكهت و چاقدريئا وان بكهت.

يا نههئ: پاراستن ژ گونه هان: هوزان هشياريئ ددهت ژ مه ترسيا گونه هان،
كو ئه و مروفي دكه نه ديل و ئيخسير، پروومهت و كه رامه تا وى دشكينن،
و دنبه ئه گهرئ كه رب و غه زه با خودئ.

يا دههئ: ب لهز تهوبه كرن: نابيت مروف ب به هانه يا گه نجاتيئ يان هه ر
به هانه يه كا دئ تهوبه كرنئ پاش بيخيت، چونكى مرن ژ نيشكه كئ قه
دهيت و په شيئا نيا وى ده مي مفاي ناكهت.

يا يازدى: هه لېزارتنا ژينگهه و هه قالين باش: مړوځ گه له ک کاريگه ر
دبيت ب ژينگهه و هه قالين خو، له ورا دڅيت ژ جه و هه قالين خراب
دوویر بکه څيت و په نايي بويين باش ببهت.

يا دوازدى: حیکمهت د سهره دهريکړنا دگه ل خه لکى دا: دڅيت مړوځ يي
هشيار بيت د تيکه ليا دگه ل خه لکى دا، و نه گه ر تووشى که سين نه زان
بوو، ب حیکمهت و سهر سهره دهريي بکهت و خو ژ شهري وان بپاريږيت.
يا سيږدى: پشت به ستنا ته مام ب خودي: پرزگار بوون ژ فتنه يان
و سهرکه فتن د کاران دا، بتني ب هاريکاري و ته و فقا خودي يه، له ورا
دڅيت مړوځ هر گاډ پشتا خو ب وي گهرم بکهت.

يا چاردى: هيزا دوعا و زکري خودي: دوعا، ب تايه تي د سوجدی دا،
و زکري بهرده وامي خودي، چه کين هره بهيز يين باوهرداري نه بو
ب دهسته ښاننا خيرا دنيا و ناخره تي.

يا پازدى: زوهدا راسته قينه: زوهد نه ته مبه لي و دهست بهردانه ژ څيانى يه،
به لکو دهريي خستنا هه زژيکړنا دنيايي يه ژ دلي، و نه څه ب خو مړوځي
دکه ته مير و نازاد ترين که س.

نه څه بتني کورتيه ک بوو ژ گرنگترين حیکمهت يين څي هوژانا پيروز، و هر
مالکه ک ژي دهريايه که ژ مفايان بو وي که سي لي هوویر دبيت و هزا خو
تيډا بکهت.

ژ خودي دخوازم ژ مه قه بويل بکهت، و بهره که تي بيختي، و ل خه له تي
و کيم وکاسي يين مه ببوريت، و هر نه وه يي خودان که رهم و ليبورين.

سه نه دا من بو قى مه نظومى

هه مى حه مد و سوپاسى بو خودى بن، نه ز نه قى مه نظومى قه دگيرم

ژ گه له ك شيخ و سهيدايان و ب چه ندين ريكان، ژ وان ژى:

۱. الشيخ المعمر الفقيه الفرضي قاسم بن ابراهيم بن حسن البحر القديمي الشافعي.

۲. الشيخ المسند طاهر بن سليمان البحر القديمي

۳. الشيخ المعمر القاضي محمد بن محمد بن جعوان الأهمل

۴. الشيخ الدكتور عثمان الخميس الكويتي

۵. الشيخ المسند ناصر بن احمد السوهاجي المكي.

۶. ابو شهاب عاطف محمد عبدالمعز السلمي الفيومي السلفي المصري

۷. الشيخ المسند جمعة هاشم الأشرم

۸. الشيخ الدكتور سعود الشريف المصري

۹. الشيخ المسند النبيل بن سابق السبكي المصري

۱۰. الشيخ الفاضل محمد الحبيب بن عبدالرحمن بن محمد الباقر الكتاني.

۱۱. الشيخ المسند حسن مقبول الأهمل

۱۲. الشيخ الفقيه الفرضي المسند سعيد مصطفى دياب

۱۳. الشيخ القاضي زين العابدين بن حسين الدمشقي

۱۴. الشيخ المقرئ مصطفى عبدالغني الباز

۱۵. الشيخ المعمر محمد غانم بن عبدالاحد بن عبدالسميع الهندي الديوبندي

الانصاري المكي الحنفي.

١٦. الشيخ عادل السبعان
١٧. الشيخ الدكتور لواء محمد شمس الدين الجليلي البغدادي
١٨. الشيخ الدكتور أحمد بن عدنان الحمداني
١٩. الشيخ محمد السمطي المصري
٢٠. الشيخ المسند عبد الجبار بن رهياف القرعاوي
٢١. الشيخ عطاء الله منيب الباكستاني
٢٢. الشيخ المسند سعد الدين حسنين
٢٣. الشيخ المسند عيسى بن علي المدخلي
٢٤. الشيخ المسند ثائر الجنابي العراقي
٢٥. الشيخ المسند المقرئ خالد حسن شومان المكي
٢٦. الشيخ المسند حمد بخيت المري
٢٧. الشيخ رشيد عزاب الرباطي
٢٨. الشيخ الدكتور محمد بن احمد الجبيلي
٢٩. الشيخ محب الدين ابن تقي المصري
٣٠. الشيخ الدكتور باسم ناجي عبيد العراقي
٣١. الشيخ سامي بن حسين بن عنبر آل مبارك العنبري
٣٢. ابو سهيلة سامي الحنبلي المصري

وأخبرنا الشيخان قاسم البحر وطاهر البحر كلاهما

عن محمد بن سليمان إدريسي الأهدل

عن أبيه سليمان إدريسي بن محمد بن سليمان الأهدل

عن أبيه محمد بن سليمان الأهدل

عن جده لأمه عبد الرحمن بن سليمان الأهدل

عن أبيه سليمان بن يحيى بن عمر مقبول الأهدل

عن أحمد بن محمد شريف مقبول الأهدل الربيدي

عن يحيى بن عمر مقبول الأهدل

عن عبد الله بن سالم البصري

عن محمد بن علاء الدين البابلي

عن سالم بن محمد السنهوري

عن نجم الدين محمد بن أحمد الغيطي

عن زكريا الأنصاري

عن الحافظ ابن حجر العسقلاني

عن محمد بن حيان بن أبي حيان

عن جده أثير الدين أبي حيان

عن أبي الحسن بن الزبير الغرناطي

عن أبي الحسين أحمد بن محمد بن السراج

عن خاله أحمد بن أبي بكر بن خير

قال حدثني بها الفقيه خلف بن هشام بن حسان الأموي الأشبوني قراءة عليه

قال حدثني بها ابو بكر محمد بن حسين بن عبادة البطليوسي

قال قرأتها على الشيخ الزاهد أبي عبد الله محمد بن خميس اليابري

قال قرأتها على ابن أخت قائلها

عن خاله أبي إسحاق ابراهيم بن مسعود الإلبيري (٤٥٩ هـ

ناقه روك

- پيشه كيا په رتووكي..... ۳
- شروفه كرنا منظومي..... ۷
- ۱: تَفْتُ فُوَادَكَ الْاَيَّامُ فَتًا وَتَنْحِتُ جِسْمَكَ السَّاعَاتُ نَحْتًا..... ۷
- ۲: وَتَدْعُوكَ الْمُنُونُ دُعَاءَ صَدَقِ اَلَا يَا صَاحِ اَنْتَ اُرِيدُ اَنْتَا..... ۹
- ۳: اَرَاكَ تُحِبُّ عَرِسًا ذَاتَ غَدْرٍ اَبْتُ طَلَاقَهَا الْاَكْيَاسُ بَتًّا..... ۱۱
- ۴: تَنَامُ الدَّهْرَ وَيَحْكُ فِي غَطِيطٍ بِهَا حَتَّى إِذَا مِتَّ انْتَبَهْتَ..... ۱۳
- ۵: فَكَمْ ذَا اَنْتَ مَخْدُوعٌ وَحَتَّى مَتَى لَا تَرَعُوِي عَنْهَا وَحَتَّى..... ۱۵
- ۶: «أَبَا بَكْرٍ» دَعَوْتُكَ لَوْ أَجَبْتَا إِلَى مَا فِيهِ حَظُّكَ إِنْ عَقَلْتَا..... ۱۷
- ۷: إِلَى عِلْمٍ تَكُونُ بِهِ إِمَامًا مُطَاعًا إِنْ نَهَيْتَ وَإِنْ أَمَرْتَا..... ۱۹
- ۸: وَيَجْلُو مَا بَعَيْنِكَ مِنْ غَشَاهَا وَيَهْدِيكَ السَّبِيلَ إِذَا ضَلَلْتَا..... ۲۱
- ۹: وَتَحْمِلُ مِنْهُ فِي نَادِيكَ تَاجًا وَيَكْسُوكَ الْجَمَالَ إِذَا اغْتَرَبْتَا..... ۲۳
- ۱۰: يِنَالِكَ نَفْعُهُ مَا دُمْتَ حَيًّا وَيَبْقَى ذُخْرُهُ لَكَ إِنْ ذَهَبْتَ..... ۲۵
- ۱۱: هُوَ الْعَضْبُ الْمَهْنَدُ لَيْسَ يَنْبُو تُصِيبُ بِهِ مَقَاتِلَ مَنْ ضَرَبْتَا..... ۲۷
- ۱۲: وَكَنْزٌ لَا تَخَافُ عَلَيْهِ لَصًّا خَفِيفُ الْحَمْلِ يُوجَدُ حَيْثُ كُنْتَا..... ۲۹
- ۱۳: يَزِيدُ بِكَثْرَةِ الْإِنْفَاقِ مِنْهُ وَيَنْقُصُ إِنْ بِهِ كَفًّا شَدَدَتَا..... ۳۱
- ۱۴: فَلَوْ قَدْ ذُقْتَ مِنْ حَلَوَاهُ طَعْمًا لَأَثَرْتَ التَّعَلُّمَ وَاجْتَهَدْتَا..... ۳۳
- ۱۵: وَلَمْ يَشْغَلْكَ عَنْهُ هَوَى مُطَاعٌ وَلَا دُنْيَا بَرْخُفَهَا فُتِنْتَا..... ۳۵
- ۱۶: وَلَا أَلْهَاكَ عَنْهُ أُنِيقُ رَوْضٍ وَلَا خِدرٌ بِرَبْرَبِهِ كَلِفْتَا..... ۳۷

- ١٧: فَقُوْتُ الرُّوحِ أَرْوَاحِ الْمَعَانِي وَلَيْسَ بَأْنُ طَعِمْتَ وَأَنْ شَرِبْتَ ٣٩
- ١٨: فَوَاطِبُهُ وَخُذْ بِالْجَدِّ فِيهِ فَإِنْ أَعْطَاكَ اللَّهُ أَخَذْتَ ٤١
- ١٩: وَإِنْ أُوتِيتَ فِيهِ طُولُ بَاعٍ وَقَالَ النَّاسُ إِنَّكَ قَدْ سَبَقْتَ ٤٣
- ٢٠: فَلَا تَأْمَنْ سُؤَالَ اللَّهِ عَنْهُ بِتَوْبِيخٍ: عَلِمْتَ فَهَلْ عَمِلْتَ؟ ٤٥
- ٢١: فَرَأْسُ الْعِلْمِ تَقْوَى اللَّهِ حَقًّا وَلَيْسَ بَأْنُ يُقَالَ لَقَدْ رَأَسْتَ ٤٧
- ٢٢: وَضَافِي ثَوْبِكَ الْإِحْسَانُ لَا أَنْ تُرَى ثَوْبُ الْإِسَاءَةِ قَدْ لَبِسْتَ ٤٩
- ٢٣: إِذَا مَا لَمْ يُفِدْكَ الْعِلْمُ خَيْرًا فَخَيْرٌ مِنْهُ أَنْ لَوْ قَدْ جَهَلْتَ ٥١
- ٢٤: وَإِنْ أَلْقَاكَ فَهْمُكَ فِي مَهَاوٍ فَلَيْتَكَ ثُمَّ لَيْتَكَ مَا فَهِمْتَ ٥٣
- ٢٥: سَتَجْنِي مِنْ ثَمَارِ الْعَجْزِ جَهْلًا وَتَصْغُرُ فِي الْعُيُونِ وَإِنْ كَبُرْتَ ٥٥
- ٢٦: وَتَفْقُدُ إِنْ جَهَلْتَ وَأَنْتَ بَاقٍ وَتُوجَدُ إِنْ عَلِمْتَ وَإِنْ فَقِدْتَ ٥٧
- ٢٧: وَتَذْكُرُ قَوْلَتِي لَكَ بَعْدَ حِينٍ وَتَغْبِطُهَا إِذَا عَنْهَا شُغِلْتَ ٥٩
- ٢٨: لَسَوْفَ تَعْضُ مِنْ نَدَمٍ عَلَيْهَا وَمَا تُغْنِي النَّدَامَةُ إِنْ نَدِمْتَ ٦١
- ٢٩: إِذَا أَبْصَرْتَ صَحْبَكَ فِي سَمَاءٍ قَدْ ارْتَفَعُوا عَلَيْكَ وَقَدْ سَفَلْتَ ٦٣
- ٣٠: وَلَا تَحْفَلْ بِمَالِكَ وَآلِهِ عَنْهُ فَلَيْسَ الْمَالُ إِلَّا مَا عَلِمْتَ ٦٥
- ٣١: وَلَيْسَ لِجَاهِلٍ فِي النَّاسِ مَعْنَى وَلَوْ مُلْكُ الْعِرَاقِ لَهُ تَأْتَى ٦٧
- ٣٢: سَيَنْطِقُ عَنْكَ عِلْمُكَ فِي نَدِيٍّ وَيُكْتَبُ عَنْكَ يَوْمًا إِنْ كَتَبْتَ ٦٩
- ٣٣: وَمَا يُغْنِيكَ تَشْيِيدُ الْمَبَانِي إِذَا بِالْجَهْلِ نَفْسَكَ قَدْ هَدَمْتَ ٧١
- ٣٤: جَعَلْتَ الْمَالَ فَوْقَ الْعِلْمِ جَهْلًا لَعَمْرُكَ فِي الْقَضِيَّةِ مَا عَدَلْتَ ٧٣
- ٣٥: وَبَيْنَهُمَا بَنْصُ الْوَحْيِ بَوْنٌ سَتَعَلَّمُهُ إِذَا «طه» قَرَأْتَ ٧٥

- ٣٦: لَنْ رَفَعَ الْغَنِيِّ لَوَاءَ مَالٍ لَأَنْتَ لَوَاءَ عِلْمِكَ قَدْ رَفَعْتَا ٧٧
- ٣٧: وَإِنْ جَلَسَ الْغَنِيُّ عَلَى الْحَشَايَا لَأَنْتَ عَلَى الْكَوَاكِبِ قَدْ جَلَسْتَا ٧٩
- ٣٨: وَإِنْ رَكَبَ الْجِيَادَ مُسَوَّمَاتٍ لَأَنْتَ مَنَاهِجَ التَّقْوَى رَكِبْتَا ٨١
- ٣٩: وَمَهْمَا افْتَضَّ أَبْكَارَ الْغَوَانِي فَكَمْ بَكَرٍ مِنَ الْحِكَمِ اقْتَضَضْتَا ٨٣
- ٤٠: وَلَيْسَ يَضُرُّكَ الْإِقْتَارُ شَيْئًا إِذَا مَا أَنْتَ رَبِّكَ قَدْ عَرَفْتَا ٨٥
- ٤١: فَمَاذَا عِنْدَهُ لَكَ مِنْ جَمِيلٍ إِذَا بِنَاءٍ طَاعَتِهِ أَنْخَتَا ٨٧
- ٤٢: فَقَابِلْ بِالْقَبُولِ صَحِيحَ نُصْحِي فَإِنْ أَعْرَضْتَ عَنْهُ فَقَدْ خَسِرْتَا ٨٩
- ٤٣: وَإِنْ رَاعَيْتَهُ قَوْلًا وَفِعْلًا وَتَاجَرْتَ إِلَيْهِ بِهِ رِبْحَتَا ٩١
- ٤٤: فَلَيْسَتْ هَذِهِ الدُّنْيَا بِشَيْءٍ تَسْوُوكَ حَقْبَةً وَتَسُرُّ وَفْتَا ٩٣
- ٤٥: وَغَايَتُهَا إِذَا فَكَّرْتَ فِيهَا كَفَيْتُكَ أَوْ كَحْلَمِكَ إِنْ حَلَمْتَا ٩٥
- ٤٦: سُجِنْتَ بِهَا وَأَنْتَ لَهَا مُحِبٌّ فَكَيْفَ تُحِبُّ مَا فِيهِ سُجِنْتَ ٩٧
- ٤٧: وَتَطْعَمُكَ الطَّعَامَ وَعَنْ قَرِيبٍ سَتَطْعَمُ مِنْكَ مَا مِنْهَا طَعِمْتَا ٩٩
- ٤٨: وَتَعْرِى إِنْ لَبِسْتَ لَهَا ثِيَابًا وَتُكْسَى إِنْ مَلَأْسَهَا خَلَعْتَا ١٠١
- ٤٩: وَتَشْهَدُ كُلَّ يَوْمٍ دَفْنٍ خَلٌّ كَأَنَّكَ لَا تَرَادُ بِمَا شَهِدْتَا ١٠٣
- ٥٠: وَلَمْ تُخْلُقْ لِتَعْمُرْهَا وَلَكِنْ لِتَعْبُرَهَا فَجَدَّ لَهَا خُلِقْتَا ١٠٥
- ٥١: وَإِنْ هُدِمَتْ فَزِدْهَا أَنْتَ هُدْمًا وَحَصِّنْ أَمْرَ دِينِكَ مَا اسْتَطَعْتَا ١٠٧
- ٥٢: وَلَا تَحْزَنْ عَلَى مَا فَاتَ مِنْهَا إِذَا مَا أَنْتَ فِي أَخْرَاكِ قُزْتَا ١٠٩
- ٥٣: فَلَيْسَ بِنَافِعٍ مَا نِلْتَ مِنْهَا مِنَ الْفَانِي إِذَا الْبَاقِي حُرِمْتَا ١١١
- ٥٤: وَلَا تَضْحَكْ مَعَ السُّفَهَاءِ لَهُوًا فَإِنَّكَ سَوْفَ تَبْكِي إِنْ ضَحِكْتَا ١١٣

- ٥٥: وَكَيْفَ لَكَ السُّرُورُ وَأَنْتَ رَهْنٌ وَلَا تَدْرِي أَتَفْدَى أَمْ غَلِقْتَ..... ١١٥
- ٥٦: وَسَلِّ مِنْ رَبِّكَ التَّوْفِيقَ فِيهَا وَأَخْلِصْ فِي السُّؤَالِ إِذَا سَأَلْتَ..... ١١٧
- ٥٧: وَنَادِ إِذَا سَجَدْتَ لَهُ اعْتِرَافًا بِمَا نَادَاهُ ذُو النُّونِ ابْنُ مَتَّى..... ١١٩
- ٥٨: وَلَا زِمَ بَابَهُ قَرْعًا عَسَاهُ سَيَفْتَحُ بَابَهُ لَكَ إِنْ قَرَعْتَ..... ١٢١
- ٥٩: وَأَكْثَرَ ذِكْرَهُ فِي الْأَرْضِ دَأْبًا لَتُذَكَّرَ فِي السَّمَاءِ إِذَا ذَكَرْتَ..... ١٢٣
- ٦٠: وَلَا تَقُلِ الصَّبَا فِيهِ مَجَالٌ وَفَكَرْ كَمْ صَغِيرٍ قَدْ دَفَنْتَ..... ١٢٥
- ٦١: وَقُلْ لِي يَا نَصِيحُ لَأَنْتَ أَوْلَى بِنُصْحِكَ لَوْ بِعَقْلِكَ قَدْ نَظَرْتَ..... ١٢٧
- ٦٢: تَقْطَعْنِي عَلَى التَّفْرِيطِ لَوْ مَا وَبِالتَّفْرِيطِ دَهْرُكَ قَدْ قَطَعْتَ..... ١٢٩
- ٦٣: وَفِي صَغْرِي تَخَوُّفُنِي الْمَنَايَا وَمَا تَجْرِي بِبَالِكَ حِينَ شِخْتَا..... ١٣١
- ٦٤: وَكُنْتَ مَعَ الصَّبَا أَهْدَى سَبِيلًا فَمَا لَكَ بَعْدَ شَيْبِكَ قَدْ نُكِسْتَ..... ١٣٣
- ٦٥: وَهَا أَنَا لَمْ أَخْضُ بَحَرَ الْخَطَايَا كَمَا قَدْ خُضْتَهُ حَتَّى غَرِقْتَ..... ١٣٥
- ٦٦: وَلَمْ أَشْرَبْ حُمِيًّا أَمْ دَفَرُ وَأَنْتَ شَرِبْتَهَا حَتَّى سَكَرْتَ..... ١٣٧
- ٦٧: وَلَمْ أَحْلُلْ بِوَادٍ فِيهِ ظُلْمٌ وَأَنْتَ حَلَلْتَ فِيهِ وَأَنْهَمَلْتَ..... ١٣٩
- ٦٨: وَلَمْ أَنْشَأْ بَعْضَ فِيهِ نَفْعٌ وَأَنْتَ نَشَأْتَ فِيهِ وَمَا انْتَفَعْتَ..... ١٤١
- ٦٩: وَقَدْ صَاحَبْتَ أَعْلَامًا كِبَارًا وَلَمْ أَرَكَ اقْتَدَيْتَ بِمَنْ صَحَبْتَ..... ١٤٣
- ٧٠: وَنَادَاكَ الْكِتَابُ فَلَمْ تُجِبْهُ وَنَهَنَّهُكَ الْمَشِيبُ فَمَا انْتَبَهْتَ..... ١٤٥
- ٧١: لَيَقْبُحَ بِالْفَتَى فِعْلُ التَّصَابِي وَأَقْبَحُ مِنْهُ شَيْخٌ قَدْ تَفَتَّى..... ١٤٧
- ٧٢: فَأَنْتَ أَحَقُّ بِالتَّفْنِيدِ مِنِّي وَلَوْ سَكَتَ الْمُسِيءُ لَمَا نَطَقْنَا..... ١٤٩
- ٧٣: وَنَفْسَكَ ذُمَّ لَا تَذُمَّمْ سِوَاهَا بَعِيْبٌ فَهِيَ أَجْدَرُ مَنْ ذَمَّمْتَ..... ١٥١

- ٧٤: فَلَوْ بَكَتِ الدِّمَا عَيْنَاكَ خَوْفًا لَذَنْبِكَ لَمْ أَقُلْ لَكَ قَدْ أَمِنْتَآ ١٥٣
- ٧٥: وَمَنْ لَكَ بِالْأَمَانِ وَأَنْتَ عَبْدٌ أُمِرْتَ فَمَا ائْتَمَرْتَ وَلَا أَطَعْتَآ ١٥٥
- ٧٦: ثَقُلْتُ مِنَ الذُّنُوبِ وَلَسْتُ تَخْشَى لِجَهْلِكَ أَنْ تَخِفَّ إِذَا وَزِنْتَآ ١٥٧
- ٧٧: وَتَشْفِقُ لِلْمُصْرِ عَلَى الْمَعَاصِي وَتَرْحَمُهُ وَنَفْسَكَ مَا رَحِمْتَآ ١٥٩
- ٧٨: رَجَعْتَ الْفَهْقَرَى وَخَبَطْتَ عَشْوًا لَعَمْرُكَ لَوْ وَصَلْتَ لَهَا رَجَعْتَآ ١٦١
- ٧٩: وَلَوْ وَافَيْتَ رَبَّكَ دُونَ ذَنْبٍ وَنَاقَشَكَ الْحِسَابَ إِذَا هَلَكْتَآ ١٦٣
- ٨٠: وَلَمْ يَظْلِمَكَ فِي عَمَلٍ وَلَكِنْ عَسِيرٌ أَنْ تَقُومَ بِمَا حَمَلْتَآ ١٦٥
- ٨١: وَلَوْ قَدْ جِئْتَ يَوْمَ الْفَصْلِ فَرَدًّا وَأَبْصَرْتَ الْمَنَازِلَ فِيهِ شَتَّىآ ١٦٧
- ٨٢: لَا عَظُمْتَ النَّدَامَةَ فِيهِ لَهْفًا عَلَى مَا فِي حَيَاتِكَ قَدْ أَضَعْتَآ ١٦٩
- ٨٣: تَفَرُّ مِنَ الْهَجِيرِ وَتَتَّقِيهِ فَهَلَّا عَنْ جَهَنَّمَ قَدْ فَرَرْتَآ ١٧١
- ٨٤: وَلَسْتُ تُطِيقُ أَهْوَنَهَا عَذَابًا وَلَوْ كُنْتَ الْحَدِيدَ بِهَا لَذُبْتَآ ١٧٣
- ٨٥: فَلَا تُكَذِّبْ فَإِنَّ الْأَمْرَ جِدٌّ وَلَيْسَ كَمَا حَسِبْتَ وَلَا ظَنَنْتَآ ١٧٥
- ٨٦: «أَبَا بَكْرٍ» كَشَفْتُ أَقْلَ عَيْبِي وَأَكْثَرَهُ وَمُعْظَمَهُ سَتَرْتُآ ١٧٧
- ٨٧: فَقُلْ مَا شِئْتُ فِي مِنَ الْمَخَازِي وَضَاعِفَهَا فَإِنَّكَ قَدْ صَدَقْتَآ ١٧٩
- ٨٨: وَمَهْمَا عِبْتَنِي فَلِفِرْطِ عِلْمِي بِبَاطِنَتِي كَأَنَّكَ قَدْ مَدَحْتَآ ١٨١
- ٨٩: فَلَا تَرْضَ الْمَعَايِبَ فَهِيَ عَارٌ عَظِيمٌ يُوْرِثُ الْإِنْسَانَ مَقْتًا ١٨٣
- ٩٠: وَتَهْوِي بِالْوَجْهِ مِنَ الشَّرِّ وَأَتَبِدِّلُهُ مَكَانَ الْفَوْقِ تَحْتَآ ١٨٥
- ٩١: كَمَا الطَّاعَاتُ تَنْعَلُكَ الدَّرَارِي وَتَجْعَلُكَ الْقَرِيبَ وَإِنْ بَعُدْتَآ ١٨٧
- ٩٢: وَتَنْشُرُ عَنْكَ فِي الدُّنْيَا جَمِيلًا فَتَلْقَى الْبِرَّ فِيهَا حَيْثُ كُنْتَآ ١٨٩

- ٩٣: وَتَمْشِي فِي مَنَاكِبِهَا كَرِيمًا وَتَجْنِي الْحَمْدَ مِمَّا قَدْ غَرَسْتَ ١٩١
- ٩٤: وَأَنْتَ الْآنَ لَمْ تُعْرِفْ بَعَابٍ وَلَا دَنْسَتْ ثَوْبَكَ مِذْ نَشَأْتَ ١٩٣
- ٩٥: وَلَا سَابَقْتَ فِي مِيدَانِ زُورٍ وَلَا أَوْضَعْتَ فِيهِ وَلَا خَبَيْتَا ١٩٥
- ٩٦: فَإِنْ لَمْ تَنَّا عَنْهُ نَشِبْتَ فِيهِ وَمَنْ لَكَ بِالْخَلَاصِ إِذَا نَشِبْتَ ١٩٧
- ٩٧: وَدَنْسَ مَا تَطَهَّرَ مِنْكَ حَتَّى كَأَنَّكَ قَبْلَ ذَلِكَ مَا طَهَّرْتَ ١٩٩
- ٩٨: وَصِرْتَ أَسِيرَ ذَنْبِكَ فِي وَثَاقٍ وَكَيْفَ لَكَ الْفَكَاكُ وَقَدْ أُسِرْتَ ٢٠١
- ٩٩: وَخَفَ أَبْنَاءَ جِنْسِكَ وَآخَشَ مِنْهُمْ كَمَا تَخْشَى الضَّرَاعِمَ وَالسَّبَبَتَى ٢٠٣
- ١٠٠: وَخَالَطَهُمْ وَزَايَلَهُمْ حَذَارًا وَكُنْ كَ «السَّامِرِيِّ» إِذَا لِمِسْتَ ٢٠٥
- ١٠١: وَإِنْ جَهَلُوا عَلَيْكَ فَقُلْ سَلَامًا لَعَلَّكَ سَوْفَ تَسْلَمُ إِنْ فَعَلْنَا ٢٠٧
- ١٠٢: وَمَنْ لَكَ بِالسَّلَامَةِ فِي زَمَانٍ يَنَالُ الْعُصَمَ إِلَّا إِنْ عَصِمْتَ ٢٠٩
- ١٠٣: وَلَا تَلَبَّثْ بِحَيٍّ فِيهِ ضَيْمٌ يُمِيتُ الْقَلْبَ إِلَّا إِنْ كُبِلْتَ ٢١١
- ١٠٤: وَغَرِبَ فَالْغَرِيبُ لَهُ نِفَاقٌ وَشَرِّقُ إِنْ بَرِيقَكَ قَدْ شَرِقْتَ ٢١٣
- ١٠٥: فَلَيْسَ الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا خُمُولًا لَأَنْتَ بِهَا الْأَمِيرُ إِذَا زَهَدْتَ ٢١٥
- ١٠٦: وَلَوْ فَوْقَ الْأَمِيرِ تَكُونُ فِيهَا سُمُوًّا وَافْتِخَارًا كُنْتَ أَتْنَا ٢١٧
- ١٠٧: وَإِنْ فَرَّقَتْهَا وَخَرَجْتَ مِنْهَا إِلَى دَارِ السَّلَامِ فَقَدْ سَلِمْتَ ٢١٩
- ١٠٨: وَإِنْ كَرَّمَتْهَا وَنَظَرْتَ فِيهَا بِإِجْلَالٍ فَنَفْسَكَ قَدْ أَهَنْتَا ٢٢١
- ١٠٩: جَمَعْتَ لَكَ النَّصَائِحَ فَاُمْتَثِلْهَا حَيَاتَكَ فَهِيَ أَفْضَلُ مَا امْتَثَلْتَ ٢٢٢
- ١١٠: وَطَوَّلْتَ الْعِتَابَ وَزِدْتَ فِيهِ لِأَنَّكَ فِي الْبَطَالَةِ قَدْ أَطَلْتَ ٢٢٣
- ١١١: فَلَا تَأْخُذْ بِتَقْصِيرِي وَسَهْوِي وَخُذْ بِوَصِيَّتِي لَكَ إِنْ رَشَدْتَ ٢٢٤

۱۱۲: وَقَدْ أَرْدَفْتُهَا سِتًّا حَسَنًا وَكَانَتْ قَبْلَ ذَا مِئَّةٍ وَسِتًّا ۲۲۵

دوماهی..... ۲۲۷

سه نه دا من بو فی مه نظومی..... ۲۳۰

